

**İŞLETMELERİN BANKA KREDİ KULLANIMLARININ
SEKTÖRLER ARASINDA YARATABİLECEKLERİ RİSKLER AÇISINDAN
KARŞILAŞTIRMASI**

Feyza Nur HAS

**Yüksek Lisans Tezi
İşletme Anabilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali Faruk AÇIKGÖZ

2025

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İŞLETMELERİN BANKA KREDİ KULLANIMLARININ
SEKTÖRLER ARASINDA YARATABİLECEKLERİ RİSKLER
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMASI

Feyza Nur HAS

İŞLETME ANABİLİM DALI
DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi Ali Faruk AÇIKGÖZ

TEKİRDAĞ-2025
Her hakkı saklıdır.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

25/06/2025

Feyza Nur HAS

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Olarak 25/6/2017
Tarihinde 00'de Gösterilmiş ve BİR
..... vermiştir.

ÖZET

Kurum, Enstitü,	: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
ABD	: İşletme Anabilim Dalı
Tez Başlığı	: İşletmelerin Banka Kredi Kullanımlarının Sektörler Arasında Yaratabilecekleri Riskler Açısından Karşılaştırması
Tez Yazarı	: Feyza Nur HAS
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Ali Faruk AÇIKGÖZ
Tez Türü, Yılı	: Yüksek Lisans Tezi, 2025
Sayfa Sayısı	: 109

İşletmelerin borçlulukları ardındaki dinamikler ile temel finansman göstergeleri ve özellikle banka kredisi şeklindeki mali borçlar incelenmeye değer veriler olduğundan, borçluluğun ve banka kredi kullanımlarının yaratabileceği riskler, ele alınan sektörler özelinde ve karşılaştırılarak, kısa ve uzun vadeli biçimde kendisini tekrar eden düzeyler açısından, Türkiye’deki mevcut durum bu çalışma ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Reel Sektör İstatistikleri verileri değerlendirilerek, Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü (Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü) ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü ele alınarak borç düzeyi ve riski sektör özelinde incelenmekte ve sektörler 2010-2023 yılları arasındaki veriler üzerinden karşılaştırılmaktadır. İşletmelerin yüksek düzeyde borçlu olmalarından dolayı borçluluğun ve banka kredilerinin dinamikleri ayrıntılı olarak incelendiğinde seçilmiş reel sektörlerdeki genel görünümün ortaya konulmasının önemli olacağı değerlendirilmektedir. İşletmelerde incelenen sektörlerin varlıklarını banka kredilerine bağımlı olarak sürdürmelerini önlemek için öneriler getirmek hedeflenmekte, sektör üzerindeki ilave riskleri incelenerek detaylandırılmaktadır. Sunulan veriler doğrultusunda işletmelerin dahil olduğu genel sektörel finansal profil hakkında önerilerde bulunmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre; incelenen sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler için borçluluk kapsamında banka kredi kullanımlarının kısa vadeli borçlulukla ilgili olduğu, uzun vadeli banka kredi kullanımlarının ise görece riskli düzeyde dalgalandığı, sektörlerdeki banka kredileri ile borçlanma davranışının ise süreklilik gösterdiği tespit edilmiştir. İncelenen sektörlerdeki işletmeler için borçlanma dışı finansman sağlayabilmesi ve borçluluğun sürdürülebilirliğinin sağlanması yönelişlerinin öz kaynaklarını yeterli düzeye getirmelerine bağlı olacağından çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Bu önerilerin incelenen sektörlerdeki işletmelere, paydaşlarına ve teşvik mekanizmalarının oluşturulmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Banka Kredileri, Risk, Reel Sektör, Borçluluk, İşletmeler.

ABSTRACT

Institution, : Tekirdağ Namık Kemal University, Institute of Social
Institute, Sciences,
Department : Department of Business Administration
Thesis Title : Comparison of Business Bank Credit Usage In Terms of The
Risks Across Sectors
Thesis Author : Feyza Nur HAS
Thesis Adviser : Assistant Professor Dr. Ali Faruk AÇIKGÖZ
Type of Thesis, : MS Thesis, 2025
Year
Total Number of : 109
Pages

Since the dynamics behind the indebtedness of businesses and basic financing indicators and especially financial debts in the form of bank loans are worth analyzing, this study attempts to reveal the current situation in Turkey in terms of the risks that indebtedness and bank loan utilization may create, in terms of recurring levels in short and long term, comparing the sectors considered. In this context, by evaluating the data from the Real Sector Statistics of the Central Bank of the Republic of Turkey, the level and risk of debt is analyzed by taking the Agriculture, Forestry and Fishing sector, the Manufacturing Sector, the Construction Sector, the Wholesale and Retail Trade: Repair of Motor Vehicles and Motorcycles Sector and Accommodation and Food Service Activities Sector, the debt level and risk are analyzed on a sector-specific basis and the sectors are compared over the data between 2010 and 2023. Due to the high level of indebtedness of businesses, it would be important to analyze the dynamics of indebtedness and bank loans in detail to reveal the general outlook in selected real sectors. It is aimed to provide recommendations to prevent the sectors examined in the businesses from maintaining their assets dependent on bank loans, and the additional risks on the sector are examined and detailed. In line with the data presented, recommendations are made about the overall sectoral financial profile of the businesses. According to the findings of the study, it is determined that bank loans are related to short-term indebtedness, long-term bank loans fluctuate at a relatively risky level, and borrowing behavior with bank loans in the sectors is continuous. Since the ability to provide non-borrowing financing for the businesses in the analyzed sectors and to ensure the sustainability of indebtedness will depend on their orientation to bring their equity to an adequate level, various suggestions have been made. These recommendations are expected to contribute to the businesses in the analyzed sectors and their stakeholders by creating incentive mechanisms.

Keywords: Bank Loans, Risk, Real Sector, Indebtedness, Businesses.

TEŞEKKÜR

İşletmelerin Banka Kredi Kullanımlarının Sektörler Arasında Yaratabilecekleri Riskler Açısından Karşılaştırması adlı yüksek lisans tez çalışmamın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve değerli zamanını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan, meslek hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden daima faydalanacağımı düşündüğüm çok değerli hocam ve Tez Danışmanım, Sayın Dr. Ali Faruk Açıkgöz'e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Yüksek lisans tezimde yararlandığım kaynaklar, bilimsel yayın, makale, kitap ve değerlendirme sahibi kişi, kuruluş ve organizasyonlara, verileri çalışmamı kaynak olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na, çalışmamı dikkate alacak, okuyacak ve eleştirecek herkese teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Hayatımın her alanında olduğu gibi, tez çalışmam süresince koşullar ne olursa olsun, her zaman yanımda olan sevgisini desteğini ve sabrını esirgemeyen, şansım, çok değerli eşim Av. Uğur Has'a, daima hayallerime ortak olan ve bana güvenen değerli aileme, motivasyon kaynaklarım, yeğenlerim Bade Azra ve Aslan'a, bilhassa eğitimim ve başarılarım için yaşamı boyunca emek vermiş özlemle andığım, güzel anneme başarılarımı borç bilir ve her birinin gurur duymalarını temenni ederek minnetimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Yazmış olduğum yüksek lisans tezimin ülkem için faydalı olmasını ve ülkeme katkı sağlamasını temenni ederim.

Feyza Nur HAS

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
TEZ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Tezin Kapsamı.....	2
2. İŞLETMELER VE SEKTÖRLERİ.....	3
2.1.TCMB'nin Reel Sektör Analizinde Yer Alan Ana Sektörler.....	3
2.2 Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü	4
2.3. İmalat Sektörü	5
2.4. İnşaat Sektörü	5
2.5. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü.....	6
2.6. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü	7
3. İŞLETMELERİN KREDİ KULLANIMLARININ RİSK AÇISINDAN	
DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN BİR ÖLÇÜT; BİLANÇO DEĞİŞKENLERİ ...	8
3.1.Bilançoda Pasif (Kaynaklar).....	9
3.1.1.Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (KVYK)	9
3.1.2.Mali Borçlar	10
3.1.2.1. Kısa Vadeli Banka Kredileri	10
3.1.3.Ticari Borçlar	11
3.1.4.Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	12

3.1.5.Mali Borçlar	12
3.1.5.1. Uzun Vadeli Banka Kredileri.....	13
3.1.7.Öz Kaynaklar	13
3.2.Gelir Tablosu	14
3.3.Oran Analizi	15
3.3.1. Likidite ve Likidite Oranları	16
3.3.1.1. Cari Oran	16
3.3.1.2. Asit- Test Oranı.....	17
3.3.1.3.Nakit Oran ve Hazır Değerler Oranı	18
3.3.2.Mali Analiz Yöntemleri ve Mali Yapı Oranları.....	18
3.3.2.1. Toplam Borç Oranı (Kaldıraç Oranı).....	20
3.3.2.2.Finansman Oranı	20
3.3.2.3. Toplam Borçlar / Öz Kaynaklar Oranı.....	20
3.3.2.4. Kısa Vadeli Mali Borç Toplamının Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı.....	21
3.3.2.5.Faiz Karşılama Oranı	21
3.3.3 Faaliyet Oranları	21
3.3.4.Karlılık Oranları.....	22
3.3.5.Borsa-Performans Oranları	22
4. İŞLETMELERİN RİSKLERİ, FİNANSAL RİSKLER ve KREDİLER	23
4.1.İşletmelerin Riskleri	23
4.4.Finansal Riskler	25
4.4.1.Kredi Riski	27
4.5.İşletme Banka Kredileri.....	27
4.5.1.İşletmelerin Kredi Ödemeleri ile Bağlantılı Bilanço Değişkeni; Likidite .	30
4.5.2.İşletme Sektörlerinin Kredi Kaynakları	30
4.5.3.İşletmelerin Kullandığı Kredi Risklerinin Banka Analizi	32
5.TEZİN AMACI ve YÖNTEMİ	34
5.1. Araştırmanın Amacı	34
5.2. Araştırmanın Yöntemi	34
6. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	38
7. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	95

KAYNAKÇA	104
----------------	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Sektörlerin Yıllık Firma Sayısı Değişimi ve Ortalama Değeri 2010-2023, %	39
Şekil 2. Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %....	40
Şekil 2.1. İmalat Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %	41
Şekil 2.2. İnşaat Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %	42
Şekil 2.3. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %	43
Şekil 2.4. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %	44
Şekil 2.5. Sektörlerin Yıllık Kaldıraç Oranı Değişimi, 2010-2023, %	45
Şekil 2.6. Sektörlerin Öz Kaynaklar/Varlık (Aktif) Toplamına Oranı, 2010-2023, %	48
Şekil 3. Sektörlerin KVKYK /Pasif Toplamına Oranı, 2010-2023, %	55
Şekil 3.1. Sektörlerin UVYK /Pasif Toplamına Oranı, 2010-2023, %	56
Şekil 3.2. Sektörlerin (KVKYK + UVYK) / Pasif Toplamına Oranı, 2010-2023, %...	58
Şekil 4. Sektörlerin (KV) Mali Borçlarının Pasif Toplamına Oranlarının Karşılaştırması, 2010-2023, %.....	65
Şekil 4.1. Sektörlerin (KV) Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının Karşılaştırması, 2010-2023, %.....	66
Şekil 4.2. Sektörlerin (UV) Mali Borçlarının Pasif Toplamına Oranlarının Karşılaştırması, 2010-2023, %.....	67
Şekil 4.3. Sektörlerin (UV) Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının Karşılaştırması, 2010-2023, %.....	68
Şekil 5. Sektörlerin (KV) Mali Borçlarının, KVKYK' a Oranı, 2010-2023, %	77
Şekil 5.1. Sektörlerin (KV) Banka Kredilerinin, KVKYK' a Oranı, 2010-2023, %	78
Şekil 5.2. Sektörlerin (UV) Mali Borçlarının UVYK' a Oranı, 2010-2023, %	79
Şekil 5.3. Sektörlerin (UV)Banka Kredilerinin UVYK' a Oranı, 2010-2023, %	80
Şekil 6. Sektörlerin Cari Oran Değişimi, 2010-2023, %.....	84
Şekil 7. Sektörlerin Riski- Nakdi Krediler TL (Bin TL).....	86
Şekil 7.1. Sektörlerin Riski- Nakdi Krediler YP (Bin TL)	88
Şekil 7.2. Sektörlerin Riski- Gayri Nakdi Krediler TL (Bin TL).....	90
Şekil 7.3. Sektörlerin Riski- Gayri Nakdi Krediler YP (Bin TL)	92
Şekil 7.4. Sektörlerin Riski- Tasfiye Olunacak Kredi.....	94

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. İncelenen Sektörlerin Firma Sayısı.....	38
Tablo 2. Sektörlerin Kaldıraç Oranı Değişkenlerinin Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, 2010-2023, %	46
Tablo 3. Sektörlerin Öz Kaynaklar/ Varlık (Aktif) Toplamına Oranı, 2010-2023, %47	
Tablo 4. Sektörlerin Öz Kaynaklar/Varlık (Aktif) Toplamına Oranı Minimum Maksimum ve Ortalama Değerleri, 2010-2023, %	49
Tablo 5. Tarım Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK ve UVK' ın Pasif Toplamı (PT) İçindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, % 50	
Tablo 6. İmalat Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK ve UVK' ın Pasif Toplamı İçindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %	51
Tablo 7. İnşaat Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK ve UVK' ın Pasif Toplamı İçindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %	52
Tablo 8. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK ve UVK' ın Pasif Toplamı İçindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %	53
Tablo 9. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK+ UVK' ın Pasif içindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %	54
Tablo 10. Sektörlerin Borçlarının Pasife Oranının 2010-2023 Yılları Ortalama Değerleri, %	59
Tablo 11. Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %	60
Tablo 12. İmalat Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %	61
Tablo 13. İnşaat Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %	62
Tablo 14. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %	63
Tablo 15. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %	64
Tablo 16. Sektörlerin Kısa Vadeli Mali Borçlarının Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %	69
Tablo 17. Sektörlerin Kısa Vadeli Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %	69
Tablo 18. Sektörlerin Uzun Vadeli Mali Borçlarının Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %	70
Tablo 19. Sektörlerin Uzun Vadeli Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %	71
Tablo 20. Tarım Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVK ve UVK Oranları, 2010-2023, %	72

Tablo 21. İmalat Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVK ve UVK Oranları, 2010-2023, %.....	73
Tablo 22. İnşaat Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVK ve UVK Oranları, 2010-2023, %.....	74
Tablo 23. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVK ve UVK Oranları, 2010-2023, %.....	75
Tablo 24. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVK ve UVK Oranları, 2010-2023, %.....	76
Tablo 25. Sektörlerin Kısa Vadeli Mali Borçlarının KVK' a Oranı 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %	81
Tablo 26. Sektörlerin Kısa Vadeli Banka Kredilerinin KVK' a Oranı 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %	81
Tablo 27. Sektörlerin Uzun Vadeli Mali Borçlarının UVK' a Oranı 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %	82
Tablo 28. Sektörlerin Uzun Vadeli Banka Kredilerinin UVK' a Oranı 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %	82
Tablo 29. Sektörlerin Cari Oranı Değerleri, 2010-2023, %.....	83
Tablo 30. Sektörlerin Riski- Nakdi Krediler TL (Bin TL).....	85
Tablo 31.Sektörlerin Riski- Nakdi Krediler YP (Bin TL)	87
Tablo 32. Sektörlerin Riski- Gayri Nakdi Krediler TL (Bin TL)	89
Tablo 33. Sektörlerin Riski- Gayri Nakdi Krediler YP (Bin TL)	91
Tablo 34. Sektörlerin Riski- Tasfiye Olunacak Kredi	93
Tablo 35. Sektörlerin Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Ortalama Değerleri, %	99
Tablo 36. Sektörlerin Kısa ve Uzun Vadeli Banka Kredilerinin KVK ve UVK Oranlarının 2010-2023 Yılları Ortalama Değerleri, %	100

KISALTMALAR LİSTESİ

TCMB	:Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
EVDS	:Elektronik Veri Dağıtım Sistemi
PT	:Pasif Toplamı
KV	:Kısa Vadeli
UV	:Uzun Vadeli
KVYK	:Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
UVYK	:Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
MB	:Mali Borçlar
CO	:Cari Oran
TL	:Türk Lirası
YP	:Yabancı Para
NİS	:Net İşletme Sermayesi
Maks.	:Maksimum
Min.	:Minimum
Vd.	:Ve Diğerleri
Vb.	:Ve Benzeri
%	:Yüzde İşareti
Https	:Secure Hypertext Transfer Protocol
IFRS	:Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
İTO	:İstanbul Ticaret Odası

1. GİRİŞ

İşletmeler, toplumların yaşam şekilleri üzerinde etkin bir faktördür. Toplumun gelişimi, ürünlerin ve hizmetlerin de gelişerek çeşitlenmesini sağlamaktadır. Gelişen ve çeşitlenen piyasa koşulları yeni ihtiyaçların doğmasına ve bu doğrultuda taleplerin de artmasına neden olmaktadır.

İşletmeler, toplumun rasyonel faydasına hizmet ederken aynı zamanda finansal istikrar ve sürdürülebilir büyüme sağlayarak, gelecekteki başarısı ve hayatta kalma bileşenlerini bir araya getirerek, finansal yönetim fonksiyonunu gerçekleştirmek zorundadır. Aynı zamanda ekonomik istikrarın temel unsurlarından biri, iyi finansal yönetimin gücü; finansal istikrarın sağlanabildiği güçlü ve sağlam mali yapıya sahip olan işletmelerde istikrarlı bir gelişimin ekonomik göstergedir. Finansal yönetimin gücü, finansal istikrarı yansıttığı gibi finansal istikrarı da anlamlandırabilmek, geliştirebilmek açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Finansal gelişmişlik, ülke ekonomisini doğrudan etkilediği gibi bu gelişmeyi sağlayabilmek adına işletmelerin likidite ve borçlulukları ile bu bağlamdaki risklerini iyi yönetilebiliyor olması gerekmektedir.

Dünyadaki gelişmiş ekonomi uygulamaları ile ülkemiz ekonomi metotları kıyaslandığında, bankacılık sektörü yönünden Türkiye'nin finansal sisteminin oldukça ileride olduğu düşünülmektedir. Bunun sonucu olarak Türkiye'de işletmelerin yaşadığı finansal olumsuzluklar doğrudan Reel Sektör ile etkileşim halindedir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Reel Sektör Bilançolarından alınan 2010-2023 yılları arasındaki veriler temel alınarak hazırlanan bu çalışma; kredi kullanımında kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar, öz kaynaklar ve pasifte finansman risklerinin değerlendirilmesini içermektedir.

Bu çalışmanın, daha önce yapılmış veya sonraki dönemlerde yapılacak çalışmalarla karşılaştırılabilecek ve uzun dönemde ilgili sektör finansal profillerinin iyileşmesi için getireceği önerilerin önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Reel Sektör İstatistikleri Toplulaştırılmış Sektör Bilançolarından alınan 2010-2023 yılları arasındaki verilerin kullanılması ve finansal oranlar kullanılarak bir değerlendirme yapılması

hedeflenmektedir. Uygun veriler üzerinden kullanılacak değerler ve değişkenler belirlenecek, sayısal yöntem içerecek şekilde değerlendirilerek elde edilen bulgulara yönelik öneriler getirilmektedir.

1.1.Tezin Kapsamı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Sektör Bilançolarından alınan 2010-2023 yılları arasındaki veriler temel alınarak hazırlanan bu çalışmada, kredi kullanımının uzun ve kısa vadeli kaynaklar arasındaki risklerin ve ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Öz kaynaklar ve pasif üzerine ilgili üzerine değerlendirmeler içermesi, daha önce yapılmış veya sonraki dönemlerde yapılacak çalışmalarla karşılaştırılabilecek ve uzun dönemde ilgili alt sektördeki işletmelerin finansal profili için öneriler getirecek olmasının önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Sektör Bilançolarından alınan 2010-2023 yılları arasındaki veriler temel alınarak sektör bilançolarının risk faktörleri değerlendirilerek, sektörlerin banka borçlanmalarının finansal boyuttaki riskini gözlemlmek ve karşılaştırma yapabilmek amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda incelenecek olan sektörlerin geniş bir konu olması dolayısıyla, seçmiş olduğumuz beş sektör arasında karşılaştırma sağlanarak analiz edilecektir. Bu sektörler; Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü olacaktır. Belirlemiş olduğumuz sektörler arasında karşılaştırmalar yapılarak Reel Sektörde işletmelerin banka kredi kullanımları izlenerek finansal çerçevesi belirlenecek ve bilanço değerlendirmesi sağlanarak, finansal analizi ile anlamlı bir ilişki oluşturulacaktır.

2. İŞLETMELER VE SEKTÖRLERİ

Ekonomik politikalar ve alınacak kararlar için önemli bir gösterge niteliği taşıyan Reel Sektör bilançoları, Reel Sektörde faaliyet gösteren firmaların finansal tabloları kullanılarak toplulaştırılmış verileriyle oluşturulmaktadır. Firmaların sektörel olarak dağılımı yapılarak Reel Sektör bilançoları oluşturularak firmaların net satışlarını, aktif büyüklüğünü ve öz kaynak dağılımını daha iyi gözlemlememize olanak tanımaktadır.

TCMB Reel Sektör İstatistikleri verilerine göre 2023 yılında çalışmaya konu olan 1.062.328 firmanın; 39,0 trilyon TL aktif büyüklüğü, 49,4 trilyon TL cirosu, 10,6 trilyon TL öz kaynakları toplamı ve 11,7 kredi hacmi verileri elde edilmiştir. 12,4 milyon çalışan sayısı ile istihdam sağlanmıştır. TCMB Reel Sektör bilançolarında 17 ana sektör, 81 ikili sektör ve 254 üçlü sektör incelenerek bu verilerle finansal tablolar oluşturulmuş, sektör kimlik bilgileri verileri elde edilmiş, ölçek dağılımı yapılmış ve temel oranlar detaylı olarak incelenmiştir. Bu çalışmada TCMB Reel Sektör verileri ele alınarak 2010-2023 yılları arasında bilanço değerlendirmeleri neticesinde işletmelerin sahip olduğu değerler baz alınarak banka kredileri açısından sektörlerin riskleri karşılaştırılacaktır (TCMB 2025; EVDS, 2025).

2.1.TCMB'nin Reel Sektör Analizinde Yer Alan Ana Sektörler

- Tarım Ormancılık ve Balıkçılık
- Madencilik ve Taş Ocakçılığı
- İmalat
- Elektrik, Gaz, Buhar ve iklimlendirme Üretimi ve Dağıtım
- Su temini; Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri
- İnşaat
- Toptan ve Perakende Ticaret
- Ulaştırma ve Depolama
- Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
- Bilgi ve İletişim
- Gayrimenkul Faaliyetleri

- Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler
- İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri
- Eğitim
- İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri
- Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor
- Diğer Hizmet Faaliyetleri (TCMB, 2025).

Bu çalışmada TCMB'nin Reel Sektör analizinde yer alan ana sektörlerden başlıca incelenecek ana sektörler şöyledir (TCMB, 2025):

- Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü
- İmalat Sektörü
- İnşaat Sektörü
- Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü
- Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü (TCMB, 2025).

2.2 Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü

Değişen dünya koşullarında insan ihtiyaçları sınırsız olmakla birlikte tarım ülkenin ana kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Gıda ihtiyaçlarının uygun şekilde karşılanabilmesi ve gelir kaynağı olarak diğer sektörlerle kıyasla, gelişme sürecinde desteklenmesi gereken faaliyetlerden biridir. Aynı zamanda imalat sektörü için ham madde kaynağı olarak Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizin sanayisinin gelişebilmesi ve pazarlayabilmesi için ham maddeleri düşük maliyetle karşılaması gerekebilmektedir (Erbay, 2012, s. 0-5). Bu sektörler ülkenin ekonomik olarak kalkınmasına olanak sağlamaktadır. Sektör işletmeleri faaliyet gösterdikleri ülkeye doğal kaynakların tedarik edilmesi ile piyasa katkısı sağlamakla beraber, artmakta olan gıda taleplerine karşılama olanağı sağlamaktadır. Nüfus ve iş gücüne de katkı sağlayarak sanayi sektörünü de olumlu etkilemektedir. Tarım ürünleri ihracatı yapılarak döviz geliri elde edilmekte ve milli gelire katkı sağlamaktadır. İç pazar genişleyerek sermaye birikimi sağlanabilir. Bu bağlamda dış ticareti de olumlu etkileyebilmektedir (Topal, 2010, s. 1-31).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü 2023 yılı TCMB reel sektör verilerine göre, 82.869 kişiye istihdam sağlamaktadır. Firmaların toplulaştırılmış bilançosuna göre 2023 yılında sektör 262.700.589,4 TL net satış elde etmiş olup, 261.245.967,4 TL aktif toplamı elde etmiş ve 85.058.728,1 TL de öz kaynakları mevcuttur (TCMB, 2025). Bu çalışmada TCMB Reel Sektör verileri ele alınarak 2010-2023 yılları arasında bilanço değerlendirmeleri neticesinde işletmelerin sahip olduğu değerler baz alınarak banka kredileri açısından sektörlerin riskleri karşılaştırılacaktır (TCMB, 2025).

2.3. İmalat Sektörü

İmalat sektörü, ekonominin temel göstergelerinden biridir. Ülkelerin gelişimi arttıkça İmalat Sektörünün payı da o oranda değişim göstermektedir. Ülke gelişimi arttıkça İmalat Sektörünün payı da değişerek, Hizmet Sektörünün gelişimini de arttırmaktadır. Literatüre göre bu değişim doğal ve yapısal bir dönüşümdür. Günümüz teknolojik gelişmelerini yakından takip eden İmalat Sektörü işletmelerinin bu bağlamda iş gücü kalitesi artmakla beraber, İmalat Sektöründe büyük bir fark yaratmaktadır (Polat, 2011, s. 24-39).

İmalat sektörü 3.765.894 kişiye istihdam olanağı sağlamaya devam etmektedir. 2023 yılı TCMB Reel Sektör bilançolarına göre imalat sektörü 13 trilyon 400 milyar 878 milyon TL net satış elde etmekle beraber 11 trilyon 686 milyar 337 milyon TL aktif toplamı elde etmiştir. 4 trilyon 256 milyar 960 milyon TL ise öz kaynaklarının 2023 yılı toplamıdır (TCMB, 2025).

2.4. İnşaat Sektörü

Ekonomi içerisinde İnşaat Sektörü, binaların, altyapıların ve diğer yapıların planlanması, tasarımı, inşa edilmesi, onarımı ve bakımını kapsayan faaliyetlerin tümüdür. Bu sektör hem kamu hem de özel alanlarda faaliyet göstermektedir ve genellikle ülke ekonomilerinde büyük bir yer tutmaktadır. Diğer sektörlerle yakın olarak ilişkili olmasının nedeni, sektör yapısı itibarıyla İnşaat Sektörünün fabrika, enerji santrali gibi işlerin temelinde yer alan geniş bir yelpazeye sahip olmasıdır. Sağlıklı bir toplumun oluşabilmesi için insanların barınma ihtiyaçlarını

karşılayabiliyor olması gerekmektedir. İnsanların barınma ihtiyacını karşılaması açısından İnşaat Sektörü önemli bir yere sahiptir. Ülkenin sanayileşmesi ve buna bağlı olarak yüksek yaşam standardı için de İnşaat Sektörü alt yapı yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Saraçoğlu, 2003, s. 29-86).

İnşaat Sektörü ekonominin büyümesi ve işsizlik oranının azaltılması hususunda ülkemiz için önemli bir sektördür. Bu sonuca iki esas değişkenin neden olduğu düşünülmektedir; İnşaat Sektörünün diğer sektörlerle olan bağlantıları ve vasıflı vasıfsız iş gücü imkânı sunmasıdır (Yamak vd., 2018, s. 98-104).

Firmaların toplulaştırılmış bilanço verilerine göre sektörde 150.623 adet işletme faaliyet göstermektedir. İnşaat Sektörü 2023 yılında 4 trilyon 776 milyar 460 milyon TL aktif varlıklar toplamı, 723 milyar 468 milyon TL öz varlık toplamı, 1 trilyon 968 milyar 218 milyon net satış kazanımı sağlanmıştır. Sektör 2023 yılı verilerine göre 1.326.056 çalışan sayısı ile istihdama katkı sağlamıştır (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

2.5. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü

Perakendecilik, üretici ile son tüketici arasında köprü kuran ve malların doğrudan son kullanıcıya ulaşmasını sağlayarak aracılık görevi üstlenen faaliyettir. Süreçlerde ürünler şahsi ihtiyaçlar dışında, ticari kazanç amacıyla kullanılamaz veya yeniden satılamaz olarak bilinmektedir. Perakende Ticaret Sektörü, sadece ürünlerin nakliyesini üstlenmekte kalmamaktadır; aynı zamanda ürünlerin ne zaman ve ne kadar miktarda piyasaya sunulacağını da belirlemektedir (Öztürk, 2006, s. 69-72).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü ülkemiz için büyüklüğü açısından en değerli sektörlerden biridir. Sektörün önemi ve büyüklüğü TCMB Reel Sektör verileri incelendiğinde net olarak görülmektedir. Ülkemizde yaklaşık olarak 3,6 milyon adet işletme bulunmaktadır. Ülkemizde faaliyet gösteren üreticiler ve tedarikçiler de dahil edildiğinde 2,3 milyonu Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü ile birlikte faaliyet göstermektedir. Sektör büyüme performansı ile ülke ekonomisine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır (TCMB, 2025).

Firmaların toplulaştırılmış bilançosuna göre Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü 343.339 adet firma sayısına sahiptir. TCMB Reel Sektör Bilanço verilerine

göre sektör 2023 yılında toplam 9 trilyon 825 milyar 976 milyon TL aktif varlıklar toplamı, 2 trilyon 565 milyar 565 milyon TL öz kaynak toplamı, 21 trilyon 849 milyar 925 milyon net satış kazanımı sağlamıştır. Sektör, 2.529.880 çalışan sayısı ile istihdama katkı sağlamıştır (TCMB, 2025).

2.6. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü, 2023 yılı itibariyle gelişen ve büyüyen sektörlerden biridir. Sektörün yarattığı gelir ile ekonomiye katma değer sağlamaktadır (Karadeniz vd., 2015, s. 58-61).

Turizm Sektörünü de içeren Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü işletmeleri, işletme kurulum aşamalarında sabit varlık ağırlıklı yatırım gerektirirken işletme aşamasında yenileme, genişleme, gelişme ve modernizasyon için yatırım zorunluluğu özelliği gösteren işletmelerdir. Bu bağlamda devlet teşvikleri, öz kaynakları veya kredi temin edilerek işletmeler finanse edilmektedir. Sektör talepleri sürekli değişmektedir. Risk ve belirsizlik mevcut olan sektörde, gider maliyetleri ve kâr marjının daima kontrol altında tutulması gerekmektedir (Karadeniz vd.,2015, s. 57-74).

Firmaların toplulaştırılmış bilançosuna göre Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü TCMB Reel sektör bilanço verilerine göre; 57.746 adet firma analiziyle 2023 yılında 1 trilyon 15 milyar 807 milyon TL aktif varlıklar toplamı, 236 milyar 158 milyon TL öz kaynak toplamı, 867 milyar 961 milyon net satış kazanımı sağlamıştır. Sektör 2023 yılı verilerine 858.169 çalışan sayısı ile istihdama katkı sağlamıştır (TCMB, 2025).

3. İŞLETMELERİN KREDİ KULLANIMLARININ RİSK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN BİR ÖLÇÜT; BİLANÇO DEĞİŞKENLERİ

Bilanço, işletmenin sahip olduğu varlıklar ile bu varlıklarla sağladığı kaynakları gösteren tablo olarak değerlendirilmektedir. Bilançonun bu özelliği sebebiyle ‘finansal durum tablosu’ olarak da adlandırılmaktadır (Karapınar ve Zaif, 2012, s. 40-53). Bilanço, firmanın varlıklarının verilerini ifade etmektedir. Bu varlıkları satın alabilmek için gerekmekte olan kaynağı da ifade etmektedir. (Brealey vd., 1997, s. 27-42).

Mali veya finansal tablolar, muhasebenin özetleme işlevini gerçekleştirerek sunmakta olup, bunlar içinde bilanço en genel özeti oluşturmaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010, s. 23-69). Bilanço tanımı yapılırken; muhasebe ve hukuk arasında geri bildirimli ilişkinin ortaya konulmasının büyük önem arz eden bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bilanço dönem kar ve zararını gösterirken, muhasebe ile işletme iktisadi ikilisinde bütüncül yaklaşımıyla çoklu bilanço teorisine de zemin hazırlamaktadır (Sürmen ve Bayraktar, 2021, s. 237-252).

Bilançolar en genel haliyle bakıldığında işletmelerin varlıklarını, öz kaynaklarını ve borçlarını ifade eden tablolardır. Borçlar ve öz kaynaklar kayıtlar doğru tutulduğu sürece varlıklar toplamı toplamına eşittir. Şöyle ki; bir bilanço belirli ilkelere bağlı olarak düzenlendiği takdirde işletmenin varlıklarının ne kadarının öz kaynaklardan ne kadarının da yabancı kaynaklardan karşılandığı görülmektedir. Bilançoda varlıklar ve kaynaklar olmak üzere iki taraf bulunmaktadır. Varlıklar tarafı bilanço düzenlendiği andaki işletmeyi temsil etmektedir. Kaynaklar tarafı ise işletmenin çıkar gruplarını ve parasal haklarını temsil etmektedir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010, s. 23-69).

Varlıklar, nakde çevrilebilme durumuna göre en likit olandan başlayarak daha az likit olana doğru sıralanmaktadır. Pasif toplamı bölümünde bulunan kaynak hesapları ise vadesine göre (kısa vadeli, uzun vadeli) sıralanmaktadır (Gürsoy, 2007, s. 195-221). Bilançolarla ilgili değinilen bu hususlarda çalışmanın bütünlük

sağlayabilmesi için işletmelerin kaynakları yani pasif tarafı daha detaylı incelenecek ve bu veriler aktif varlıklar ile karşılaştırılacaktır.

3.1.Bilançoda Pasif (Kaynaklar)

Bilançonun sol tarafı aktiflerden oluşurken sağ tarafta ise pasif bölümü (kaynaklar) bulunmaktadır. Pasif toplamı bölümü, işletmelerin faaliyetinde kullandığı varlıkların fonlandığı kaynakları ifade etmektedir. Kendi içinde bu kaynaklar iki ayrı kategoride değerlendirilmektedir. Pasif toplamı bölümü; borçlar toplamı (yabancı kaynaklar-işletme dışı kaynaklar) ve öz sermaye (öz kaynaklar) olarak ikiye ayrılmaktadır (Akgüç, 2005, s. 155-170).

3.1.1.Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (KVYK)

Temel olarak yabancı kaynaklar; kısa vadeli yabancı kaynaklar (KVYK) ve uzun vadeli yabancı kaynaklar (UVYK) olmak üzere iki grupta incelenebilmektedir. İşletmelerin bankalardan veya benzeri kredi kurumlarından elde edeceği fonların maliyetlerinin veya faiz oranlarının ödeme süresine bağlı olarak değişkenlik gösteren borçları olarak tanımlanmaktadır. Yabancı kaynaklar için vadenin kısalması ödemede güçlük yaşanmasına neden olabilir. İşletmeler itibarı, pazar ve rekabet koşulları, mali geçmiş performansı ve karlılığı gibi bileşenlerini koruyabilmek için riski azaltarak kredi maliyetini de düşürmeyi hedeflemektedir. Fakat bankalar her türlü yasal prosedüre bağlı kalarak kaynaklarını tahsis ederken karşılığında üstlendiği risk için teminat gereksinimi duyabilmektedir (Apak vd., 2013, s. 5-16).

KVYK, işletmelerin bilançosunun düzenlendiği tarih itibarıyla bir yıl içinde nakden veya nakitten başka değerlerle ödenmesi gereken borçlarını kapsamaktadır. İşletmelerin KVYK ı kaynağın özelliğine göre gruplandırılmaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010, s. 23-69).

İşletmelerin cari dönemde ödeyeceği borç yükümlülükleri kısa vadeli yabancı kaynaklardır. İşletmelerin kısa vadede ödemek üzere ödünç aldığı borçları, cari yükümlülükleridir.

İşletmelerin KVYK temelinde (Şamiloğlu ve Akgün, 2010, s. 23-69);

- İşletmeye sermaye olarak kullanılan finansal borçlar,

- Mal ve hizmet alımında kullanılan borçlar ve diğer borçlar
- Karşılıklar
- Vergi Karşılığı
- Satılmak üzere elde tutulan IFRS 5'e göre (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) elden çıkarılacak yükümlülükler bulunmaktadır.

3.1.2.Mali Borçlar

İşletmelerin kısa vadeli ve uzun vadeli mali borçları içerisinde; banka kredileri, menkul kıymetlerin ihraç farkı, uzun vadeli kullanılmış kredilerin anapara, faiz veya taksit ödemeleri, tahviller ve tahvillerin anapara, faiz veya taksit ödemeleri, çıkarılmış bonolar, senetler ve diğer menkul kıymetler yer almaktadır (Güngör, 2010, s. 3-10).

KVYK içerisinde yer alan mali borçlar (Büyüksalvarcı ve Uyar, 2012, s. 25-48):

- Banka kredi ödemeleri
- Finansal kiralama borçları ödemeleri
- Ertelenmiş finansal kiralama borçlanma maliyetleri
- Uzun vadeli kredilerin anapara taksitleri, faizleri
- Bonolar ve senetler
- Diğer menkul değerler
- Menkul kıymetlerin ihraç farkları
- Mali borçların diğer ödemeleridir.

3.1.2.1. Kısa Vadeli Banka Kredileri

İşletmelerin bankalardan veya finansal kurum ve kuruluşlardan kullanmış olduğu vadesi bir yıldan kısa olan banka kredi ödemeleri bu bölümde ele alınmaktadır (Akgüç, 2005, s. 155-170).

İşletmelerin, mevcut dönen varlıklarının yeterli olmadığı durumlarda, ihtiyaç duyacağı fonları temin etmek için banka kredi kullanımına yönelim sağlamaktadır. İşletmelerin bankalardan kullanım sağlamış olduğu krediler gösterilen güvenceye

göre, açık kredi, cari hesap kredisi, teminat karşılığı kredi ve kefalet karşılığı kredi olarak gruplandırılabilir (Gürel, 2018, s. 2-23).

Banka kredileri hesabı borçları;

- Kredi ödeme hesabından veya mevduat hesabından çekilen nakitler
- Kredi kullanımına yönelik hesaplanmış faiz ve komisyonlar
- YP cinsinden kullanılan kredilerde döviz kurunun yükselmesi sebebiyle TL tutarında artış oluşmasından kaynaklanan alacaklar
- Kredi kullanımına istinaden yapılan ödemelerdir.

Bankalardan alınan kredilerin güvenceye göre sınıflandırıldığına değinilmiş olup, kısaca açıklamak gerekliliği hâsıl olmuştur. Açık krediler, krediyi kullanan kişi veya kurum yetkilisinin onaylamak üzere imzalamasından başka teminata bağlanmadan, güven unsuru esas alınarak, teminat gerekmeksizin alınan kredi türüdür (Apak vd., 2013, s. 5-16).

Bankaların kefalet karşılığı kullandığı krediler, banka tarafından olumlu istihbarat sahibi, güvenilir ve ticari itibarı olan bir kişiyi işletmelerin kefil olarak gösterme zorunluluğu bulunan kredi türüdür (Gürel, 2018, s. 2-23).

Maddi teminat karşılığı kredi, işletmelerin maddi değerlerinin bankaya rehin vermesi karşılığında alınan kredi türüdür. Maddi teminat karşılığı kredi türünde krediyi veren banka bu varlıklar karşılığında tahsil ettiği tutarı borç hesabına yatırarak işletmenin borcunu tahsil etmektedir (Tuncer ve Ulusoy, 2019, s. 43-69).

3.1.3. Ticari Borçlar

İşletmenin esas faaliyetlerini yürütebilmek adına işletmelerin kredili satın alımları dolayısıyla bir sonraki hesap döneminde alıcılara ödenecek borçları kapsamaktadır. Genel olarak işletmeler, alımların bir kısmını kredili olarak yapmaktadır. Bu sayede stokların finansmanında kısa süreli satıcı kredilerinden faydalanmış olur. Satıcı kredileri, işletme faaliyetlerine devam ettiği esnada kendiliğinden oluşan bir finansman kaynağıdır. İşletmelerin esas faaliyetine ilişkin mal, malzeme vs. elde edilmesi dışındaki borçları bilançoda ticari borçlar olarak ele alınmaktadır (Akgüç, 2005, s. 19-474).

3.1.4.Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

Bilançonun kaynaklar (pasif) kısmında yer alan yabancı kaynak hesaplarından vade uzunluğuna göre vadesi bir yıldan fazla olan borçlar uzun vadeli yabancı kaynaklar (UVYK) hesaplarında işlem görmektedir. İşletme borçlarının vadesi bir yıldan fazla olanlarının izlendiği bu bilanço kısmı pasif hesap olmakla beraber, '4' hesap kodu altında işlem görmektedir (Güngör, 2010, s. 3-10). UVYK genellikle işletmenin finansal yapılandırmasını ve büyüme stratejilerini desteklemek amaçlarıyla kullanılmaktadır. İşletmelerin genellikle kalıcı ihtiyaçlarının giderilmesi için kullanılan borçlardır.

UVYK, işletmenin uzun vadede finansal gücünü ve borç geri ödeyebilme potansiyelini ifade etmektedir.

UVYK, büyüme ve yatırım amaçlı finansmanlarda kullanılabilir. Mali yapının güçlendirilmesi, faiz maliyetlerinin yönetimi ve ödemelerde esneklik sağlayabilmek gibi amaçlarla da kullanılabilir (Oruç, 2024, s. 16-92).

- Uzun vadeli finansal borçlar
- Ertelenen vergi borçları.

3.1.5.Mali Borçlar

Bilançonun uzun vadeli yabancı kaynaklar (UVYK) içinde yer alan mali borçlar kalemi, bilanço dönemi itibariyle vadesine bir yıldan uzun zaman kalmış bulunan, bankalardan, finans kurum veya kuruluşlarından kullanılan krediler ile işletmenin borçlanması amacıyla ihraç edilmiş menkul değerlerini içermektedir. Bu grupta aşağıdaki hesap kalemleri yer almaktadır (Tekbaş vd., 2024, s. 1-125):

- Banka kredi kullanımları
- Çıkarılmış tahvil hesapları
- Çıkarılmış menkul kıymet hesapları
- Menkul kıymetlerin ihraç farkları
- Diğer mali borçlar toplamı.

3.1.5.1. Uzun Vadeli Banka Kredileri

Bilançoda, işletmelerin banka ve diğer finans kurum veya kuruluşlardan kullanmış olduğu uzun vadeli kredi kullanımlarının yer aldığı hesap olarak tanımlanmaktadır. İşletmeler faaliyetlerini sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları bir yıldan uzun vadede kredi kullanarak sağlamış olduğu fonları bu hesap kaleminde yer almaktadır (Şakar, 2011, s. 16-200).

İşletmelerin kullanmış olduğu uzun vadeli banka kredilerinin anapara taksitleri, faizleri, taksitleri ve vadesi bir yılın altına düşen kredi ödemelerini kapsamaktadır (Erdoğan, 2002, s. 82-93).

3.1.7.Öz Kaynaklar

İşletme sahiplerinin veya ortaklarının işletmedeki sermaye payına öz kaynaklar veya öz sermaye denir. Pasif hesaplar içerisinde yer alan öz kaynaklar işletme sahip veya sahiplerinin sahip olduğu payı ifade ederken, faaliyetleri sonucunda elde edilen karın da işletmeden çekilmemiş olanlarının işlendiği hesap grubudur (Akgüç, 2005, s. 19-474).

İşletmeler sürdürülebilirliğini devam ettirebilmek için ve yatırım yapabilmesi için ihtiyaç duyulan finansal kaynakları iki ana finansman türü aracılığıyla temin etmektedir. İlk finansman türü kısa ve uzun vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak için kreditorlerden ve diğer işletmelerden sağladıkları kaynaklardır. İkinci finansman türü ise, işletmenin sahipleri ve ortakları gibi yatırımcılardan sağlanan öz kaynaklar olarak bilinmektedir (Türker, 2015, s. 65-96).

Bu iki finansman kaynağı işletmenin sermaye yapısını oluşturmaktadır. Bir işletmenin sermaye yapısı, genel anlamda, işletmeyi finanse edebilmek için kullandığı borçların ve öz kaynakların bir kombinasyonu niteliği taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle öz kaynaklar, işletme sahiplerinin işletmenin varlıkları üzerinde talep edebilme haklarını ifade eden kaynaklar olarak tanımlanabilmektedir (Türker, 2015, s. 65-96). Geçmiş yıllara ait zararlar öz kaynak hesabında eksi değerler olarak dikkate alınır.

Bir işletmenin öz sermayesi, net varlık (aktif) tutarı borçları arasındaki olumlu farktır. Net varlık (aktif) tutarı hesaplanırken, değer düzeltici hesapların ilgili varlıklardan indirilmesi ve ödenmemiş sermaye, zarar gibi gerçek değeri olmayan

kalemlerin, varlık toplamına dahil edilmemesi gerekmektedir (Akgüç, 2005, s. 19-474).

Tekdüzen hesaplamasına göre Öz Kaynaklar aşağıda görüldüğü gibi biçimlendirilmiştir (Akgüç, 2005, s. 19-474):

- Ödenmiş Sermaye
- Sermaye Yedekleri
- Kar yedekleri
- Geçmiş Yıllar karları
- Geçmiş Yıllar Zararları (-)
- Dönem Net Karı

3.2.Gelir Tablosu

Gelir tablosu, işletmenin elde ettiği geliri, tüm giderleri ve maliyetleri rakamsal verilerle sunan tablodur. İşletmelerin dönem faaliyetlerini, kar veya zarar olarak özetlemektedir (Akgüç, 2005, s. 19-474). Gelir tablosu oluşturulmasındaki amaçlar;

- İşletmenin faaliyetleri sonucunu belirli dönemde öz kaynak ve karlılık oranını sunmak,
- İşletmenin üretim, pazarlama, finans, personel ve yatırım gibi diğer işletme stratejilerine ilişkin kararlar alabilmek,
- İşletmenin kar dağıtım politikası hususunda bir ölçü oluşturmak,
- İşletmeye kaynak sağlayan kişi veya kuruluşları yatırıma teşvik edecek veriler sunabilmek,
- İşletmenin şekline göre hukuki olarak vergi ödemelerini belirleyebilmektir (Akgüç, 2005, s. 19-474).

Gelir tablosunun net satışlar hesabı, işletmenin brüt hasılatından, iadeler, satış iskontoları ve diğer indirimler düşüldükten sonra kalan tutardır. Net Satışlar gelir tablosunun ana unsurlarındandır. Net satışların bilgisi stok, öz kaynak ve işletme sermayesi açısından devir hızları ve dönem içi nakit girişi hesaplanabilmesi için gerekmektedir (Akgün, 2021, s. 53-190).

Maliye Bakanlığı gelir tablosunu tamamlamak üzere, ayrıca satışların maliyet tablosu düzenlenmesini de gerekli görmüştür. Sebebi ise satış maliyetlerinin işletmeler için önemli bir gider unsuru olmasıdır. İşletmeler gelir tablosu ile kâr zarar analizlerini sağlayabilirken, satış sırasında ortaya çıkan veya çıkabilecek maliyetler de bu hesap kaleminin içerisinde incelenmektedir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010, s. 23-69).

İşletmeler esas faaliyetlerinden elde ettikleri kar veya zararı esas faaliyetlerinin dışında diğer faaliyetlerden kazandıkları kar veya zararı kapsayan, olağan karlar eklendiğinde olağan zararların çıkarılması sonucu “olağan kar veya zarar” hesabı elde edilebilmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74).

3.3.Oran Analizi

İşletmelerin faaliyet gösterdikleri sektör doğrultusunda mali tablo verilerinin finansal hesaplamasında kullanılan bir tekniktir. Mali tablolarında yer alan iki kalemin ilişkisinin basit matematik ifadesine oran veya rasyo (ratio) denilmektedir. Önemli olan oran hesaplamaktan ziyade oranların yorumlanması ve değerlendirilmesidir (Akgün, 2020, s. 105-157).

Benzer işletmelerin mali verileriyle karşılaştırmalar yapılırken, farklı amortisman ve stok değerlendirme yönteminin uygulanabileceğine dikkat çekmek gerekir. Birçok oran hesaplaması yapmak yerine, amaca uygun oran hesabı yapılmalıdır. Oranlar doğru yorumlanmalı ve amacına uygun olmalıdır. Oranların güncel ve dönemine ait olması gerekmektedir. Oranlama yapılırken sebep sonuç ilişkisi kurulmalıdır. Oranlar yorumlanırken, bilimsel verilerle desteklenmelidir. Mali analizde genel olarak kullanılan oranlar (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74):

- Likidite Oranları
- Mali Yapı veya Kaldıraç Oranları
- Faaliyet Oranları
- Karlılık Oranları
- Borsa- Performans Oranları

3.3.1. Likidite ve Likidite Oranları

Bir varlığın düşük maliyetle ve hızlı bir şekilde nakde dönüştürme becerisine likidite denir. Likidite oranları kredi veren kurum veya kuruluşlar açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Sebebi, likidite oranlarının işletmelerin borçlarının geri ödeme gücünün bir göstergesi olmasıdır. Aynı zamanda likidite oranları işletmelerin net işletme sermayelerinin yeterliliğinin de bir göstergesidir (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74).

İşletmelerin birçoğu kredi kullanarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Kredi veren kurum ve kuruluşların faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için iş bu verilen kredileri tam ve zamanında ödenmesi önemli bir husustur. Bu nedenle nakit veya paraya çevrilebilecek değerlerle, borç vadelerinin ödenebilirliği açısından likidite oranları güncel olmalı ve finans yöneticileri tarafından devamlı olarak kontrol edilmelidir (Akgün, 2021, s. 53-190).

Temel analiz yapılırken rasyolar (oranlar) ile geçmiş ve günümüz finansal oranları, mali durumu ve faaliyet sonuçlarının değerlendirilerek likidite hakkında detaylı bilgi elde edilebilmektedir. İşletmeler genel likidite durumunu, cari oran ve net işletme sermayesi ile belirlemektedir. Kısa vadeli kredi kullandırmalarında bankalar alacakların tahsilinin imkânının tespiti açısından likiditeye dikkat etmektedirler. Çünkü likidite işletmelerin varlığının kısa süre içerisinde düşük maliyetle nakde çevrilebilme olanağıdır. Kısa vadeli kredilerin tahsili açısından önemli olan likidite, aynı zamanda işletmenin borçlarını ödeme gücü tespiti ve akabinde stratejik yönetim açısından sürekliliğinin sağlayacağı veya sağlayamayacağının göstergesi olan değerli oranlar olarak kabul edilir. İşletmelerin likiditesini ölçen oranlar üç grupta toplanmaktadır. Bunlar aşağıda verilmektedir (Ülgen ve Mirze, 2004, s. 20-490):

- Cari Oran
- Asit-Test Oranı
- Hazır Değerler Oranı

3.3.1.1. Cari Oran

İşletmenin dönen varlıklarının kısa vadeli yabancı kaynaklarına veya borçlarına oranı likiditeyi gösteren önemli oranlardan biri olan cari oranla ifade edilir.

İşletmelerin kredi kullanımında kısa vadeli aktiflerin kısa vadeli pasiflerle finanse edilmesi gerekmektedir (Apak ve Demirel, 2009, s. 30-350).

Enflasyonist ortam koşullarında bu durum değişkenlik göstermekle beraber, 1,5 düzeyinin altına düşmemesi koşuluyla 2 düzeyinin altında olması da kabul edilebilir olarak görülmektedir. Ancak bu oranın bir değerinin altına düşmesi işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme yükümlüğünü yerine getirmekte oldukça zorlandığını ifade etmektedir. Bu durum işletmenin sektörüyle, makroekonomik koşullar ve küresel ekonomik koşullara göre değişkenlik gösterebilmektedir. Belirsizlik durumu cari oran düzeyinin yüksek tutulmasını gerektirebilmektedir. Cari oran düzeyi yüksek tutulmazsa likidite bakımından kırılganlık artabilir. Cari oranın düzeyi kadar eğilimi ve istikrarı da dikkate alınmalıdır (Apak ve Demirel, 2009, s. 30-350; Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

Bankalar işletmelerin kredi talepleriyle ilgili değerlendirmelerini sağlarken cari oran konusunda, dönen varlıkların bileşimi ve gerçek değerleri, düşme olasılığı, alacak ve stok devir hızları, ticari alacakların ve kısa vadeli borçların dağılımı, kredibilitesi, borçlarını yeniden fonlama veya yapılandırma olasılığı ile yabancı kaynak bileşimini incelemektedir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256):

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

3.3.1.2. Asit- Test Oranı

Stokların cari oranın üzerinde oluşturabilecekleri yanılsamadan dolayı asit- test oranı kullanılmaktadır. En yüksek likiditeye sahip varlıkların cari sorumluluklara oranı olarak verilmektedir. İşletmelerin cari yükümlülüklerini karşılayabilmek adına likiditenin yeterliliği bu oran ile tespit edilebilmektedir. Cari oranın daha hassas hesaplanma şekli ile cari oranı da daha anlamlı hale getirmektedir (Ercan ve Ban, 2005, s. 20-350):

$$\text{Asit – Test Oranı} = \frac{(\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar})}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

3.3.1.3.Nakit Oran ve Hazır Değerler Oranı

İşletmelerin kısa vadeli borç ödemelerini düzenli olarak sağlaması o işletme hakkında ne düzeyde nakit bulundurduğunu göstermektedir. Likidite değerlendirilirken yüksek derecede önemlidir. Nakit oranının 1'in altında olabildiği ancak 0,20'nin altına düşmemesi gerekmektedir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256; Akgüç, 2005, s. 19-474). Doğrudan nakit olan değerlerin kısa vadeli borçlara karşılığının ölçümü de bu oranla sağlanmaktadır (Apak ve Demirel, 2009, s. 30-350; TCMB, 2025):

$$\text{Nakit Oran} = \frac{\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Nakit oran ve hazır değerler oranının kısa vadeli borçlara oranla, hazır değerlerin nakit benzeri varlıklardan oluştuğu varsayılmakla ödeme gücünü ifade eden en hassas oran olarak da görülmektedir. Önem düzeyini derece olarak düşündüğümüzde işletmelerin likiditesini oranlarla değerlendirirsek iki tür derecelendirme ortaya çıkacaktır. Birinci derecen ve ikinci dereceden likidite olarak sınıflandırılabilir (Savcı, 2017, s. 190-220; Ercan ve Ban, 2005).

Bu derecelendirme ile birinci dereceden likidite, likiditesi hazır değerler oranı olarak kabul edilmektedir. İkinci dereceden likidite ise işletmelerin kapsamlı olarak likidite göstergesidir ve cari oranıyla ölçülmektedir (Savcı, 2017, s. 190-220).

İşletmelerin cari oranının zayıf olması kredi riskinin olduğunu fakat büyüyen bir işletme için dahi likidite sorunları yaratıp yetersiz düzeyde algılanabilir. Net işletme sermayesi bu hususta teyit edici ölçüt olarak değerlendirilebilir (Büyükşalvarcı ve Uyar, 2012, s. 25-48).

3.3.2.Mali Analiz Yöntemleri ve Mali Yapı Oranları

Mali analiz işletmelerin mali durumlarının her açıdan incelendiği finansal yönetimlerinin değerlendirilmesidir. Finansal yönetim işletmeler için her türlü yatırım ve finansman iradesidir. İşletmeler, kısa vadeli borçlar, uzun vadeli borçlar ve öz kaynakları ile ilgili amacına ulaşabileceği doğru bileşeni oluşturmak yükümlülüğündedirler. Buna istinaden işletmelerin kredi değerlendirmesinde yapılan

mali analiz, işletmenin kredi kullanımı adına kararının yerindeliliğini ölçümleyerek, finansal yönetimi hakkında bilgi edinmeyi ve kredi gereksiniminin varlığını ortaya reel sonuçlarla çıkarmaktadır (Usta, 2008, s. 26-380).

Bankalar işletmelerin talebi üzerine, kredilendirme sürecinde işletmelerin mali durumunu sorgulayabilmek adına veri elde edebilmek için, istihbaratla birlikte mali analizlere ihtiyaç duymaktadır. Banka müşterisinin talebi üzerine başlayan kredilendirme süreci istihbaratın ve mali analizin incelenmesiyle devam etmektedir. Kredi talebinin onaylanmasının akabinde kredi kullandırım, kredi izleme, kredinin tasviyesi veya kredi taksit ödemelerin tamamlanmasıyla birlikte teminatlar serbest bırakılarak kredilendirme süreci tamamlanmış olur (Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

İşletmelerin hesap sistemi işletmelerde oluşan faaliyetlerin sonuçlarını, değer hareketlerini ve varlık kaynak dengesini izleyebileceğimiz veri bütünü olup, muhasebe işlevi ile maliyet bilgilerini ortaya koymaktadır. Mali analiz işletmeye özel incelemeleri bulunan, tablolardaki kalemler arası ilişkileri izleyen, işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçları arasında ilişki kurarak rekabette ile piyasada ki gelişiminin izlenmesini sağlayan çalışma olup, bankalar için değerlendirme hususunda faydalanan veri setleridir (Apak vd., 2013, s. 5-16).

İşletmelerin mali analizi ve değerlendirmesi yapılırken finansal oranlar kullanılmaktadır. İşletmelerin kısa vadeli kredileri ve uzun vadeli kredileri ödeme gücü, varlık kullanımı ve karlılığı da bu tablolardan izlenmektedir. Bankalar likidite ile birlikte dikkate aldığı oranlar, karlılık oranı, mali yapısı ve faaliyet oranlarıdır (Ercan ve Ban, 2005, s. 20-350).

İşletme analiz edilirken işletmenin üç yıllık bilançoları, gelir tabloları ve faaliyet raporları gibi verilere ihtiyaç duyulmaktadır. İşletmenin içinde bulunduğu sektörde hangi konumda olduğu ve rakipleriyle kıyaslandığındaki konumu da kredilendirmede önemli bir kriterdir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

Finansal (mali) durum oranları analizi yapılırken analizi yapan kişi veya kurum gereksinimlerine ve elde etmek istediği verilere göre; pay ve payda için kullandığı değerlerin arasında anlamlı bir ilişki olmak koşuluyla hesaplayabilir. Bu çalışmaya istinaden kullanılan oranlar bulgular kısmında değerlendirilecektir. Başlıca mali yapı oranları şunlardır (Savcı, 2017, s. 190-220) :

- Kaldıraç Oranı
- Finansman Oranı
- Borç Oranı
- Oto Finansman Oranı
- Faizin Kazanılma Sayısı
- Maddi Duran Varlıklar/Öz Kaynaklar Oranı
- Devamlı Sermaye Bağımlılık Oranı

3.3.2.1. Toplam Borç Oranı (Kaldıraç Oranı)

Toplam borç oranı, yabancı kaynakların aktif toplamına oranı hesaplanarak elde edilmektedir. Bu orana kaldıraç oranı da denilmektedir. Kaldıraç oranı, işletmeye kurum veya kuruluşlardan sağlanan fonların, kaynaklar toplamı içindeki oransal payını ifade etmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74):

$$\text{Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

3.3.2.2. Finansman Oranı

İşletmelerde finansal bağımsızlığı ifade eden önemli oranlardan biridir. 1.00'dan büyük olması tercih edilir. 1'den küçük olması durumunda işletmenin, işletme sahipleri dışında kişi veya kurumlarca finanse edildiğini ifade etmektedir. Bu durum işletme için bir risk unsurudur (Şamiloğlu ve Akgün, 2010, s. 23-69):

$$\text{Finansman Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Toplam Borçlar}}$$

3.3.2.3. Toplam Borçlar / Öz Kaynaklar Oranı

Borçların öz kaynaklara oranının bir değerinden büyük olması kredi veren kurum veya kuruluşların, işletme sahiplerine kıyasla, daha yüksek yatırım yaptıklarını ifade etmektedir. Oranın yüksek olması, işletmenin yüksek faiz yükümlülüğü altında olduğunu ve risk payının alacaklılar için yükseldiğini göstermektedir. Toplam borçlar

ile öz kaynaklar arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir (Deha Eğitim Kurumları, 2009, s. 3-92):

$$\text{Toplam Borçlar /Öz Kaynaklar Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar (KVYK + UVYK)}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

3.3.2.4. Kısa Vadeli Mali Borç Toplamının Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı

İşletmelerin kısa vadeli borçlarının ne kadarının mali borçlanma olarak elde edildiklerini görebilmek için kullanılan orandır (Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 401-424):

$$\frac{\text{Kısa Vadeli Mali Borç}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

İşletmelerin güçlü ve zayıf yönlerinin ayırt edilebilmesi için kullanılan oranlarda, aynı şekilde kısa vadeli borçlarda uygulandığı gibi uzun vadeli mali borçlarda da; mali borç toplamının bilançoda yer alan pasif toplamına oranı işletme kaynaklarının ne kadarını uzun vadeli mali borçlanma ile sağlanmış olduğu bilgisini elde etmemizi sağlamaktadır. Ticari borcun kısa vadeli yabancı kaynaklar içerisindeki payının daha yüksek olması beklenilmektedir (Oruç, 2024, s. 3-32).

3.3.2.5.Faiz Karşılama Oranı

İşletmelerin faiz giderlerini karşılama konusundaki yeterliliğini ölçmek için bu oran kullanılır. Oranın 8 veya 7 olması gerekmektedir. Oranın 8 olması, faiz ve vergiden önceki karın 8 kez faizleri karşılayabiliyor olması anlamına gelmektedir (Savcı, 2017, s. 190-220):

$$\text{Faiz Karşılama Oranı} = \frac{\text{Faiz ve Vergiden Önceki Kar}}{\text{Faiz}}$$

3.3.3 Faaliyet Oranları

Faaliyetler oranları aşağıda görüldüğü gibidir (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74):

$$\text{Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Satışların Maliyeti veya Satılan Tic. Malları}}{\text{Ort. Stoklar}}$$

$$\text{Alacak Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Alacaklar}}$$

$$\text{Ortalama Tahsilat Süresi} = \frac{360}{\text{Alacak Devir Hızı Oranı}}$$

$$\text{Dönen Varlık Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Dönen Varlıklar Toplamı}}$$

3.3.4. Karlılık Oranları

Karlılık oranları bilanço üzerinden dönem net karının ilgili hesap kaleminin tutarına bölünmesiyle sağlanmaktadır (Savcı, 2017, s. 190-220):

$$\text{Aktif Karlılığı} = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

$$\text{Mali Rantabilite} = \frac{\text{Dönem Net Karı} + \text{Finansman Gideri}}{\text{Toplam Kaynak}}$$

Gelir Tablosu Üzerinden (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74):

$$\text{Brüt Satış Karlılığı} = \text{Brüt Satış Karı} / \text{Net Satışlar}$$

$$\text{Faaliyet karlılığı} = \text{Faaliyet Karı} / \text{Net Satışlar}$$

$$\text{Net Karlılık Oranı} = \text{Dönem Net Karı} / \text{Net Satışlar}$$

3.3.5. Borsa-Performans Oranları

İşletmelerin faaliyetlerinin bilanço performanslarını ölçmek için kullanılmaktadır. Bunlar; Fiyat/kazanç oranı, piyasa değeri oranı, firma değeri oranı, fiyat/satış oranı ve hisse senedi plasman oranıdır (Savcı, 2017, s. 190-220).

4. İŞLETMELERİN RİSKLERİ, FİNANSAL RİSKLER ve KREDİLER

İşletmelerin sürdürülebilirliği ve karlılığı, mevcut kaynakların etkin kullanımıyla ve karşılaşılabilecek risklerin doğru yönetilmesiyle sağlanabilmektedir. Risk, genel anlamda gelecekte meydana gelme olasılığı bulunan ve işletmenin hedeflerine ulaşmasını engelleyebilecek olumsuz durumları ifade etmektedir. Risk yönetimiyle bu belirsizlikler sistematik bir şekilde tanımlanarak, analiz edilerek kontrol altına alınabilmektedir (Yücel vd., 2007, s. 1-9).

İşletmelerde risk ise hedeflerin gerçekleştirilebilmesini önleyecek her türlü durum olarak tanımlanabilmektedir. Risk sadece tehlikeyi ifade etmemekle fırsatları da beraberinde sunmaktadır. Beklenmeyen durumlardan kaynaklanan risk tehlikeyi, değişim sebepli risk belirsizliği, bu tür riskli durumları işletmenin çıkarları için kullanabilme yeteneği de fırsatları ifade etmektedir (Keskin, 2010, s. 38-46).

Riskin kaynakları yatırımcı açısından, sistematik risk ve sistematik olmayan risk olmak üzere gruplandırılmıştır. Sistematik riskler: satın alma gücü, faiz oranı riski, piyasa riski, politik risk, kur riski olarak gruplandırılmaktadır. Sistematik olmayan riskler ise; finansal risk, yönetim riski ve iş endüstri riski olarak gruplandırılabilir (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 660-665).

4.1.İşletmelerin Riskleri

Gelecekteki belirsizlik veya bilinmezlikten dolayı oluşan risk, beklenmeyen sonuçlarla karşılaşılabilmektedir. Finansal çerçeveden bakıldığında ise kredinin de temel kavramlarından biri olan risk gelecekteki alternatiflere göre bir getirinin gerçekleşen değeri ile beklenen değeri arasındaki fark şeklinde tanımlanabilmektedir. Tanımda da anlatıldığı gibi risk günlük hayatımızda negatif anlaşılmaktayken, işletmelerde ise beklentilerden farklı olarak gerçekleşecek pozitif veya negatif tüm farkları içeren bir terimdir (Yücel vd., 2007, s. 1-9).

Finansal piyasalarda risk ve belirsizlik eş anlamlı gibi kullanılmakta olup esasında farklı kavramlardır. Belirsizliğin ölçülebilir kısmı risktir. İşletmeler

belirsizlikleri doğru bir şekilde yönetebilmesi, risk yönetim kapasitesi ile uygun strateji geliştirme aşamalarında daha net gözlemlenebilmektedir (Gürsoy, 2007, s. 195-212).

İşletmelerde riskler iki grupta incelenmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 660-675):

İşletmelerin Kontrolünde Olmayan Riskler:

- 1- Satın Alma Gücü Riski
- 2- Faiz Oranı Riski
- 3- Piyasa Riski
- 4- Politik Risk
- 5- Kur Riski

İşletmelerin Kontrolünde Olan Riskler:

- 1- İş ve Endüstri Riski
- 2- Yönetim Riski
- 3- Finansal Risk

Ülkenin mevcut stratejik planlamalarına uygun stratejiler geliştirerek riski kontrol altında tutma eğilimi genel olarak tüm işletmelerin politikasıyla özdeşleşmektedir. Politik risk, uluslararası ticaret hacmini ise doğrudan etkilemektedir (Keskin, 2010, s. 38-46).

İşletmelerin finansal varlıklarının fiyatlarında büyük düşüşler yaşanması riski, pazar riskini oluşturmaktadır (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74).

Ekonomik riskler, faiz oranı riski, kur riski enflasyon riski, vergi riski gibi verilerle ekonomik tüm süreçler ve konularla ilgili risklerdir. Faiz oranı riski, piyasa faiz oranının düşmesi veya yükselmesi olasılığının riskini ifade etmektedir. Faiz oranlarındaki değişimler piyasa fiyatlarında ve karlılıkta değişimler meydana getirmektedir. Faiz oranı iki yönlü olarak değerlendirildiğinde faiz oranları bir bakıma fiyatları etkilerken, öte yandan faiz oranlarındaki yükselme işletme yatırımları için kaybedilmiş bir fırsat olarak değerlendirilebilmektedir. İşletmelerin kullanmış olduğu kredilerin sabit veya değişken faizli olmaları da bu anlamda faiz riskinin devamlı varlığına sebep olmaktadır (Gürsoy, 2007, s. 195-212).

Ekonomik risklerden enflasyon riski, satın alma gücü riski ile özdeşleştirilebilmektedir. Enflasyon, paranın değerinin ani ve hızlı bir şekilde düşmesi olarak ifade edilmektedir. Bu durum, satın alma gücünü doğrudan etkilemesi sebebiyle bu risk, enflasyon riskiyle birlikte değerlendirilmektedir. Eğer fiyatlar genel olarak ve sürekli artıyorsa ve artış yatırımın getirisinin üzerinde gerçekleşiyorsa, satın alma gücünde azalma meydana geldiğini ifade etmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74).

Çevresel riskler, işletmelerin çevreye verdikleri zararlardan oluşan potansiyel tehlikeleri ifade etmektedir. Hava kirliliği, iklim değişiklikleri, su kirliliği, toprak erozyonu ve doğal kaynakların tükenmesi işletmeleri doğrudan etkilemektedir. Bu riski engellemek için devlet çevre koruma politikaları ve sürdürülebilirlik faaliyetleri bulunmaktadır (Pali, 2018, s. 13-14).

İşletmelerin kontrolünde olan riskler; faaliyet riski, yönetim riski ve finansal risklerdir. Faaliyet riski, işlem süreçleri ve işletmenin yönetimindeki yetersizliklerden ve düzensizlikten kaynaklanan bir risktir. Yönetim riski ise işletmelerin iyi veya kötü yönetilmesiyle ilgili olan bir risk türüdür (Yücel vd., 2007, s. 1-9).

Finansal riskler tez konusu ile doğrudan etkileşim içerisinde olduğundan detaylı olarak incelenmiştir.

4.4.Finansal Riskler

Finansal risk, değerli varlıkların alım veya satım süreçlerinde bir kayıp yaşanabilme olasılığı veya temerrüt riski bulunan finansmanlarla ilişkili çeşitli risk türlerinden biri olarak tanımlanabilmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2008, s. 39-74).

İşletmelerin ödeme yükümlülüğü bulunan faiz borçlarını ödeyememesi ve bu ödemelerde erteleme ya da ödenememesi de finansal riskler arasındadır. İşletmelerde çalışma sermayesinin yetersizliği, hammadde fiyat artışları, işçi grevleri, rekabet artışı, borçların artışı, üretim veya sistem tesislerinin teknolojik gelişmelerden ve yenilenmelerden geri kalması finansal riskin artışına sebep olabilecek hususlara örnek olarak gösterilebilir (Erdoğan, 2002, s. 82-93).

Likidite riski işletmenin kısa vadeli borçlarını ödemekte zorlanması veya likit varlıklarını nakde çevirmekte zorlanması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu durumda

işletmenin iflas riski artmaktadır. Likidite riski, işletmenin kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirmesi için gereken nakit akışına sahip olmama durumu olarak ifade edilebilmektedir. Finansal krizler, piyasa koşullarındaki değişimler ve başarısız nakit yönetimi likidite riski oluşmasına neden olabilmektedir. Nakit rezervlerinin yeterliliği ve etkin nakit yönetimi ile bu risk kontrol altında tutulabilmektedir (Şakar, 2011, s. 16-200).

Piyasa riski işletmenin yatırımlarıyla ilgili olarak piyasa fiyatlarının dalgalanması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Hisse senetleri, faiz oranları, döviz kurları gibi piyasalardaki değişimler işletmenin finansal durumunu etkileyebilir. Özellikle değişken faizli borçları olan işletmeler, faiz oranındaki artıştan olumsuz etkilenebilmektedir (Topaloğlu ve Fidan, 2010, s. 25-55).

Piyasa riskleri; faiz oranı riski, döviz kuru riski, hisse senedi fiyatı riski ve emtia riski olarak ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Döviz kuru riski işletmenin döviz kurlarındaki değişikliklere karşı duyarlılığını ifade etmektedir. Özellikle uluslararası ticaret yapan ve yurtdışında üretim yapan işletmeler, döviz kurlarındaki dalgalanmalardan etkilenebilirler (Şakar, 2011, s. 16-200).

Faiz oranı riski, faiz oranlarının zaman içinde değişmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu risk, özellikle belirli bir tarihte oluşacak likiditeyi etkilemesi sebebiyle yapılan yatırımların getirileri ya da borç yükümlülükleriyle doğrudan bağlantılıdır. Faiz oranı riski işletmenin nakit akışını, yatırım portföyünün değerini ve genel ekonomik durumunu nakit akış riski, portföy riski ve ekonomik risk etkilemektedir (Dem18s. 5-122).

Operasyonel risk, işletmenin faaliyetlerinden kaynaklanan riskleri ifade eder. Üretim hataları, tedarik zinciri sorunları, iş gücü kaybı gibi operasyonel nedenlerle işletme gelirlerinin azalması veya giderlerinin artması riski bulunmaktadır (Yazıcı, 2011, s. 10-210).

İtibari risk ise işletmenin itibarının zarar görmesi sonucunda ortaya çıkan değer kaybıdır. Skandallar, hileli uygulamalar veya ürünlerin kalitesizliği gibi durumlar işletmenin itibarını zedeler ve finansal açıdan olumsuz etkiler yaratabilir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

4.4.1.Kredi Riski

Kredi riski, işletmelerin finansal yükümlülüklerini zamanında ve tam olarak yerine getirememesi olasılığıdır. Bu risk alacaklı taraf açısından beklenen nakit akışlarının gerçekleşmemesiyle birlikte ortaya çıkan kayıpları ifade etmektedir. Hem borcun büyüklüğü gibi niceliksel unsurları, hem de borçlunun mali güvenilirliği gibi niteliksel faktörleri içermektedir. Ayrıca, borçlunun ödeme gücünü etkileyebilecek siyasi ve ekonomik gelişmeler de kredi riskini arttırabilmektedir. Örneğin, bir ülke yönetim politikasının uygulamaya koyduğu vergi düzenlemeleri ya da döviz kuru politikaları, taraflardan birinin yükümlülüğünü yerine getirmesini zorlaştırabilmektedir. Bu anlamda, kredi riski sadece tarafların finansal yapısıyla sınırlı kalmayı, dışsal makroekonomik ve politik faktörlerin de etkisi altındadır. Dolayısıyla, işletmeler bu riski tamamen ortadan kaldıramasa da çeşitli önlemlerle olumsuz etkilerini azaltabilmektedirler (Öker, 2007, s. 1-265).

Başlıca işletme riskleri faaliyet riskleri ve yönetim riskleridir. Bir işletmenin varlığı bu riskleri de beraberinde getirmektedir. Kredi riskleri de aynı düzlemde işletmenin sahip olduğu ekonomik rasyolarını etkileyen bir diğer risk çeşididir. İşletmeler için kredi risk yönetimi oldukça önemli bir husustur. İşletmelerin alacaklarının tahsil edilememesi ve borçlarının ödenememesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Müşterilerin veya iş ortaklarının iflası gibi durumlar kredi riskini arttırabilmektedir. İşletmelerin kredi riskinin yanı sıra faiz oranı riski de bulunmaktadır (Erdoğan, 2002, s. 82-93).

4.5.İşletme Banka Kredileri

Paranın giderek daha önemli hale gelmesiyle beraber bankacılık kavramı, ardından da para ilişkisinin sonucu olarak kredi kavramı ortaya çıkmıştır. Kredi kelimesi günlük dilimizde itibar ve güven anlamlarında kullanılmaktadır. Kredi başvurusu onaylanırsa, kişi veya kuruma kredi tesis edilmektedir. Bir kredi kuruluşunun, belirli bir miktarda parayı müşterinin emrine ve kullanımına tahsis etmesi ise kredi kullandırmaktır.

Kredinin temel kavramları; vade, güven, risk ve gelir olarak ifade edilmektedir. Kredinin unsurları ise; borçlu, alacaklı, kefalet, vade, güven, risk, teminat ve gelirdir (Öker, 2007, s. 1-265).

Vade; anlaşılmış bir gelecekte geri ödenmek üzere verilen borcun ödenme süresini belirleyen unsurdur. Genellikle bankalar tarafından nakit ya da gayri nakit olarak nitelendirilen kredi karşılığında faizi gerektirmektedir. Faiz, bir bakıma kredinin bedeli olarak ifade edilebilir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

Paranın belirli bir süre dahilinde ödünç verilerek kullanım hakkının devredilmesi karşılığında alınan bedel faiz olarak ifade edilmektedir. Faizin çeşitli türleri bulunmaktadır. Bir alacağın ödünç verilmesi karşılığı alınan bedel veya hukuki işlemler neticesinde kira ya da fiyat olarak ifade edilebilir. İşletmelere kredi verirken bankaların dikkat ettiği hususlar (Özerol, 2009, s. 15-175):

- İşletmenin borçlarını geri ödeyebilme gücü ve değişken piyasa koşullarına karşı durumu incelenmektedir.
- İstikrarlı büyüme hususunda işletmenin büyüme politikaları gözlemlenir.
- İşletmenin varlıklarını hangi kaynaklardan finanse ettiğine yönelik belgeler istenerek mali yapısı incelenir.
- İşletmenin teminat gösterebileceği kaynaklar ve mevcut kaynakları incelenmektedir.
- İşletmenin faaliyet gösterdiği sektörün genel durumu ve büyüme potansiyeli incelenmektedir.

Bankalar, kurumsal bankacılık, bireysel bankacılık ve toptan veya perakende bankacılık faaliyetleri ticari bankaların asıl fon kaynaklarını oluşturan mevduat sahiplikleri dolayısıyla mevduat bankası olarak anılmaktadır. Ticaret bankaları da mevduat kabul ederek bunu kurumsal kredilere dönüştürerek plase eder. Fon sağlarken bankalar, en az maliyetle kazanımlarını banka parasından vadesiz hesaplardan kazanmaktadır (İTO, 2005, s. 38).

Ticari krediler ağırlıklı olarak işletmelere kısa vadeli kredi sağlamaktadırlar. Uzun vadeli kredilerini ise daha güvenilir ve olumlu istihbarat sahibi müşterilerine kullanmaktadır. Ekonomik büyüme amaçlı fon ve kaynak kullanımları likidite yönetimlerini etkilemekle beraber karlarını yükselterek piyasadan aldıkları payı

genişletmek istemektedirler. Ekonomik büyüme gerçekleşirken ticari bankaların kredi hacimleri yükselmektedir (şakar, 2011, s. 16-200).

Ticari krediler daha çok işletmelerde ticari alacakları, stokları ve kısa vadeli faaliyetleri finanse etmektedir. Buna istinaden ticari kredilerin daha çok bilançonun dönen varlıkların fon sağladığı sonucuna varılabilir. Bu kısa vadeli krediler işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamakla beraber stokların, kredili satışların, düşük devir hızlarının, beklenmeyen fırsatların ve ekonomik gelişmelerin getireceği finansman ihtiyacından da oluşabilir. Para piyasasının kısa vadeli kredi arzını karşılayan ticari bankalar bunun yanı sıra senet iskontosunu da etmektedirler. İşletme kredisi (ticari kredi) kullandırımını genel olarak sağlayan ticari bankalardır. Bu anlamda düşük kredi maliyeti açısından ticari bankalar ve tüm bankalar rekabet halindedir (Topaloğlu ve Fidan, 2010, s. 25-55).

Bankalar kredi talep eden işletmelerin likiditelerini bilanço içindeki dönem varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar temelinde değerlendirmeye almaktadırlar. Bankalara kısa vadeli krediler için yapılan başvuruların değerlendirme aşamasında, işletmelerin ödeme gücü belirlenebilmesi için likidite oranları ve Net İşletme Sermayesi (NİS) hesaplamaları kullanılmaktadır. Finans sektörü kredilendirme politikalarına ve denetimlere tabi olduğundan finansman yöntemi ilkelerine göre hareket etmektedir. Bankalar kredi kullandırırken tutarlı davranarak riski düşürmek için teminat koşulu sunsalar da bu işletmeler için olumsuzluk yaratacağından her kredi için teminat talebi müşteri kaybına sebebiyet verebilmektedir. Hatta kredi tekliflerinin bile teminat güdümlü olmaması gerektiğini de belirtmek gerekir. Fakat likiditeye dayalı olmak teminat kadar zorlayıcı bir unsur teşkil etmez. Likiditenin belirleyicisi olan dönen varlıkları, kısa vadeli yabancı kaynakları, kasa ve banka hazır mevcutları gibi unsurlar gösterge niteliği taşır. Bu anlamda Net İşletme Sermayesi (NİS) bu göstergeler için net farkı ortaya sunmaktadır. Elbette ki gelecek hesaplanabilir risklerden ziyade belirsizliklerle çevrilidir. Bu hususta taahhütler alınarak belirsizliğin getirdiği risklerle baş edilebilir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256)

Bankalar işletmelerin kredi başvurularını, kredi risk analizi, geleneksel kredi risk analizi, borunun performans değerlendirmesi, sektör analizi ve finansal oran analizi yöntemleriyle değerlendirilmektedir (İskender, 2014, s. 5-51).

4.5.1.İşletmelerin Kredi Ödemeleri ile Bağlantılı Bilanço Değişkeni; Likidite

Likidite ölçümü ile işletmenin vadesi gelen borçların kısa sürede nakde çevrilebilir varlıklarla ne kadar karşılanacağını göstergesidir. İşletmenin firma analizini yaparken mali tablolar analizi kapsamında değerlendirmektedir. Cari oran, asit test oranı ve nakit oran bu ölçümler için kullanılmaktadır. Bankaların kredi değerlendirmesinde talepte bulunan işletmelerin kısa vadeli borç taleplerini kısa vadeli borç ödeme gücüne veya likidite değerlendirmelerine bağlı kalarak değerlendirir. Banka yükümlülüğü kısa vadeli borçlara karşılık olması halinde uzun vadede değerlendirme yapmaktadır. Bu ölçütlere istinaden likidite genellikle kısa vadeli borç ödeme günü ve belirlenmesi hususunda önemlidir. (Apak vd., 2013, s. 5-16).

Likiditenin temel esasları bilanço üzerinden yapılarak dönen varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar bankaların aldığı esasların temelidir. Kısa vadeli yabancı kaynakların ödeme gücü ve düzeyi dönen varlıkların yeterliliğini ifade etmektedir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

4.5.2.İşletme Sektörlerinin Kredi Kaynakları

Sürdürülebilir ve sağlıklı bir ekonomik büyüme süreci, belirli yapısal koşulların yerine getirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, finansal kesim tarafından fonlanan reel sektör faaliyetleri; yatırım ve üretim süreçlerinde belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır. Finansal kaynaklarla desteklenen reel sektör faaliyetlerinin yatırımlara dönüştürülmesi, hem ilgili sektöre doğrudan katkı sağlayabilmekte hem de ülkenin üretim kapasitesini arttırarak sermaye birikimine olumlu yönde katkı sunabilmektedir. Bu çerçevede, reel sektör ile finansal sektörü birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu düşünülmektedir (Oruç, 2024, s. 3-32).

Finansal sektör, işletmelerin ya da ekonomik faaliyet gösteren sektörlerin ihtiyaç duyduğu varlıkların temin edilmesi amacıyla gerekli kaynakların sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Günümüzde sektörlerin fon temin edebileceği alternatif finansman kaynaklarının çeşitlenmesi, etkin bir finansal planlamayı da beraberinde getirmektedir. İşletmeler finansal planlamalarını

oluştururken, ihtiyaç duyulan finansmanın hangi kaynaktan sağlanacağı hususuna odaklanması gerekmektedir. Bu finansman, mevcut ya da potansiyel yatırımcılar aracılığıyla sağlanan öz kaynaklar yoluyla ya da borçlanarak yabancı kaynak kullanımıyla sağlanabilmektedir. Bu iki finansman türü arasında çeşitli maliyet ve risk farklılıkları bulunmaktadır (Küçükbaş ve Güler, 2020, s. 1-19)

Öz kaynaklar yoluyla sağlanan fonlarda, yatırımcılar getiri beklentisiyle yatırım yapmakta ve kâr payı talep etmektedirler. Diğer yandan, yabancı kaynaklar genellikle kısa ya da uzun vadeli faiz ödemeleri gerektirdiğinden işletmeler açısından ek bir maliyet unsuru oluşturmaktadır. Öz kaynaklar kullanımında kâr payı dağıtımı, toplam kar içerisinde doğrudan gider olarak değerlendirilmemekte ve faiz olarak sabit ödeme yükümlülüğü doğurmamaktadır. Bu nedenle, borçlanmaya kıyasla daha düşük risk içeren bir borçlanma yöntemi olarak nitelendirilmektedir (Küçükbaş ve Güler, 2020, s. 1-19).

İşletmelerin finansman kaynakları arasında yer alan yabancı kaynaklar, genellikle borçlanma yoluyla temin edilmektedir. İşletmeler, kredi kurumları gibi finansal araçlar ile kısa veya uzun vadeli fon ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Bu süreçte fon arz eden işletmeler ile fon talep eden işletmeler arasında gerçekleştirilen belirli bir vade kapsamında fon kullanım hakkı ile beraber vade sonunda yapılacak geri ödeme taahhüdünü içeren anlaşmalar, kredi işlemi olarak tanımlanmaktadır. Bu tür finansmanlarda borçlanma süresine bağlı olarak ödemeyi taahhüt etmekte, ancak kısa vadeli yükümlülüklerde nakit sıkışıklığı riski, uzun vadeli borçlanmalarda ise artan faiz maliyeti işletmeler açısından ciddi finansal riskler yaratabilmektedir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

Kredi kullanımında işletmelerin geri ödemelerini zamanında yapacaklarına ilişkin güven vermeleri önemli bir husustur. Bu anlamda öz kaynaklar ve yabancı kaynak kullanımı arasında avantaj ve dezavantajların değerlendirilmesi ve her iki kaynağın işletme finansmanındaki oranlarının doğru planlanması gerekmektedir. İşletmeye özgü yabancı kaynak kullanım oranının toplam finansman yapısı içindeki oranı, öz kaynaklar ile yabancı kaynaklar arasındaki denge kadar önemli bir husustur. İşletmelerin kullanabileceği kaynak türleri, banka kredileri, satıcı kredileri, finansman bonoları, tahviller gibi çeşitli finansal araçlardan oluşmaktadır (Oruç, 2024, s. 3-32).

Bu bağlamda, bankalar işletmelere kısa veya uzun vadeli fon sağlayan başlıca kuruluşlar arasında yer almaktadır. Bankalar kendi öz kaynaklar ve çeşitli yatırım araçlarıyla elde ettikleri fonları, belirli vadelerde geri ödeme koşulu ile müşterilerine borç olarak tahsis etmektedirler. Kredilerin vadesinde geri ödenmemesi bankalar için bir risk unsuru oluşturmaktadır. Bu nedenle bankalar kredi tahsisinde bulunmadan önce müşterilerin finansal durumunu ayrıntılı olarak inceleyerek analiz etmektedir. İşletmeler birçok kolaylık sebebiyle borçlanma aracı olarak öncelikle banka kredisi kullanımına yönelmektedir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

4.5.3.İşletmelerin Kullandığı Kredi Risklerinin Banka Analizi

Türkiye’de işletmelerin sektörlerin borçluluk oranının oldukça yüksek olması, işletmeler ve ekonomi için oldukça riskli bir durumdur. Bu çalışmanın bulgular bölümünde detaylı olarak incelenecek iş bu hususa karşın, bankaların nasıl yöntemler uyguladığı da değinilmesi gereken konulardan olduğu düşünülmektedir.

Bankalar, işletmelerin kullandığı kredi riski analizini üç temel kavramla açıklanabilir: Temerrüt olasılığı (PD), temerrüt halinde kayıp (LGD) ve temerrüt halinde risk tutarı (EAD) (İskender, 2014, s. 5-51).

Temerrüt olasılığı (PD), borçlunun belirli bir zaman diliminde işletmelerin borcunu ödeyememe riskini ifade etmektedir. Bu olasılık sadece sayısal verilerle değil, sektör bilgisi, yönetim kalitesi ya da ekonomik piyasa koşulları gibi niteliksel faktörlerle de değerlendirilmektedir. En yaygın temerrüt tanımı ödemenin en az 90 gün gecikmesi şeklindedir. Temerrüt olasılığını arttıran durumlar işletmelerin mali yapısının zayıf olması, aşırı borçlanmış olması ya da gelirinin istikrarsız olması gibi sebepler olabilmektedir (İskender, 2014, s. 5-51).

Temerrüt halinde kayıp (LGD), bankanın uğrayacağı zararın oranını ifade etmek için kullanılmaktadır. Eğer zarar söz konusu değilse LGD sıfır olur, zarar karşılanmazsa %100 olabilmekte veya üzerine de çıkabilmektedir. Temerrüt türüne ve çözüme göre LGD değeri değişkenlik gösterebilmektedir (İskender, 2014, s. 5-51).

Temerrüt halinde risk tutarı (EAD) ise temerrüt gerçekleştiği anda borçlu işletmenin bankaya olan borç miktarını ifade etmektedir. Kısacası risk altındaki toplam para tutarıdır (İskender, 2014, s. 5-51).

Kredi riskinin doğru ölçülebilmesi için bu kavramlar kullanılarak tutarlı bir sonuç elde etmek gerekmektedir. Özellikle uluslararası standartlar (Basel II düzenlemeleri örnek olarak verilebilir) bu hususta bir çerçeve sunmaktadır (İskender, 2014, s. 5-51).

Temerrüt sonrası uygulamalarda ise işletmeler için iyileşme, yapılandırma ve likidite yöntemleri bankalar tarafından uygulanmaktadır. İyileşme, borçlu işletmenin temerrüde düştükten kısa bir süre sonra ödeme gücünün yükselmesini ifade etmektedir. Bunlar; yeni gelir kaynağı oluşturma, ortaklardan destek alma ya da borçlunun yükümlülüklerini yerine getirmeye devam etmesi gibi yöntemlerle sağlanabilmektedir. Böyle bir durumda banka ile borçlu işletme ilişkisi devam edebilir (İskender, 2014, s. 5-51).

Yapılandırma ile işletmeler ödeme güçlüğü çekmesi durumunda sözleşme şartları değiştirilebilir. Ödeme tutarı azaltılabilir veya ödeme planı değiştirilebilir. Bu yöntemle işletmenin iflas etmesi engellenerek tüm varlıkların satılması halinde uğranacak zarar önlenmek amacıyla, daha küçük bir zarar kabullenilmiş olur.

Likidite, borçlu işletmelerin varlıklarını nakde çevirerek paraya dönüştürülmesidir. Bunun için bankaların önceden teminat almış olması gerekmektedir (Açıkgöz, 2014, s. 25-256).

5.TEZİN AMACI ve YÖNTEMİ

5.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Reel Sektör İstatistikleri kapsamında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü tüm sektörler içinden seçilerek incelenmiş ve bu sektörlerle ilişkin incelemeler yapılarak, kredi kullanımlarının 2010-2023 yılları arasındaki veriler temel alınarak, kredi kullanımlarının uzun ve kısa vadeli kaynaklar arasındaki risklerin ve ilişkilerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Öz kaynaklar, yabancı kaynaklar ile ilişkilendirilerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır, sunulan veriler doğrultusunda işletmelerin sektörel finansal profili hakkında önerilerde bulunabilmek amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Reel Sektör İstatistikleri Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektör Bilançolarından alınan 2010-2023 yılları arasındaki verilerin kullanılması ve finansal oranlar kullanılarak bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır. Kullanılacak veriler ve değişkenler belirlenecek, analiz edilerek sayısal yöntem içerecek şekilde değerlendirilerek elde edilen bulgulara yönelik öneriler getirilecektir.

Bu bağlamda TCMB Reel Sektör istatistik verileri değerlendirilmiştir. Sektörlerin varlıklarını banka kredilerine bağımlı olarak sürdürmelerini önlemek için öneriler getirmek hedeflenmiş, sektör üzerindeki ilave riskleri incelenerek detaylandırılmıştır.

5.2. Araştırmanın Yöntemi

Sektörlerin banka kredi kullanımları işletmelerin kontrol edemeyecekleri risk düzeyine ulaşmaları durumu oldukça büyük bir tehlike oluşturmaktadır. İşletmelerin yüksek borçluluğunun kontrol edilebilir seviyelerde tutabilmek için uygulayabileceği

metotlar, öneriler, sektör özelindeki riskler, farklı risk gruplarının ifade edilebilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası arşivinde yer alan Reel Sektör İstatistikleri Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü'nün 2010-2023 yılları arası bilanço verilerine ulaşılmıştır. Araştırmada, örneklem grubunda yer alan beş sektörün 14 yılın her birinde farklı sayılarla olmak üzere ortalama 539.263 işletme üzerinde toplulaştırılmış bilanço verileri kullanılarak oran analizi yöntemleri kullanılarak ve değerlendirilerek elde edilen bulgulara yer verilmiştir (Arabul, 2024, s. 2-4).

Bu çalışmada Türkiye'de faaliyet gösteren Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörlerinin ham verileri esas alınarak değerlendirmeye tabi tutularak, finansal oranların hesaplanması ve analiz edilmesini kapsamaktadır (Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 401-424). TCMB tarafından yayımlanan reel sektör istatistiklerine dayalı olarak seçilmiş “Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü” başlıkları altında sınıflandırılan sektör bileşenlerine ilişkin yıllık toplulaştırılmış bilanço verilerinden oluşturulmuştur (TCMB, 2025; Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 401-424).

Bu çalışma oran analizini yöntem olarak ele almakta ve bu analiz yöntemi kapsamında ilgili literatürde bulunan temel oranlar ve/veya türevleri kullanılarak (Apak, Açıkgöz, ve Demirkol, 2021, s. 62-68; Okka, 2009; Altman, 1968, s. 589-609; Beaver, 1966, s. 71-111) seçilmiş değişkenleri oluşturmakta ve çeşitli karşılaştırmalar yapılmaktadır

Veri seti 2010-2023 dönemine ait olup işletmelerin bilanço verileri esas alınarak oluşturulmuştur. Hesaplanan oranlar, her yıl için farklılık göstermekle

birlikte, işletmelerin ilgili yıl içindeki oranlarının yüzdelik ifadelerinden oluşmaktadır (Açıkgöz ve Apak, 2024, s. 40-43).

Çalışmada ele alınan değişkenler, sektörün borçluluk yapısını analiz etmeye yönelik olup, ham veriler üzerinden yapılan hesaplamalarla elde edilen oranlar kısa ve uzun dönemli eğilimlerin incelenmesine olanak sağlamaktadır (Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 401-424).

Bu bağlamda Açıkgöz ve Demirkol (2021) tarafından önerilen metodolojiye benzer bir yaklaşımla, sektörel borçluluk düzeyini yansıtan çeşitli oranlar hesaplanmıştır. İşletmelerin borçluluğunu ifade eden değişkenler; KVKYK ve alt bileşenleri, UVYK ile alt bileşenleri ve toplam pasif kalemlerini kapsamaktadır. Söz konusu oranlar her ne kadar bazı metodolojik sınırlamalara sahip olsa da işletmelerin finansal yapısını değerlendirme ve eğilimlerini belirleme açısından önemli analiz yöntemleri olduğu düşünülmektedir (Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 401-424).

TCMB Reel Sektör İstatistiklerinin toplulaştırılmış bilanço ham verileri kullanılarak Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü 'nün veri setindeki değişkenler olarak temel mali oranlar ve türevleri kullanılmaktadır (Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 401-424).

Çalışmada kullanılan oranlar, toplam borç veya finansal kaldıraç oranı temel alınarak türetilmiş olup, her bir hesap kaleminin ait olduğu bütün içindeki oranı yüzdelik olarak hesaplanmıştır (Küçükaltan ve Açıkgöz, 2011, s. 1-25).

Çalışmada yüzdesel olarak ele alınan oranlar aşağıda verilmektedir (Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 401-424):

$(KVKYK + UVYK) / A$: Kaldıraç Oranı (Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar ile Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamının Aktiflere Oranı)

$KVKYK / P$: Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Pasife Oranı

$UVYK / P$: Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Pasife Oranı

YK / P : Yabancı Kaynakların Pasife Oranı

KVYK MB/P: Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar içindeki Mali Borcun Pasife Oranı

KVYK BK/P: Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar içindeki Banka Kredilerinin Pasife Oranı

KVYK MB/KVYK: Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar içindeki Mali Borcun Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı

KVYK BK/KVYK: Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar içindeki Banka Kredilerinin Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı

UVYK MB/P: Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar içindeki Mali Borcun Pasife Oranı

UVYK BK/P: Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar içindeki Banka Kredilerinin Pasife Oranı

UVYK MB/UVYK: Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar içindeki Mali Borcun Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı

UVYK BK/UVYK: Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar içindeki Banka Kredilerinin Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı

Ö/A: Öz Kaynakların Aktiflere Oranı

CO: Cari Oran (Dönen Varlıkların Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı)

Çalışmada ayrıca hem TL hem de YP cinsinden nakdi, gayri nakdi ve tasfiye olunacak krediler açısından seçilmiş sektörler ele alınarak değerlendirilmiştir (TCMB, 2025; EVDS 2025).

6. ARAŞTIRMA BULGULARI

Türkiye’de Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü’ nde faaliyet gösteren işletmelerin 2010-2023 dönemi için firma sayıları Tablo 1’de ele alınmaktadır.

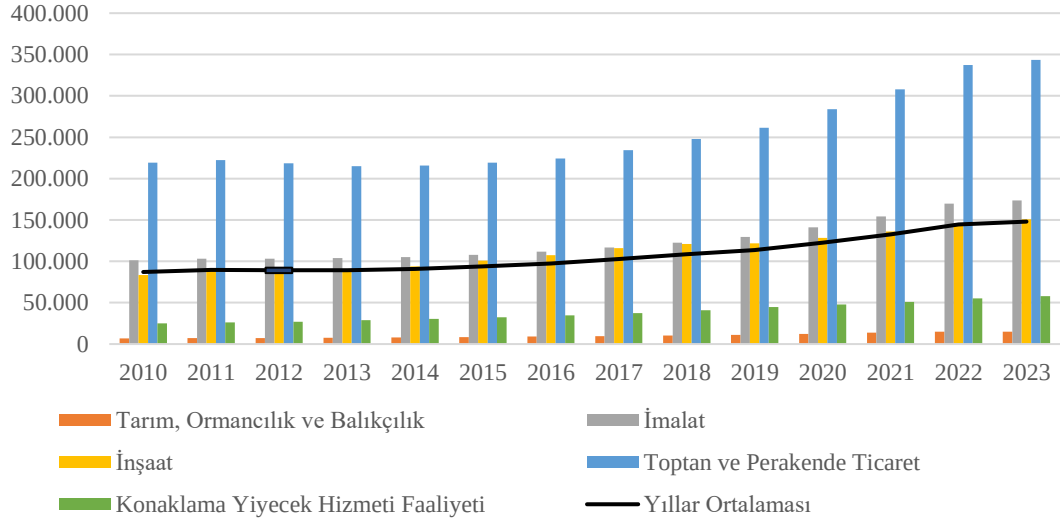
Tablo 1. İncelenen Sektörlerin Firma Sayısı

Yıl	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Konaklama Yiyecek Hizmeti Faaliyeti
2010	6.731	101.291	83.518	219.199	24.930
2011	7.198	103.195	88.704	222.470	26.139
2012	7.312	103.028	89.708	218.328	27.144
2013	7.682	103.864	90.814	215.214	28.737
2014	7.944	105.087	94.072	215.854	30.374
2015	8.478	107.810	100.939	219.393	32.299
2016	9.243	111.543	107.569	224.253	34.531
2017	9.705	116.637	115.798	234.506	37.416
2018	10.212	122.560	121.123	248.049	40.781
2019	10.900	129.598	121.726	261.490	44.827
2020	12.381	141.073	128.368	283.981	47.731
2021	13.779	154.279	136.138	307.857	50.827
2022	14.929	169.678	146.031	337.387	55.210
2023	14.936	173.471	150.623	343.339	57.746
Ortalama Firma Sayısı	10.102	124.508	112.509	253.665	38.478

Kaynak: 2009-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2023 yılı tüm sektörlerin toplam firma sayısı 1.062.328 adettir. İncelemiş olduğumuz beş sektörün 2023 verilerine göre toplam firma sayısı ise 740.115 adettir. En düşük firma sayısı ortalama adedinin Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektöründe olduğu gözlemlenirken, en yüksek firma sayısına sahip sektörün ise Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Şekil 1. Sektörlerin Yıllık Firma Sayısı Değişimi ve Ortalama Değeri 2010-2023, %

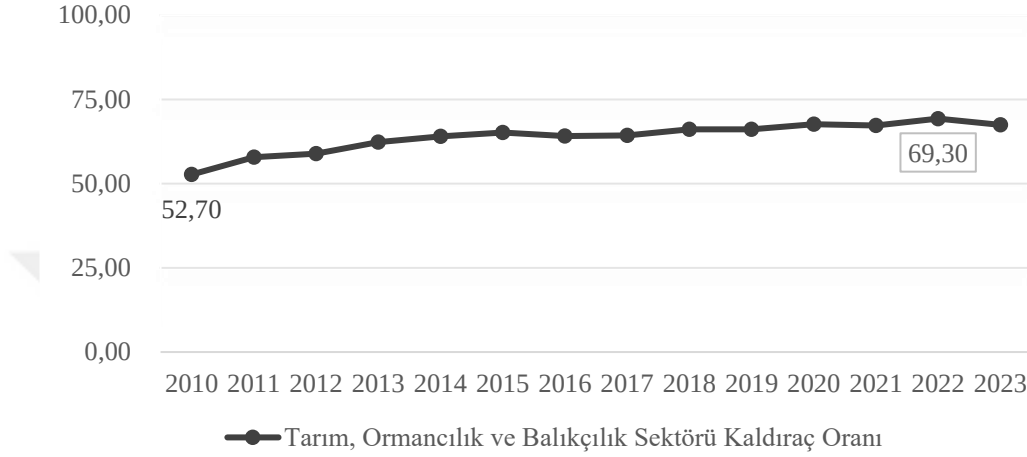
Kaynak: 2009-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri (TCMB, 2025).

Araştırmada, örneklem grubunda yer alan beş sektörün 14 yılın her birinde farklı sayılarla olmak üzere ortalama firma sayıları Tablo 1’de belirtilmiştir. Buna istinaden; Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü firma sayısı ortalamanın çok üzerinde seyrederken, Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü firma sayısı ortalamanın oldukça altındadır. Tarım sektöründen sonra Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Sektörü firma sayısı da diğer sektör ortalamalarının altındadır. Sektörlerin firma sayısının ortalaması alınırken beş sektörün yıl bazında ortalama değerleri kullanılmıştır. İnşaat sektörü firma sayısı ortalama değere yakın seyrederken, İmalat Sektörü firma sayısı da ortalamaya yakındır. Genel olarak firma sayıları artış eğilimindedir. İncelenen sektörlerin firma sayıları, sektör büyüklüğüne dair fikir sahibi olunmasına da yardımcı olmaktadır (Şekil 1).

Kaldıraç oranı, Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar ile Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamının Aktiflere Oranı hesaplanarak elde edilmektedir. Kaldıraç Oranının sonucu ise işletmenin sahip olduğu varlıkların yüzde kaçını borçlar ile finanse ettiğini ifade etmektedir. Kaldıraç oranının yüksek olması işletmenin de yüksek finansal riske sahip olduğunu ifade etmektedir. TCMB Reel Sektör Bilanço İstatistikleri verileri kullanılarak seçmiş olduğumuz sektörlerin kaldıraç oranları

yüzdesel olarak hesaplanmıştır. Önce beş sektör ayrı ayrı ele alınarak incelenmiş, daha sonra karşılaştırma yapılarak yorumlanmıştır.

Şekil 2. Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %

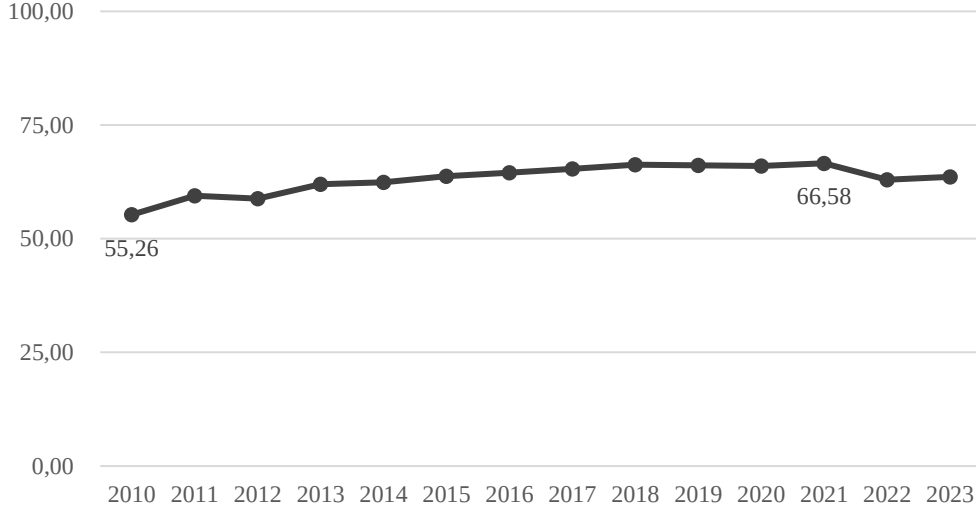

Kaynak: TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı Kaldıraç oranı hesaplaması ile 50'nin üzerinde değer aralığı borcun riskliliğinin yükseldiğini ifade etmektedir. 2010 itibariyle 2022 yılına kadar yükseliş eğilimindedir. En yüksek seviyeye 2022 yılında ulaşan sektör oranı, 2023 yılında düşüş eğilimi göstermektedir. Bu veriler doğrultusunda Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü'nün kritik değer %50'nin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir (Şekil 2).

Bu borçların yüzde kaçının banka borçlarından oluştuğu ayrıca incelenecektir.

Şekil 2. 1. İmalat Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %

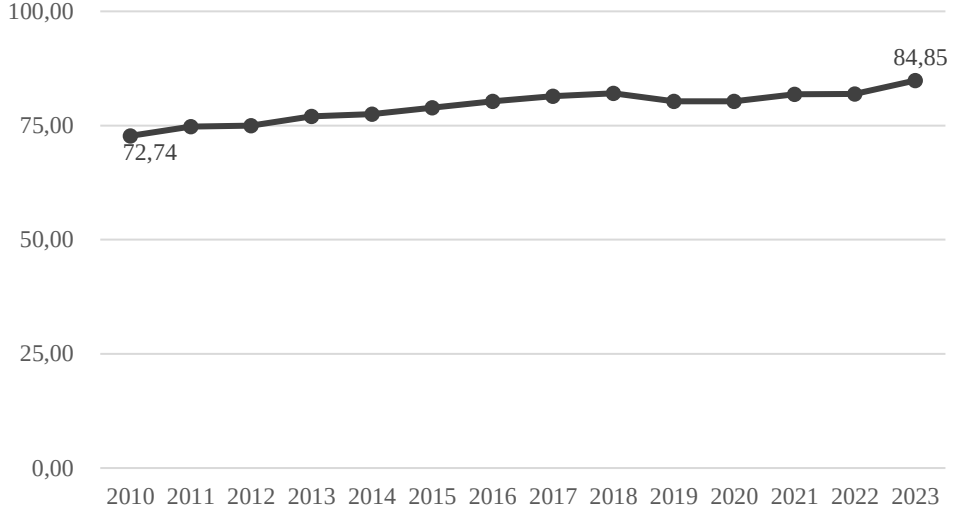

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

İmalat Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı 55,26 ile 2010 yılında en düşük seviyede, 2021 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Kaldıraç oranı hesaplaması ile 50'nin üzerinde değer aralığı borcun riskliliğinin yükseldiğini ifade etmektedir. 2010 itibarıyla 2021 yılına kadar durağan bir yükseliş eğilimindedir. En yüksek seviyeye 2021 yılında ulaşan sektör oranı, 2023 yılında düşüş eğilimi göstermektedir. Özetle İmalat Sektörü'nün kritik değer %50'nin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir (Şekil 2.1).

Bu borçların yüzde kaçının banka borçlarından oluştuğu ayrıca incelenecektir.

Şekil 2. 2. İnşaat Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %

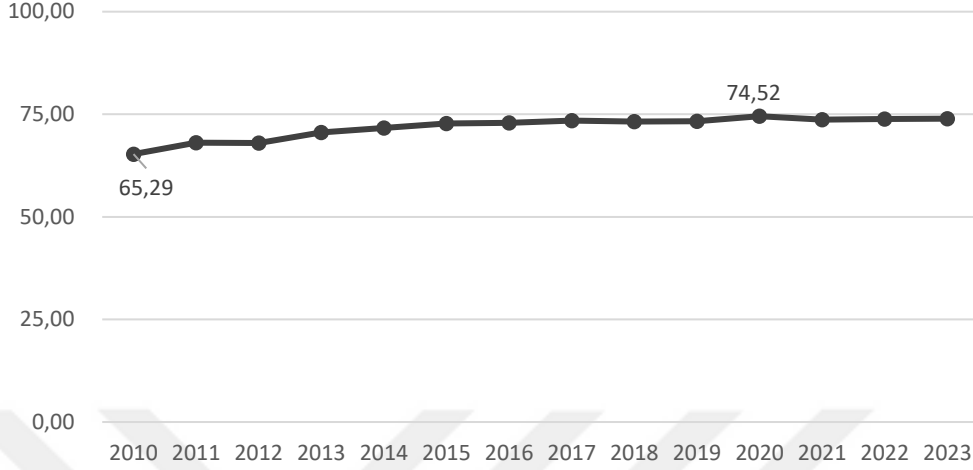

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

İnşaat Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı en düşük verisinin 2010 yılında 72,74 olduğu görülmektedir. En yüksek oranın 2023 yılında 84,85 olduğu görülmektedir. İnşaat sektörü varlıklarını yüksek oranda borçlanarak elde ettiğini yorumlamak mümkündür. Sektörün yüksek finansal riske sahip olduğu görülmektedir. Özetle İnşaat Sektörü 'nün kritik değer %50'nin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir (Şekil 2.2).

Bu borçların yüzde kaçının banka borçlarından oluştuğu ayrıca incelenecektir.

Şekil 2. 3. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %

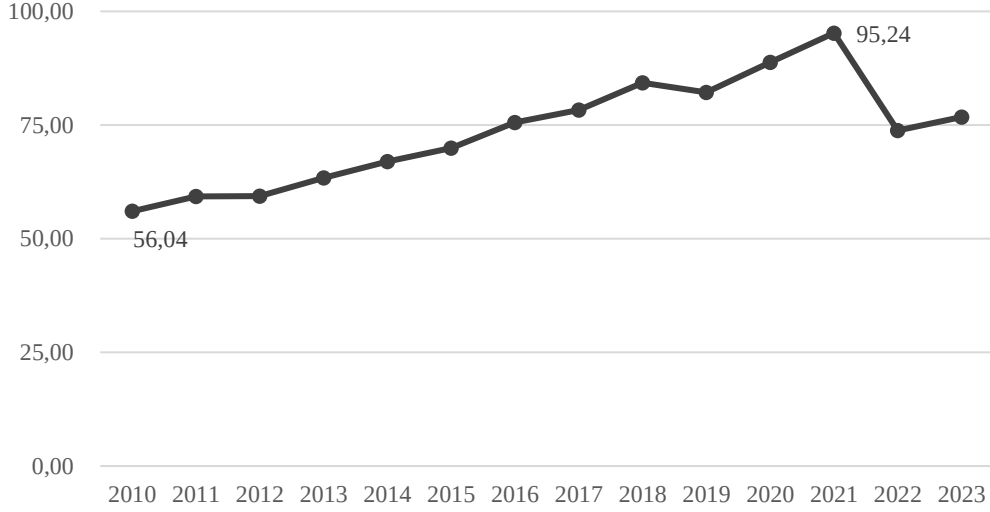

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı en düşük verinin 2010 yılında 65,29 olduğu görülmektedir. En yüksek oranın 2020 yılında 74,52 olduğu görülmektedir. Sektörün yüksek finansal riske sahip olduğu görülmektedir. Özetle Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü' nün kritik değer %50'nin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir (Şekil 2.3).

Bu borçların yüzde kaçının banka borçlarından oluştuğu ayrıca incelenecektir.

Şekil 2. 4. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü Kaldıraç Oranı, 2010-2023, %

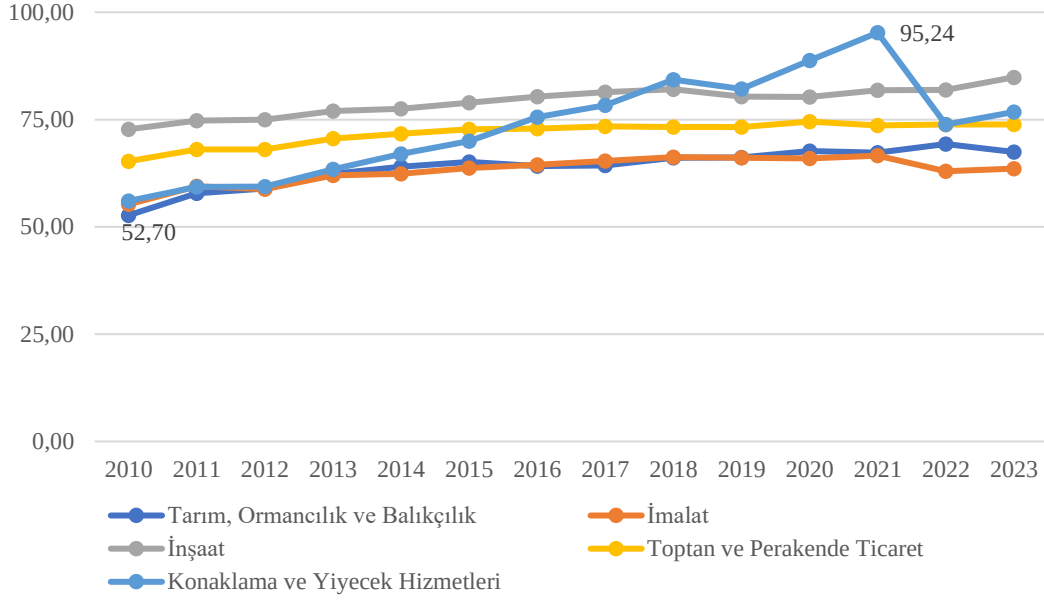

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı en düşük verinin 2010 yılında 56,04 olduğu görülmektedir. En yüksek oranın 2021 yılında 95,24 olduğu görülmektedir. Özellikle 2021 yılında kaldıraç oranının maksimum seviyeye ulaşmasında pandemi sürecinin konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri sektörünü doğrudan etkilemesinin sonucu olduğu düşünülebilir. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörünün varlıklarını yüksek oranda borçlanarak elde ettiğini yorumlamak mümkündür. Sektörün yüksek finansal riske sahip olduğu görülmektedir. Özetle Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü' nün kritik değer %50'nin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir (Şekil 2.4).

Bu borçların yüzde kaçının banka borçlarından oluştuğu ayrıca incelenecektir.

Şekil 2. 5. Sektörlerin Yıllık Kaldıraç Oranı Değişimi, 2010-2023, %

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin kaldıraç oranları hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük kaldıraç oranı 2010 yılında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir. 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde ise İmalat sektörü ve akabinde Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü diğer sektörlerle göre en düşük kaldıraç oranı eğilimine sahip sektörlerdir. En yüksek oran ise 2021 yılında Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründedir. Düşüş eğilimine geçmiş olması ise pandemi ile ilişkilendirilebilir (Şekil 2.5).

Kaldıraç oranına göre en yüksek riske sahip sektör; İnşaat Sektörüdür. İnşaat Sektörünün ardından Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü ise kritik risk boyutuna sahiptir. Sektörler genel olarak değerlendirildiğinde ise tümünün beklenen düzeyin üzerinde, yüksek borçluluk oranlarıyla riskli sektörler olduğunu da vurgulamak gerekmektedir (Şekil 2.5).

Tablo 2. Sektörlerin Kaldıraç Oranı Değişkenlerinin Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, 2010-2023, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Kaldıraç Oranı Yıllar Ortalaması
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	52,70	2010	69,30	2022	63,80
İmalat	55,26	2010	66,58	2021	63,07
İnşaat	72,74	2010	84,85	2023	79,20
Toptan ve Perakende Ticaret	65,29	2010	74,52	2020	71,79
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	56,04	2010	95,24	2021	73,57

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri (Sektörlerin Topplulaştırılmış Bilanço İstatistikleri) ve Yazarların Hesaplamaları (TCMB, 2025).

2010-2023 yılları arasında değerlendirilen sektörler arasında finansal riski en yüksek sektör 79,20 ile İnşaat Sektörüdür. Enflasyonun yükselmesi ve döviz kurlarının yükselmesi dolayısıyla yüksek maliyetlerle elde edilen hammaddelerin yüksek oranda borçlanarak elde edildiğinden kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir (Tablo 2).

Değerlendirilen sektörler arasında finansal risk düzeyi en yüksek sektör, İnşaat Sektörüdür. İnşaat Sektörü varlıklarını borçlanarak finanse etmektedir. Finansal riski diğer sektörlerle göre en düşük sektör ise İmalat Sektörüdür. İmalat sektörünü Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü takip etmektedir. Değerlendirilen sektörlerin ortalaması beklenen seviye olan %50'nin üzerindedir ve beklenen genel kabul görmüş üst sınır düzeyi %50 olarak değerlendirilmektedir (Akgüç, 2005; Gürsoy, 2007; Açıkgöz, 2014), (Tablo 2).

Tablo 3. Sektörlerin Öz Kaynaklar/ Varlık (Aktif) Toplamına Oranı, 2010-2023, %

Yıl	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
2010	47,30	44,74	27,26	34,71	43,96
2011	42,15	40,52	25,27	31,93	40,70
2012	41,09	41,18	25,02	31,97	40,60
2013	37,65	38,01	23,02	29,45	36,61
2014	36,02	37,62	22,47	28,31	33,03
2015	34,86	36,26	21,07	27,27	30,04
2016	35,87	35,52	19,68	27,09	24,40
2017	35,68	34,63	18,61	26,56	21,67
2018	33,87	33,72	17,94	26,76	15,69
2019	33,86	33,87	19,67	26,71	17,84
2020	32,37	34,03	19,73	25,48	11,21
2021	32,71	33,42	18,15	26,34	4,76
2022	30,70	37,00	18,08	26,17	26,18
2023	32,56	36,43	15,15	26,11	23,25

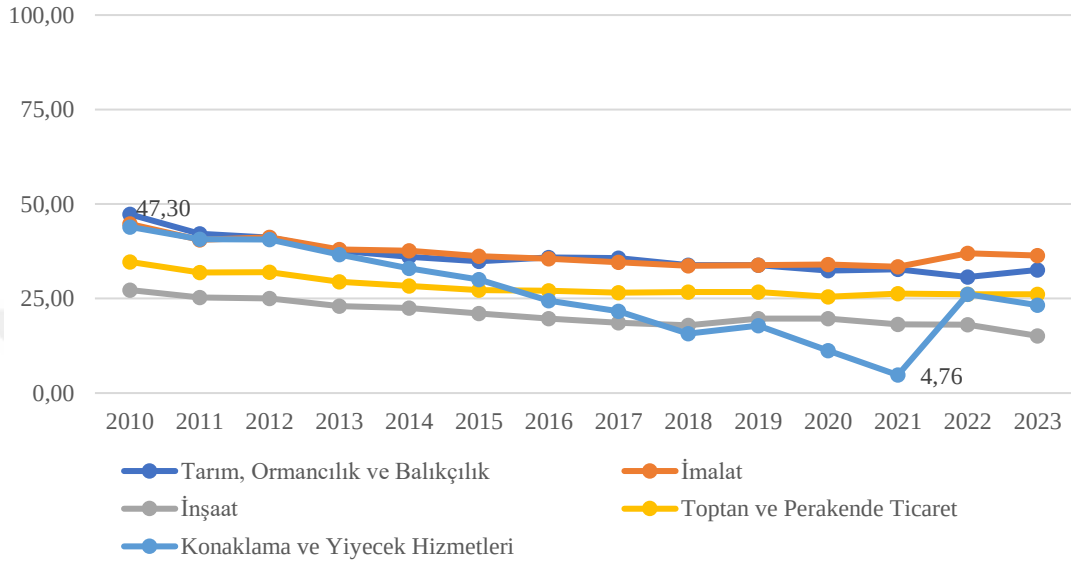
Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

2010-2023 yılları arasında sektörlerin değerlerin giderek düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. İncelenen tüm sektörlerin genel olarak 2010 yılında beklenen seviyeye yakinken, 2023 yılına doğru gittikçe azaldığı, istenilen seviyeden uzaklaştığı görülmektedir. Bu durum borçluluğun da arttığını göstermektedir (Tablo 3).

Sektörlerin öz kaynaklarının varlıklarına oranının kaldıraç oranının tersi olarak %50 ye yaklaşması istenilen bir durum olmasına karşın 2010-2023 yılları arasında incelenen sektörlerde oranın azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda borçluluğun da arttığı şeklinde yorumlanabilir (Tablo 3).

Güçlü öz kaynak yapısı teminat olarak kullanılabilirken, öz kaynak seviyesinin incelenen tüm sektörlerde azaldığı gözlemlenmektedir (Tablo 3).

Şekil 2. 6. Sektörlerin Öz Kaynaklar/Varlık (Aktif) Toplamına Oranı, 2010-2023, %

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

2010-2023 yılları arasında değerlendirilen sektörlerin öz kaynaklarının aktife oranı %50 ye yakın olması gerekirken, sektörlerin 2010 yılı itibariyle düşüş eğiliminde olduğu yorumlanabilmektedir. Bu oran grafiğinin, kaldıraç oranının yansıması niteliğinde olduğu yorumlanabilmektedir (Şekil 2.6).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin öz kaynaklarının aktife oranları hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. 2010 yılında istenilen seviyeye en yakın ve en yüksek oranın Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektöründe olduğu görülmekteyken, beklenen seviyenin oldukça altında olan oranın 2021 yılında Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri sektöründe olduğu görülmektedir. Sektörler karşılaştırıldığında en yüksek oran 2010 yılında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir. 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde ise İmalat sektörü ve akabinde Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü diğer sektörlerle göre en yüksek oran eğilimine sahip sektörlerdir. Sektörlerin oran grafiği incelendiğinde sektörlerin volatilité olmaması,

borçluluğun ve öz kaynak gücünün istikrarlı olması beklenen bir sonuçtur. Fakat değerlendirilen sektörler arasında bu beklentilerden oldukça uzak, en yüksek risk oranına sahip sektör, inşaat sektörüdür. Dalgalanma ve azalma eğilimi açısından konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri sektörünün de oldukça riskli olduğu görülmektedir. Değerlendirilen sektörlerin beklenen seviyenin altında olduğunu da özellikle vurgulamak gerekmektedir (Şekil 2.6).

Tablo 4. Sektörlerin Öz Kaynaklar/Varlık (Aktif) Toplamına Oranı Minimum Maksimum ve Ortalama Değerleri, 2010-2023, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	30,70	2022	47,30	2010	36,19
İmalat	33,42	2021	44,74	2010	36,92
İnşaat	15,15	2023	27,26	2010	20,79
Toptan ve Perakende Ticaret	25,48	2020	34,71	2010	28,21
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	4,76	2021	43,96	2010	26,43

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin öz kaynaklarının aktive oranları hesaplanmış ve bu oranların ortalama değerleri yüzdesel olarak hesaplanmıştır. Sektörlerin ortalama değerleri incelendiğinde yine en yüksek riske sahip sektörün inşaat sektörü olduğu görülmektedir. Beklenen değer %50 ye en yakın oran verilerini içeren sektör, Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörüdür. Buna karşın değerlendirmeye alınan sektörlerin finansal risklerinin yüksek olduğu ifade edilebilmektedir (Tablo 4).

Tablo 5. Tarım Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK ve UVK' ın Pasif Toplamı (PT) İçindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %

Yıllar	KVK/PT	UVK/PT	KVK + UVK / PT
2010	39,37	13,33	52,70
2011	41,63	16,22	57,85
2012	43,46	15,45	58,91
2013	46,96	15,39	62,35
2014	48,02	15,96	63,98
2015	48,62	16,53	65,14
2016	48,79	15,34	64,13
2017	47,71	16,61	64,32
2018	49,77	16,36	66,13
2019	50,85	15,29	66,14
2020	51,29	16,34	67,63
2021	51,97	15,31	67,29
2022	54,92	14,38	69,30
2023	55,31	12,13	67,44

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü KVK' ın pasif toplamına oranı 2010 yılında %39,37 değerindeyken, 2023 yılında %55,31 oran değerine yükselmiştir. UVK pasif toplamına oranı 2010 yılında %13,33 değerindeyken, yükseliş eğiliminden düşüş eğilimine geçerek, 2023 yılında %12,13 oranın değerine gerilemiştir. KVK ile UVK toplamının pasife oranı 2010 yılında %52,70 değerindeyken, 2023 yılında %67,44 oran değerine yükselmiştir (Tablo 5).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe borçluluğun esasen kısa vadeli yabancı kaynaklardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Tablo 5).

Tablo 6. İmalat Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK ve UVK' ın Pasif Toplamı İçindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %

Yıllar	KVK / PT	UVK / PT	KVK + UVK / PT
2010	41,22	14,05	55,26
2011	44,36	15,12	59,48
2012	43,91	14,91	58,82
2013	45,08	16,91	61,99
2014	44,79	17,58	62,38
2015	45,16	18,58	63,74
2016	45,19	19,29	64,48
2017	45,69	19,69	65,37
2018	45,76	20,52	66,28
2019	45,89	20,24	66,13
2020	45,10	20,87	65,97
2021	47,95	18,63	66,58
2022	47,61	15,38	63,00
2023	49,69	13,89	63,57

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

İmalat sektörü KVK' ın pasif toplamına oranı 2010 yılında %41,22 değerindeyken, bu oran 2023 yılında %49,69 değerine yükselmiştir. UVK pasif toplamına oranı 2010 yılında %14,05 değerindeyken, yükseliş eğiliminden düşüş eğilimine geçerek, 2023 yılında %13,89 oran değerine gerilemiştir. KVK ile UVK toplamının pasife oranı 2010 yılında %55,26 değerindeyken, 2023 yılında %63,57 oran değerine yükselmiştir (Tablo 6).

İmalat Sektöründe borçluluğun esasen kısa vadeli yabancı kaynaklardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Tablo 6).

Tablo 7. İnşaat Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK ve UVK' ın Pasif Toplamı İçindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %

Yıllar	KVK / PT	UVK / PT	KVK + UVK / PT
2010	56,78	15,95	72,74
2011	56,93	17,8	74,73
2012	56,71	18,26	74,98
2013	57,02	19,97	76,98
2014	56,17	21,36	77,53
2015	55,67	23,26	78,93
2016	55,28	25,05	80,32
2017	57,05	24,35	81,39
2018	57,34	24,72	82,06
2019	54,83	25,50	80,33
2020	53,55	26,72	80,27
2021	53,85	28,01	81,85
2022	58,04	23,88	81,92
2023	63,41	21,45	84,85

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB,2025).

İnşaat sektörü KVK' ın pasif toplamına oranı 2010 yılında %56,78 değerindeyken, bu oran 2023 yılında %63,41 değerine yükselmiştir. UVK pasif toplamına oranı 2010 yılında %15,95 değerindeyken, 2023 yılında %21,45 oran değerine yükselmiştir. KVK ile UVK toplamının pasife oranı 2010 yılında %72,74 değerindeyken, 2023 yılında %84,85 oran değerine yükselmiştir (Tablo 7).

İnşaat Sektöründe borçluluğun esasen kısa vadeli yabancı kaynaklardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. İncelenen yıllar aralığında İnşaat Sektörünün genel borçluluğu finansmanda büyük risk teşkil edecek şekilde yüksektir (Tablo 7).

Tablo 8. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü İşletmelerinde KVKYK, UVYK ve KVKYK ve UVYK’ ın Pasif Toplamı İçindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %

Yıllar	KVKYK / PT	UVYK/ PT	KVKYK + UVYK/ PT
2010	54,02	11,27	65,29
2011	56,87	11,20	68,07
2012	56,95	11,08	68,03
2013	58,50	12,05	70,55
2014	59,07	12,61	71,69
2015	60,12	12,61	72,73
2016	60,12	12,79	72,91
2017	59,38	14,06	73,44
2018	59,73	13,51	73,24
2019	59,84	13,45	73,29
2020	60,61	13,91	74,52
2021	62,49	11,17	73,66
2022	64,36	9,46	73,83
2023	65,63	8,26	73,89

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü KVKYK’ ın pasif toplamına oranı 2010 yılında %54,02 değerindeyken, bu oran 2023 yılında %65,63 değerine yükselmiştir. UVYK pasif toplamına oranı 2010 yılında %11,27 değerindeyken, yükseliş eğiliminden düşüş eğilimine geçerek, 2023 yılında %8,26 oran değerine gerilemiştir. KVKYK ile UVYK toplamının pasife oranı 2010 yılında %65,29 değerindeyken, 2023 yılında %73,89 oran değerine yükselmiştir (Tablo 8).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe borçluluğun esasen kısa vadeli yabancı kaynaklardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. İncelenen yıllar aralığında İnşaat Sektörü kadar riskli olmasa da yine de genel borçluluğu finansmanda büyük risk teşkil edecek şekilde yüksektir (Tablo 8).

Tablo 9. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü İşletmelerinde KVK, UVK ve KVK+ UVK’ ın Pasif içindeki Seçilmiş Payları, 2010-2023, %

Yıllar	KVK / PT	UVK / PT	KVK + UVK / PT
2010	30,65	25,38	56,04
2011	30,81	28,48	59,30
2012	32,33	27,07	59,40
2013	30,74	32,65	63,39
2014	32,52	34,45	66,97
2015	33,77	36,18	69,96
2016	35,92	39,67	75,60
2017	37,48	40,85	78,33
2018	40,09	44,22	84,31
2019	42,18	39,98	82,16
2020	42,95	45,85	88,79
2021	44,82	50,41	95,24
2022	40,37	33,46	73,82
2023	45,87	30,88	76,75

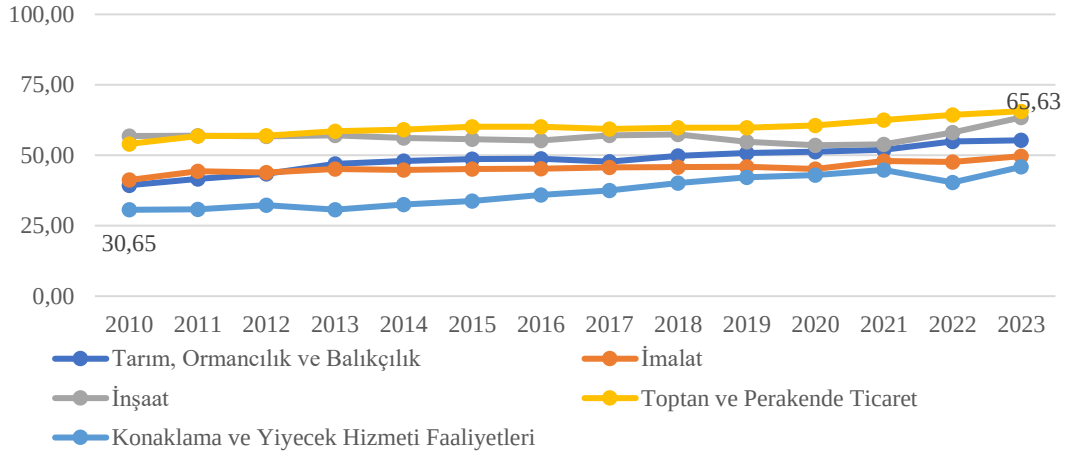
Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü KVK’ ın pasif toplamına oranı 2010 yılında %30,65 değerindeyken, 2023 yılında %45,87 değerine yükselmiştir. UVK pasif toplamına oranı 2010 yılında %25,38 değerindeyken, 2023 yılında %30,88 oran değerine yükselmiştir. KVK ile UVK toplamının pasife oranı 2010 yılında %56,04 değerindeyken, 2023 yılında %76,75 oran değerine yükselmiştir (Tablo 9).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü kısa ve uzun vadeli borçluluk dengesi görece daha dengeli olmakla beraber, toplam borçluluk seviyesi incelenen dönemlerde 2016 yılından sonra ve pandemi etkisinin görüldüğü yıllarda oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Tablo 9).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü toplam borçluluğunun oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Riskin kontrol edilebilir seviyelerde tutulabilmesi adına borçluluğun azaltılması önerilebilmektedir (Tablo 9).

Şekil 3. Sektörlerin KVKYK /Pasif Toplamına Oranı, 2010-2023, %

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

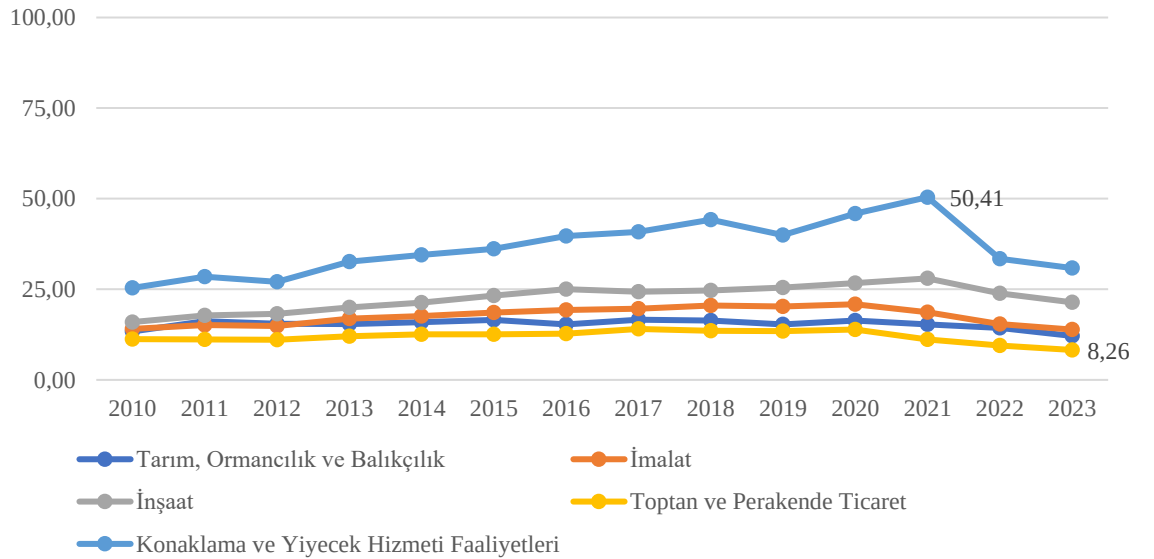
TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVKYK' ın pasif toplamına oranı hesaplanmış ve karşılaştırılmıştır. Sektörler karşılaştırıldığında en yüksek oranın Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe olduğu görülmektedir. Diğer yüksek riskli sektör ise İnşaat Sektörüdür. İncelenen sektörlerin, kaynaklarını yüksek oranda KVKYK ile finanse ettiği görülmektedir. Değerlendirilen sektörler arasında en düşük oranın ise Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 3).

Bu oran, işletmenin kısa vadeli yabancı kaynakları ile pasif toplamı arasındaki dengeyi değerlendirmeye yönelik bir göstergedir. KVKYK pasif toplamına oranı sektörlerin ve işletmelerin varlıklarının yüzde kaçını KVKYK ile finanse edildiğini ortaya koymaktadır. Sektörlerin Kısa vadeli borçların, uzun vadeli borçlara oranla daha yüksek volatiliteye sahip olması ve daha kısa vadelerde yenilenme ya da geri ödeme gerekliliği, kısa vadeli borçlanmanın daha yüksek finansal riske sahip olmasına neden olmaktadır. Kısa vadeli yabancı kaynakların pasif toplamına oranının yüksek olması, sektörlerin finansal yapısı açısından daha yüksek düzeyde riskli olduğunu ifade etmektedir (Akgüç, 2005).

Kısa vadeli borçlanma ödeme planı açısından zamanın kısıtlı olması, likidite oranının ve cari oranın yeterli uygun düzeyde olmaması dezavantajları sektörün risk almakta olduğunu ifade etmektedir. Fakat sektörün faaliyetlerini yabancı kaynaklarla, özellikle de kısa vadeli yabancı kaynaklarla fonladığı söylenebilir. Bu durum sektörün uzun vadede mali yapısının da oldukça bozulduğunu ifade etmektedir (Akgüç, 2005).

İşletmelerin riskini azaltmak adına, uzun vadeli borçlanmaları tercih edilmektedir. Kısa vadeli borçlanma işletmeler için risk unsurudur (Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 412).

Şekil 3. 1. Sektörlerin UVYK /Pasif Toplamına Oranı, 2010-2023, %

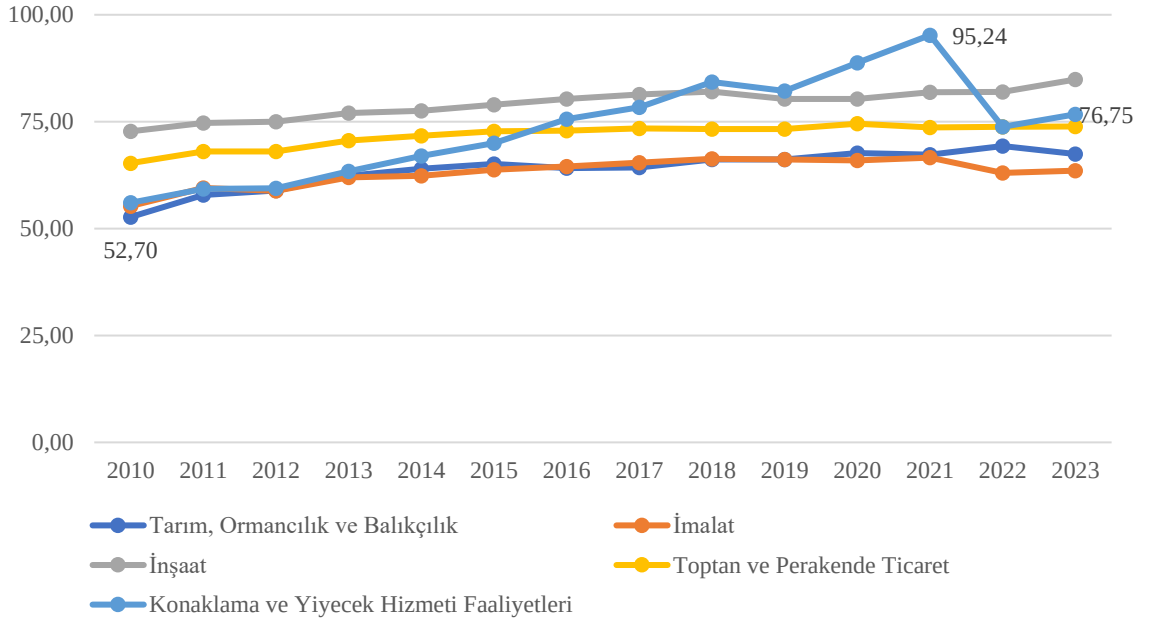
Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UVYK' ın pasif toplamına oranı hesaplanmış ve karşılaştırılmıştır. Sektörler karşılaştırıldığında en yüksek oranın Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Sektöründe olduğu görülmektedir. Diğer UVYK açısından riski yüksek sektör ise İnşaat Sektörüdür. İncelenen sektörlerin, kaynaklarını yüksek oranda UVYK ile finanse ettiği görülmektedir. Değerlendirilen sektörler arasında en düşük oranın ise Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe olduğu görülmektedir. UVYK' ın

pasif toplamına oranı alındığında beklenen değer aralığı %30 ve %40 civarı olmasıdır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde UV borç yükümlülüklerinin oranının bu değere yakın yükseklikte olması borçluluk açısından “yüksek riskli” olarak değerlendiriliyor olsa da beklenen değere yakın olması, işletmelerin risklerini kontrol altında tutabilmesine olanak sağlamaktadır. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü incelendiğinde, beklenen değere en yakın verilerin bu sektörde olduğu görülmektedir. İnşaat Sektörü de beklenen değere en yakın sektörlerden bir diğer sektördür (Şekil 3.1).

İşletmelerin borçluluk oranları yüksek olduğu durumlarda, borç dağılımında uzun vadeli borçlanmanın tercih edilmesi ve borç dağılımının bu bağlamda dengeli olması gerektiği düşünülmektedir. Uzun vadeli borçlanmak işletmeler açısından, ödeme kolaylığı konusunda değerlendirilebilir bir zamana sahip olmalarını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, dezavantajı ise yüksek faiz oranlarının yarattığı yüksek maliyetlerdir. İşletmelerin borçluluk oranı yüksek ise, sürdürülebilirlik ve ödeme gücü hususlarında uzun vadeli borçlanmak risk yönetimi açısından daha makul ve tercih edilebilir bir husustur. Uzun vadeli borçların taksitleri, faizleri ve ana para ödemeleri de işletmelerin kısa vadeli yükümlülüklerine yansımaktadır. Buna karşın, işletmelerin kısa vadeli borçlanmaya devam etmeleri, kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirmekte zorlanmalarına sebebiyet verebilmektedir. Bu durum işletmenin finansal dengesini olumsuz etkilemekle beraber, riskini de yükseltmektedir. UVYK riskini doğru yorumlayabilmek için, ayrıca KVK ile de karşılaştırmak gerektiği düşünülmektedir. Özetle işletmelerde UVYK toplamının pasif toplamına oranının, KVK’ ın pasif toplamına oranından büyük olması risk yönetimi açısından beklenen bir durum olduğu düşünülmektedir (Açıkgöz ve Apak, 2024).

Şekil 3. 2. Sektörlerin (KVYK + UVYK) / Pasif Toplamına Oranı, 2010-2023, %

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVYK ve UVYK toplamının, pasif toplamına oranı hesaplanmış ve karşılaştırılmıştır. Sektörler karşılaştırıldığında en yüksek oran değerinin 2021 yılında Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Sektöründe olduğu görülmektedir. İncelenen sektörlerin, kaynaklarını yüksek oranda yabancı kaynaklarla ile finanse ettiği görülmekte ve yorumlanabilmektedir. Değerlendirilen sektörler arasında en düşük oran değerinin ise 2010 yılında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir. Bu şekil ile ilgili yapılacak yorumlar kaldıraç oranı ile ilgili yapılmış yorumlarla benzerlik göstermektedir (Şekil 3.2).

Değerlendirilen sektörler arasında yabancı kaynak kullanımının oldukça yüksek olduğu ve beklenen değer %50'nin oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. İnşaat Sektöründe risk oldukça yüksektir. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetlerinde risk seviyesinin dalgalı olduğunu, görece istikrarlı olan sektörlerin İmalat Sektörü ve Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü olduğunu, Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü görece durağan olduğunu fakat seviyesinin oldukça yüksek olduğunu belirtmek gerekmektedir (Şekil 3.2).

İncelenen sektörlerin oranlarının, yıllık ortalamaları alındığı takdirde risk karşılaştırmasının daha net yapılabileceği düşünülmektedir.

Tablo 10. Sektörlerin Borçlarının Pasife Oranının 2010-2023 Yılları Ortalama Değerleri, %

Sektörler	KVYK / PT	UVYK / PT	KVYK+UVYK/ PT
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	48,48	15,33	63,81
İmalat	45,53	17,55	63,08
İnşaat	56,62	22,59	79,21
Toptan ve Perakende Ticaret	59,83	11,96	71,79
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	37,18	36,40	73,57

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörünün genel olarak kısa vadeli borçlandığı ifade edilebilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kısa vadeli borçlanmanın dezavantajları dolayısıyla finansal riskinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Kısa vadeli borçlanmanın olumsuz yönleri; ödeme planı açısından zamanın kısıtlı olması, likidite oranının ve cari oranın yeterli uygun düzeyde olmaması durumunda sektörün yüksek finansal risk taşımasına sebebiyet vermektedir. Buna karşın işletmelerin uzun vadeli borçlanma oranları oldukça düşüktür. Diğer sektörlerle karşılaştırıldığında ise daha istikrarlı ve düşük riske sahip olduğu ifade edilebilmektedir (Tablo 10).

İmalat sektörü incelendiğinde yıllık ortalama Kısa Vadeli (KV) borçlanma oranının da oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Değerlendirilen sektörlerle göre genel borçluluk düzeyi düşüktür, dolayısıyla riskinin de daha az olduğu söylenebilmektedir.

İnşaat sektörü değerlendirilen sektörler arasında en yüksek riske sahip sektör olarak değerlendirilmektedir. Sektörün KV borçlanma oranı ve borçlanma oranı oldukça yüksektir (Tablo 10).

Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Sektörü incelenen sektörlerle karşılaştırıldığında beklenen değere daha yakın olmasına karşın, borçluluk oranı oldukça yüksektir. İncelenen grafiklerde de görüldüğü gibi yıllık oranlarındaki değişimlerin oldukça dalgalı olduğu ve riskinde yüksek olduğu ifade edilebilir. Yine de Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Sektöründe ise kısa ve uzun vadeli borçların

ortalama değerlerinin yakın verilere sahip olduğu görülmektedir. Banka kredileri her vadede mali borcun çoğunluğunu oluşturmaktadır (Tablo 10).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörünün ise diğer sektörlerle göre durağan eğilimde riskli olduğu değerlendirilmektedir. Sektör ağırlıklı olarak kısa vadeli borçlanmaktadır. Sektörün uzun vadeli borçlanma oranı ise oldukça düşüktür (Tablo 10).

İmalat Sektörü ve Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü ise, genel olarak değerlendirilen diğer sektörlerle göre daha istikrarlı olduğu ve riskinin düşük olduğu söylenebilmektedir. Değerlendirilen sektörlerin risklerinin beklenen seviyeden yüksek olduğunu yineleyerek belirtmek gerekmektedir (Tablo 10).

Tablo 11. Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %

Yıllar	(KV) Mali Borçlar / Pasif Toplamı	(KV) Banka Kredileri / Pasif Toplamı	(UV) Mali Borçlar / Pasif Toplamı	(UV) Banka Kredileri / Pasif Toplamı
2010	10,59	10,18	10,00	9,45
2011	9,84	9,42	12,79	12,12
2012	12,47	11,99	11,61	10,93
2013	13,83	13,36	11,44	10,78
2014	14,26	13,78	11,29	10,65
2015	15,63	15,07	11,20	10,59
2016	15,09	14,59	9,71	9,24
2017	14,10	13,44	11,16	10,63
2018	12,82	12,19	10,28	9,82
2019	12,75	11,94	9,18	8,82
2020	12,78	12,00	10,90	10,53
2021	14,08	12,71	10,45	9,91
2022	13,62	12,39	9,46	8,82
2023	12,04	10,80	7,64	7,11

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü KV Mali Borçlarının, pasif toplamına oranı 2010 yılında %10,59 değerindeyken, 2023 yılında %12,04 oran değerine yükselmiştir. Sektör yıllar içerisinde Mali Borçları açısından oldukça dalgalı bir eğilim

göstermektedir. Sektörün UV Mali borçların pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %10,00 değerindeyken, 2023 yılında %7,64 değerine gerilemiştir (Tablo 11).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü KVKYK içerisindeki Banka Kredilerinin, pasif toplamına oranı 2010 yılında %10,18 değerindeyken, 2023 yılında %10,80 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UVYK içindeki Banka Kredilerinin pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %9,45 değerindeyken, 2023 yılında %7,11 değerine gerilemiştir (Tablo 11).

UVYK içerisindeki banka kredilerinin pasif toplamına oranının yıllar içerisinde oldukça dalgalandığı, KVKYK içindeki mali borçların pasif toplamına oranı değerlerinin de oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum sektörün riskinin de yüksek olmasına sebep olmaktadır (Tablo 11).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü KVKYK içerisindeki Banka Kredilerinin, pasif toplamına oranı düşük değerde ve dalgalı olması, beklenen durumdur. Sebebi ise sektörün öngörülemezliği ve devlet teşviklerinin tutarlı olmayışıdır. Mali borç kredilerin çoğunluğunu oluşturmaktadır (Tablo 11).

Tablo 12. İmalat Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %

Yıllar	(KV) Mali Borçlar / PT	(KV) Banka Kredileri / PT	(UV) Mali Borçlar / PT	(UV) Banka Kredileri / PT
2010	12,31	10,42	10,54	9,63
2011	13,46	11,54	11,48	10,47
2012	13,56	11,66	11,26	10,04
2013	14,34	12,22	13,15	11,28
2014	14,16	11,90	13,71	11,66
2015	13,66	11,35	14,73	12,55
2016	13,42	11,10	14,89	12,76
2017	13,39	10,57	15,52	13,64
2018	13,71	10,90	15,66	13,59
2019	13,34	10,66	15,58	13,59
2020	12,71	9,95	16,27	14,31
2021	13,02	9,97	14,40	12,11
2022	13,54	11,10	11,51	9,74
2023	12,68	10,16	10,36	8,68

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

İmalat Sektörü KV Mali Borçlarının, pasif toplamına oranı 2010 yılında %12,31 değerindeyken, 2023 yılında %12,68 oran değerine yükselmiştir. Sektörün UV Mali borçlarının pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %10,54 değerindeyken, 2023 yılında %10,36 değerine gerilemiştir (Tablo 12).

İmalat Sektörü KV Banka Kredileri, pasif toplamına oranı 2010 yılında %10,42 değerindeyken, 2023 yılında %10,16 oran değerine gerilemiştir. Sektörün Uzun Vadeli (UV) Banka Kredilerinin pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %9,63 değerindeyken, 2023 yılında %8,68 değerine gerilemiştir (Tablo 12).

İmalat Sektörü UYK içindeki Mali borçların pasif toplamı oranının gittikçe yükseldiği görülmektedir. KUYK içindeki banka kredilerinin pasif toplamına oranının durağan olduğu görülmektedir. UYK içindeki banka kredilerinin pasif toplamına oranında ise dalgalanma olduğu görülmektedir. Bu oran değerlerinin giderek azalması ise borçlanma kapasitesinin düşmekte olması ve artan kredi maliyetleri ile açıklanabilmektedir (Tablo 12).

Tablo 13. İnşaat Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %

Yıllar	(KV) Mali Borçlar / PT	(KV) Banka Kredileri / PT	(UV) Mali Borçlar / PT	(UV) Banka Kredileri / PT
2010	5,01	4,42	7,81	7,05
2011	5,31	4,72	9,13	8,31
2012	5,36	4,74	9,12	8,34
2013	5,53	4,87	10,81	9,98
2014	6,07	5,17	12,06	11,14
2015	6,41	5,17	13,41	12,53
2016	6,10	5,22	14,99	14,17
2017	6,00	5,08	13,88	13,00
2018	6,17	5,06	13,74	12,83
2019	5,60	4,62	14,05	13,27
2020	5,46	4,71	15,66	14,79
2021	4,80	3,73	16,92	15,80
2022	4,54	3,52	12,84	11,97
2023	4,57	3,45	10,39	9,64

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

İnşaat Sektörü KV Mali Borçlarının, pasif toplamına oranı 2010 yılında %5,01 değerindeyken, 2023 yılında %4,57 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Mali

borçların pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %7,81 değerindeyken, 2023 yılında %10,39 değerine yükselmiştir (Tablo 13).

İmalat Sektörü KV Banka Kredileri, pasif toplamına oranı 2010 yılında %4,42 değerindeyken, 2023 yılında %3,45 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Banka Kredilerinin pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %7,05 değerindeyken, 2023 yılında %9,64 değerine yükselmiştir (Tablo 13).

KVYK içindeki mali borçların ve banka kredilerinin pasif toplamına oranı verileri riskli görülmemektedir. Fakat UYK içindeki mali borçların ve banka kredilerinin pasif toplamına oranı verilerinin, dalgalanma eğiliminde olduğu ve riskli olduğu görülmektedir (Tablo 13).

Tablo 14. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %

Yıllar	(KV) Mali Borçlar / PT	(KV) Banka Kredileri / PT	(UV) Mali Borçlar / PT	(UV) Banka Kredileri / PT
2010	11,22	10,33	7,40	6,04
2011	12,23	11,25	7,49	6,50
2012	13,26	12,30	7,02	5,99
2013	13,69	12,64	8,01	6,83
2014	13,74	12,69	8,63	7,61
2015	13,93	12,79	8,70	7,80
2016	13,01	11,82	8,81	7,94
2017	11,99	10,61	10,10	9,37
2018	11,28	9,98	9,23	8,53
2019	10,17	8,99	8,91	8,29
2020	9,97	8,80	9,36	8,84
2021	9,87	8,65	7,07	6,51
2022	11,27	9,89	5,60	5,20
2023	10,41	9,00	4,74	4,27

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü KV Mali Borçlarının, pasif toplamına oranı 2010 yılında %11,22 değerindeyken, 2023 yılında %10,41 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Mali borçların pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %7,40 değerindeyken, 2023 yılında %4,74 değerine gerilemiştir (Tablo 14).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü KV Banka Kredileri, pasif toplamına oranı 2010 yılında %10,33 değerindeyken, 2023 yılında %9,00 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Banka Kredilerinin pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %6,04 değerindeyken, 2023 yılında %4,27 değerine gerilemiştir (Tablo 14).

KVYK içindeki Mali Borçların ve Banka kredilerinin pasif toplamına oranı verilerinin dalgalandığı ve riskin yüksek olduğu görülmektedir. Değerlerin UVYK içindeki mali borçlara ve banka kredilerinin pasif toplamına oranına göre daha yüksek olduğu ifade edilebilmektedir. Bu duruma, sektörün ağırlıklı olarak kısa vadeli çalışıyor olması önemli bir etkidir (Tablo 14).

Tablo 15. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranının Karşılaştırması, 2010-2023, %

Yıllar	(KV) Mali Borçlar / PT	(KV) Banka Kredileri / PT	(UV) Mali Borçlar / PT	(UV) Banka Kredileri / PT
2010	6,85	5,91	20,91	18,61
2011	6,16	5,24	23,59	21,17
2012	6,42	5,33	22,22	20,32
2013	6,62	5,36	26,87	26,17
2014	7,93	5,69	28,51	27,54
2015	8,27	5,86	30,60	29,70
2016	8,30	5,72	33,27	32,23
2017	8,51	5,87	34,38	33,42
2018	8,56	5,68	36,63	35,71
2019	8,97	6,05	32,54	31,73
2020	10,50	7,10	38,27	37,46
2021	10,26	6,31	42,95	42,16
2022	8,39	5,45	27,47	26,95
2023	8,86	6,06	25,15	24,53

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

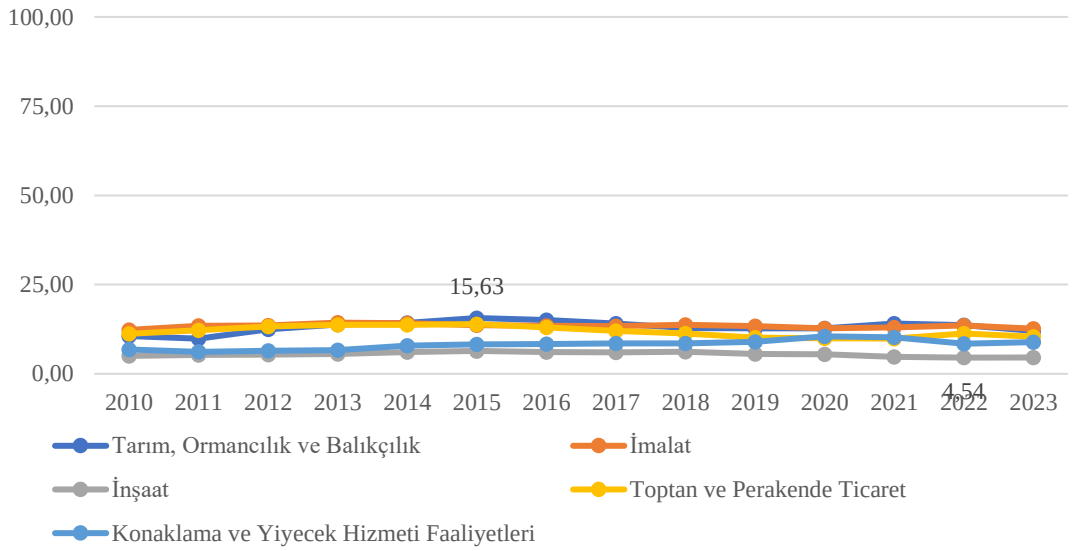
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü KV Mali Borçlarının, pasif toplamına oranı 2010 yılında %6,85 değerindeyken, 2023 yılında %8,86 oran değerine yükselmiştir. Sektörün UV Mali borçların pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %20,91 değerindeyken, 2023 yılında %25,15 değerine yükselmiştir (Tablo 15).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü KV Banka Kredileri, pasif toplamına oranı 2010 yılında %5,91 değerindeyken, 2023 yılında %6,06 oran değerine

gerilemiştir. Sektörün UV Banka Kredilerinin pasif toplamına oranı ise 2010 yılında %18,61 değerindeyken, 2023 yılında %24,53 değerine yükselmiştir (Tablo 15).

UVYK içindeki Mali Borçların ve Banka kredilerinin pasif toplamına oranının dalgalandığı ve riskin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Değerlerin KVKYK içindeki mali borçlara ve banka kredilerinin pasif toplamına oranına göre daha yüksek olduğu ifade edilebilmektedir. Bu duruma, sektörün ağırlıklı olarak uzun vadeli çalışıyor olması önemli bir etkidir (Tablo 15).

Şekil 4. Sektörlerin (KV) Mali Borçlarının Pasif Toplamına Oranlarının Karşılaştırması, 2010-2023, %

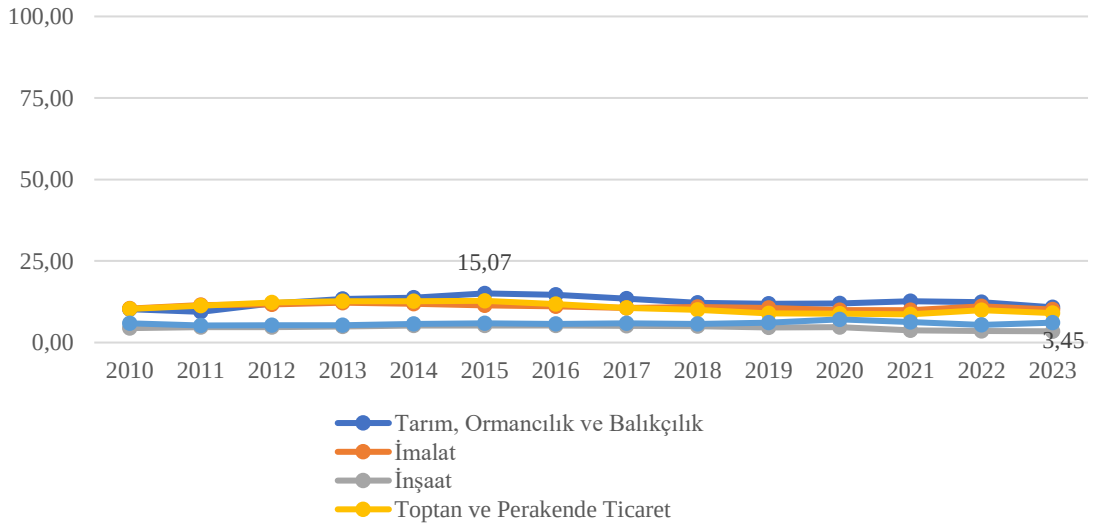
Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVKYK içindeki Mali Borçların pasif toplamına oranı hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük oran değerinin 2022 yılında İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise 2015 yılında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 4).

2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde İmalat sektörü ve akabinde Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü diğer sektörlerle göre en yüksek KVKYK

içindeki Mali Borcun pasif toplamı oranına sahip sektör olduğu görülmektedir. En düşük riske sahip sektör ise İnşaat sektörüdür. İnşaat Sektörünün ardından Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri sektörünün de KVKYK içindeki mali borcun pasif toplamına oranının düşük olduğu görülmektedir (Şekil 4).

Şekil 4.1. Sektörlerin (KV) Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının Karşılaştırması, 2010-2023, %

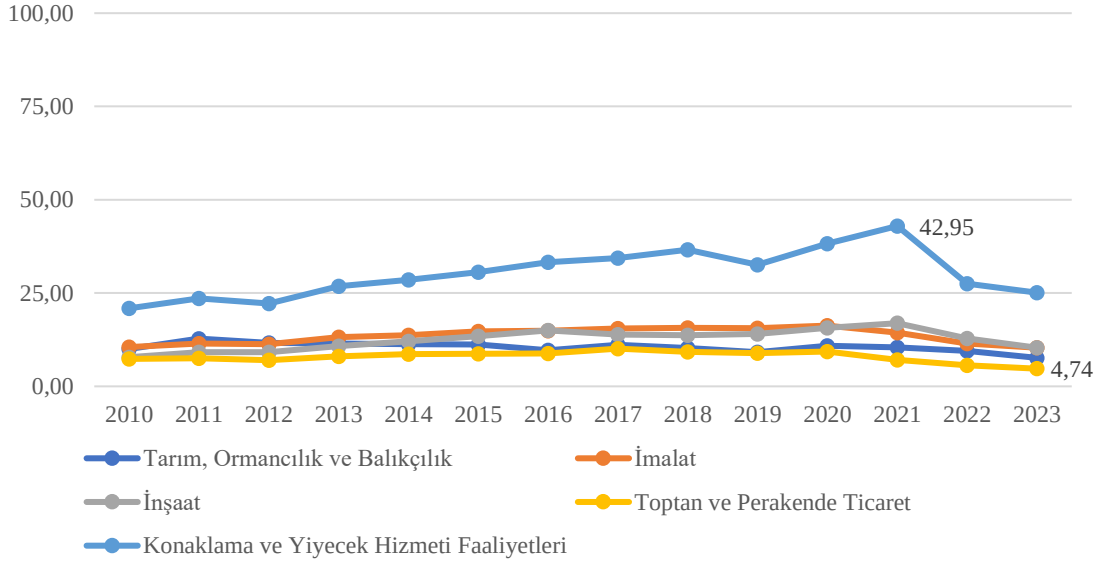

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVKYK içindeki Banka Kredilerinin pasif toplamına oranı hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük oran değerinin 2022 yılında İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise 2015 yılında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 4.1).

2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü ve akabinde İmalat Sektörü diğer sektörlerle göre en yüksek KVKYK içindeki Banka kredilerinin, pasif toplamına oranı eğilimine sahip sektörler olduğu görülmektedir. En düşük riske sahip sektör ise inşaat sektörüdür. İnşaat Sektörünün ardından Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri sektörünün de KVKYK içindeki mali borcun pasif toplamına oranının düşük olduğu görülmektedir (Şekil 4.1).

Şekil 4.2. Sektörlerin (UV) Mali Borçlarının Pasif Toplamına Oranlarının Karşılaştırması, 2010-2023, %

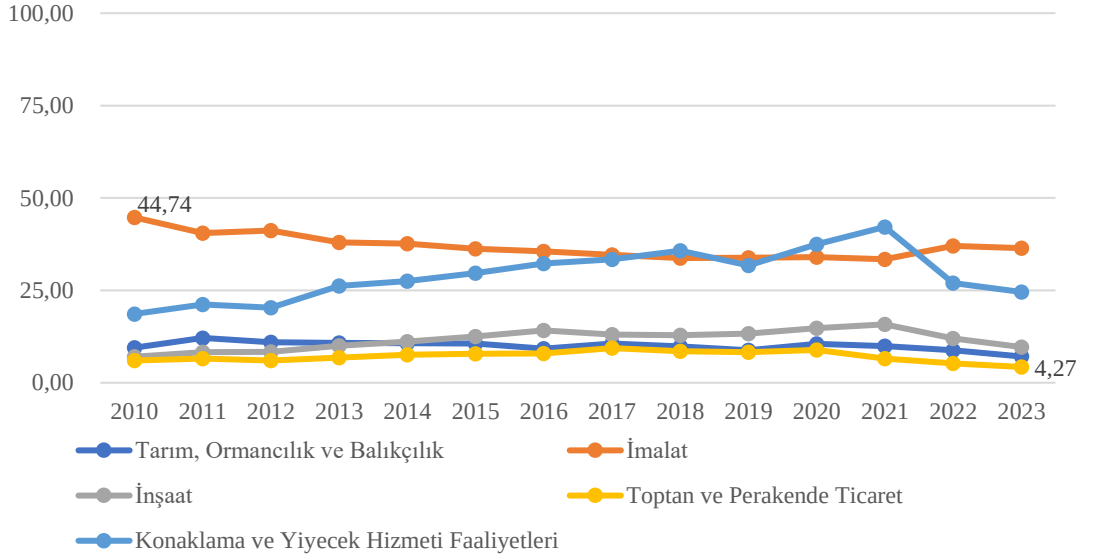
Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UYK içindeki Mali Borçların pasif toplamına oranı hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük oran değerinin 2023 yılında Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise 2021 yılında Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 4.2).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde, diğer sektörlerle göre en yüksek UYK içindeki Mali Borçların, pasif toplamına oranına sahip sektör olduğu görülmektedir. En düşük riske sahip sektör ise Toptan ve Perakende Ticaret Sektörüdür (Şekil 4.2).

Genel olarak tüm sektörlerin oranı beklenen değerin altındadır. UYK içindeki Mali Borçların, pasif toplamına oranı istenilen değerde yüksekliğe sahip tek sektörün, Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü olduğu görülmektedir (Şekil 4.2).

Şekil 4.3. Sektörlerin (UV) Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının Karşılaştırması, 2010-2023, %

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UVYK içindeki Banka Kredilerinin, pasif toplamına oranı hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük oran değerinin 2023 yılında Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise 2010 yılında İmalat Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 4.3).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde, diğer sektörlerle göre en düşük UVYK içindeki Banka kredilerinin, pasif toplamına oranına sahip sektör olduğu görülmektedir. En yüksek UVYK içindeki Banka kredilerinin, pasif toplamına oranına sahip sektörün ise İmalat Sektörü olduğu görülmektedir. İmalat sektörü oldukça kritik ve yüksek riskli olduğu, Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörünün verilerinin de oldukça dalgalı seyrettiği ve yüksek riskli olduğu görülmektedir (Şekil 4.3).

Tablo 16. Sektörlerin Kısa Vadeli Mali Borçlarının Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	9,84	2011	15,63	2015	13,14
İmalat	12,31	2010	14,34	2013	13,38
İnşaat	4,54	2022	6,41	2015	5,49
Toptan ve Perakende Ticaret	9,87	2021	13,93	2015	11,86
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	6,16	2011	10,50	2020	8,19

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVK içindeki Mali Borçların, Pasif Toplamına oranı hesaplanmış, minimum ve maksimum değerleri ifade edilmiş, değerlendirilen yılların ortalama değeri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 16).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük KVK içindeki Mali Borçların Pasif Toplamına oranı ortalama değerinin İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise İmalat Sektörü ve akabinde Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir (Tablo 16).

Tablo 17. Sektörlerin Kısa Vadeli Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	9,42	2011	15,07	2015	12,42
İmalat	9,95	2020	12,22	2013	10,96
İnşaat	3,45	2023	5,22	2016	4,61
Toptan ve Perakende Ticaret	8,65	2021	12,79	2015	10,70
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	5,24	2011	7,10	2020	5,83

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVK içindeki Banka Kredilerinin, pasif toplamına oranı hesaplanmış, minimum ve maksimum değerleri ifade edilmiş, değerlendirilen yılların ortalama değeri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 17).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük KVK içindeki Banka Kredilerinin, Pasif Toplamına oranı ortalama değerinin İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir (Tablo 17).

Tablo 18. Sektörlerin Uzun Vadeli Mali Borçlarının Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	7,64	2023	12,79	2011	10,51
İmalat	10,36	2023	16,27	2020	13,50
İnşaat	7,81	2010	16,92	2021	12,49
Toptan ve Perakende Ticaret	4,74	2023	10,10	2017	7,94
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	20,91	2010	42,95	2021	30,24

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UVK içindeki Mali Borçların, pasif toplamına oranı hesaplanmış, minimum ve maksimum değerleri ifade edilmiş, değerlendirilen yılların ortalama değeri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 18).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük UVK içindeki Mali Borçların Pasif Toplamına oranı ortalama değerinin Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değeri Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründedir (Tablo 18).

Tablo 19. Sektörlerin Uzun Vadeli Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	7,11	2023	12,12	2011	9,96
İmalat	33,42	2021	44,74	2010	36,92
İnşaat	7,05	2010	15,80	2021	11,63
Toptan ve Perakende Ticaret	4,27	2023	9,37	2017	7,12
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	18,61	2010	42,16	2021	29,12

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UVYK içindeki Banka Kredilerinin, Pasif Toplamına oranı hesaplanmış, minimum ve maksimum değerleri ifade edilmiş, değerlendirilen yılların ortalama değeri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 19).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük UVYK içindeki Banka Kredilerinin, Pasif Toplamına oranı ortalama değerinin Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise İmalat Sektöründe olduğu görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 20. Tarım Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVKYK ve UVYK Oranları, 2010-2023, %

Yıllar	(KV) Mali Borçlar / KVKYK	(KV) Banka Kredileri / KVKYK	(UV) Mali Borçlar / UVYK	(UV) Banka Kredileri / UVYK
2010	26,89	25,86	75,04	70,88
2011	23,65	22,63	78,86	74,72
2012	28,70	27,59	75,18	70,76
2013	29,44	28,45	74,29	70,03
2014	29,70	28,71	70,77	66,76
2015	32,15	30,99	67,78	64,10
2016	30,92	29,91	63,28	60,25
2017	29,55	28,18	67,20	63,97
2018	25,75	24,50	62,84	60,06
2019	25,08	23,47	60,05	57,69
2020	24,91	23,40	66,68	64,44
2021	27,10	24,45	68,24	64,73
2022	24,81	22,55	65,82	61,38
2023	21,76	19,53	62,97	58,62

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü KV Mali Borçlarının, KVKYK' a oranı 2010 yılında %26,89 değerindeyken, 2023 yılında %21,76 oran değerine gerilemiştir. Sektör yıllar içerisinde Mali Borçları açısından oldukça dalgalı bir eğilim göstermektedir. Sektörün UV Mali borçlarının UVYK' a oranı ise 2010 yılında %75,04 değerindeyken, 2023 yılında %62,97 değerine gerilemiştir (Tablo 20).

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık sektörü KV Banka Kredileri, KVKYK' a oranı 2010 yılında %25,86 değerindeyken, 2023 yılında %19,53 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Banka Kredilerinin UVYK' a oranı ise 2010 yılında %70,88 değerindeyken, 2023 yılında %58,62 değerine gerilemiştir (Tablo 20).

Tablo 21. İmalat Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVKYK ve UVYK Oranları, 2010-2023, %

Yıllar	(KV)Mali Borçlar / KVKYK	(KV)Banka Kredileri / KVKYK	(UV) Mali Borçlar / UVYK	(UV) Banka Kredileri / UVYK
2010	29,86	25,29	75,03	68,52
2011	30,36	26,01	75,92	69,25
2012	30,88	26,57	75,53	67,29
2013	31,81	27,12	77,77	66,69
2014	31,62	26,57	77,97	66,32
2015	30,25	25,14	79,26	67,51
2016	29,69	24,56	77,18	66,15
2017	29,31	23,13	78,84	69,27
2018	29,96	23,82	76,29	66,23
2019	29,06	23,22	76,97	67,12
2020	28,17	22,06	77,94	68,56
2021	27,15	20,79	77,30	64,99
2022	28,44	23,32	74,84	63,34
2023	25,51	20,45	74,59	62,49

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

İmalat sektörü KV Mali Borçlarının, KVKYK' a oranı 2010 yılında %29,86 değerindeyken, 2023 yılında %25,51 oran değerine gerilemiştir. Sektör yıllar içerisinde Mali Borçları açısından oldukça dalgalı bir eğilim göstermektedir. Sektörün UV Mali borçlarının UVYK' a oranı ise 2010 yılında %75,03 değerindeyken, 2023 yılında %74,59 değerine gerilemiştir (Tablo 21).

İmalat Sektörü KV Banka Kredileri, KVKYK' a oranı 2010 yılında %25,29 değerindeyken, 2023 yılında %20,45 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Banka Kredilerinin UVYK' a oranı ise 2010 yılında %68,52 değerindeyken, 2023 yılında %62,49 değerine gerilemiştir (Tablo 21).

Tablo 22. İnşaat Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVKYK ve UVYK Oranları, 2010-2023, %

Yıllar	(KV)Mali Borçlar / KVKYK	(KV)Banka Kredileri / KVKYK	(UV) Mali Borçlar / UVYK	(UV) Banka Kredileri / UVYK
2010	8,82	7,78	48,98	44,16
2011	9,32	8,28	51,28	46,70
2012	9,44	8,35	49,92	45,64
2013	9,70	8,55	54,12	49,97
2014	10,81	9,20	56,44	52,13
2015	11,52	9,28	57,64	53,87
2016	11,03	9,45	59,84	56,56
2017	10,51	8,91	57,00	53,40
2018	10,76	8,83	55,58	51,90
2019	10,21	8,42	55,11	52,04
2020	10,20	8,80	58,61	55,34
2021	8,91	6,92	60,42	56,41
2022	7,82	6,07	53,79	50,13
2023	7,21	5,44	48,42	44,97

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

İnşaat sektörü KV Mali Borçlarının, KVKYK' a oranı 2010 yılında %8,82 değerindeyken, 2023 yılında %7,21 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Mali borçlarının UVYK' a oranı ise 2010 yılında %48,98 değerindeyken, 2023 yılında %48,42 değerine gerilemiştir. Sektör yıllar içerisinde Mali Borçları açısından oldukça dalgalı bir eğilim göstermektedir (Tablo 22).

İnşaat Sektörü KV Banka Kredileri, KVKYK' a oranı 2010 yılında %7,78 değerindeyken, 2023 yılında %5,44 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Banka Kredilerinin UVYK' a oranı ise 2010 yılında %44,16 değerindeyken, 2023 yılında %44,97 değerine yükselmiştir. Sektör yıllar içerisinde UV Banka Kredileri açısından oldukça dalgalı bir eğilim göstermektedir (Tablo 22).

Tablo 23. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü Mali Borçların ve Banka Kredilerinin KVK ve UVK Oranları, 2010-2023, %

Yıllar	(KV)Mali Borçlar / KVK	(KV)Banka Kredileri / KVK	(UV) Mali Borçlar / UVK	(UV) Banka Kredileri / UVK
2010	20,76	19,12	65,63	53,60
2011	21,51	19,78	66,90	58,00
2012	23,28	21,61	63,38	54,03
2013	23,40	21,61	66,45	56,70
2014	23,25	21,48	68,42	60,35
2015	23,17	21,28	68,99	61,89
2016	21,65	19,66	68,85	62,10
2017	20,20	17,86	71,87	66,64
2018	18,88	16,70	68,32	63,16
2019	17,00	15,02	66,26	61,62
2020	16,45	14,52	67,33	63,54
2021	15,80	13,85	63,34	58,28
2022	17,51	15,36	59,20	54,99
2023	15,86	13,71	57,41	51,74

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü KV Mali Borçlarının, KVK' a oranı 2010 yılında %20,76 değerindeyken, 2023 yılında %15,86 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Mali borçlarının UVK' a oranı ise 2010 yılında %65,63 değerindeyken, 2023 yılında %57,41 değerine gerilemiştir (Tablo 23).

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü KV Banka Kredileri, KVK' a oranı 2010 yılında %19,12 değerindeyken, 2023 yılında %13,71 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Banka Kredilerinin UVK' a oranı ise 2010 yılında %53,60 değerindeyken, 2023 yılında %51,74 değerine gerilemiştir (Tablo 23).

Tablo 24. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü Mali Borçlarının ve Banka Kredilerinin KVKYK ve UVYK Oranları, 2010-2023, %

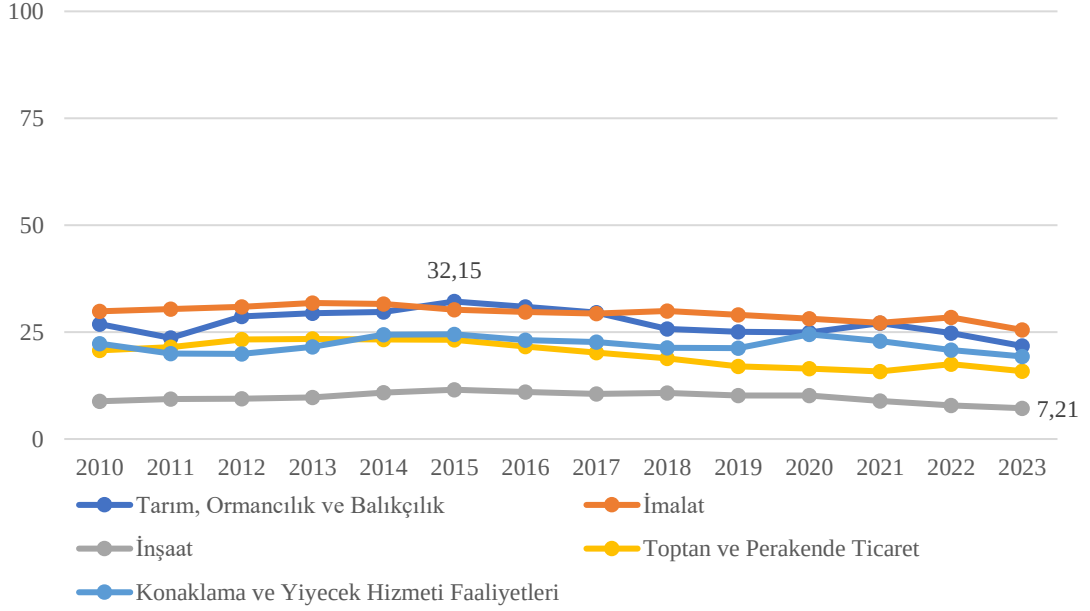
Yıllar	(KV) Mali Borçlar / KVKYK	(KV) Banka Kredileri / KVKYK	(UV) Mali Borçlar / UVYK	(UV) Banka Kredileri /UVYK
2010	22,34	19,27	82,39	73,34
2011	19,98	17,00	82,81	74,33
2012	19,87	16,48	82,10	75,07
2013	21,52	17,43	82,30	80,15
2014	24,40	17,51	82,76	79,94
2015	24,48	17,35	84,58	82,09
2016	23,11	15,93	83,86	81,24
2017	22,70	15,65	84,17	81,83
2018	21,34	14,17	82,83	80,75
2019	21,28	14,34	81,38	79,35
2020	24,46	16,53	83,48	81,70
2021	22,89	14,07	85,20	83,63
2022	20,79	13,49	82,11	80,55
2023	19,31	13,20	81,45	79,44

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü KV Mali Borçlarının, KVKYK' a oranı 2010 yılında %22,34 değerindeyken, 2023 yılında %19,31 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Mali borçlarının UVYK' a oranı ise 2010 yılında %82,39 değerindeyken, 2023 yılında %81,45 değerine gerilemiştir (Tablo 24).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü KV Banka Kredileri, KVKYK' a oranı 2010 yılında %19,27 değerindeyken, 2023 yılında %13,20 oran değerine gerilemiştir. Sektörün UV Banka Kredilerinin UVYK' a oranı ise 2010 yılında %73,34 değerindeyken, 2023 yılında %79,44 değerine gerilemiştir (Tablo 24).

Şekil 5. Sektörlerin (KV) Mali Borçlarının, KVKYK' a Oranı, 2010-2023, %

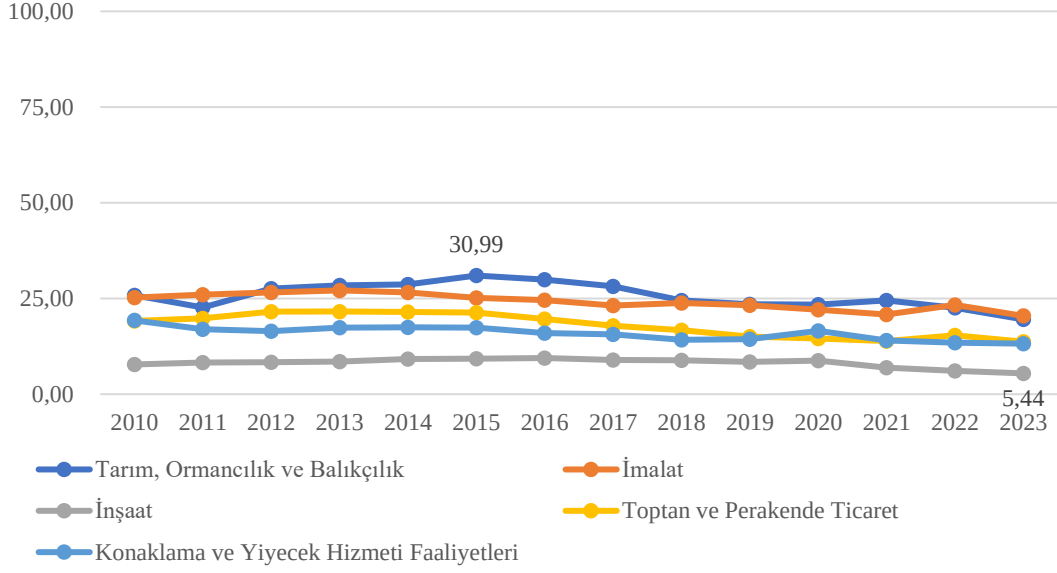

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVKYK içindeki Mali Borçların, KVKYK oranı hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük oran değerinin 2023 yılında İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise 2015 yılında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 5).

İnşaat Sektörü 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde, diğer sektörlerle göre en düşük KVKYK içindeki Mali Borçların, KVKYK oranına sahip sektör olduğu görülmektedir. En yüksek KVKYK içindeki Mali Borçların, KVKYK oranına sahip sektörün ise İmalat Sektörü olduğu görülmektedir. İmalat sektörü oldukça kritik ve yüksek riskli olduğu, Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörünün verilerinin de oldukça dalgalı seyrettiği ve yüksek riskli olduğu görülmektedir (Şekil 5).

Şekil 5. 1. Sektörlerin (KV) Banka Kredilerinin, KVKYK' a Oranı, 2010-2023, %

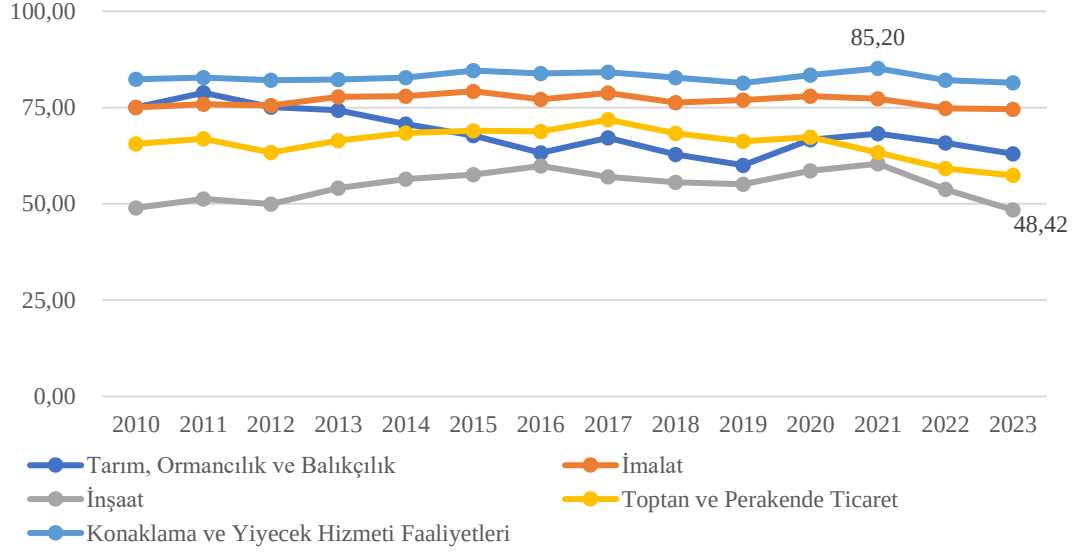

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVKYK içindeki Banka Kredilerinin, KVKYK oranı hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük oran değerinin 2023 yılında İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise 2015 yılında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 5.1).

İnşaat Sektörü 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde, diğer sektörlere göre en düşük KVKYK içindeki Banka Kredilerinin, KVKYK oranına sahip sektör olduğu görülmektedir. En yüksek KVKYK içindeki Banka Kredilerinin, KVKYK oranına sahip sektörün ise Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörünün olduğu görülmektedir. Sektörünün verilerinin de oldukça dalgalı seyrettiği ve yüksek riskli olduğu görülmektedir. İmalat sektörü de oldukça kritik ve yüksek riskli olduğu ifade edilebilmektedir (Şekil 5.1).

Şekil 5. 2. Sektörlerin (UV) Mali Borçlarının UVYK' a Oranı, 2010-2023, %

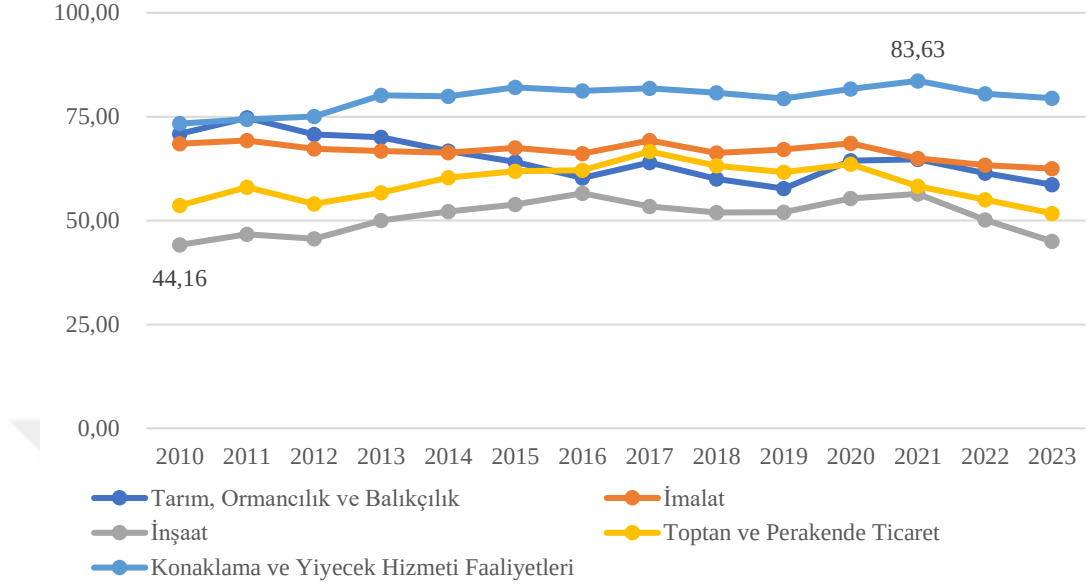
Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UVYK içindeki Mali Borçların, UVYK toplamına oranı hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük oran değerinin 2023 yılında İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise 2021 yılında Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 5.2).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde, diğer sektörlerle göre en yüksek UVYK içindeki Mali Borçların, UVYK toplamına oranına sahip sektör olduğu görülmektedir. En düşük riske sahip sektör ise İnşaat Sektörüdür (Şekil 5.2).

Genel olarak tüm sektörlerin UVYK içindeki Mali Borçların, UVYK toplamına oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 5.2).

Şekil 5. 3. Sektörlerin (UV)Banka Kredilerinin UVYK' a Oranı, 2010-2023, %

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UVYK içindeki Banka Kredileri, UVYK toplamına oranı hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Sektörler karşılaştırıldığında en düşük oran değerinin 2010 yılında İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise 2021 yılında Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 5.3).

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde, diğer sektörlerle göre en yüksek UVYK içindeki Banka Kredileri, UVYK toplamına oranına sahip sektör olduğu görülmektedir. En düşük riske sahip sektör ise İnşaat Sektörüdür (Şekil 5.3).

Genel olarak tüm sektörlerin UVYK içindeki Banka Kredileri, UVYK toplamına oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 5.3).

Tablo 25. Sektörlerin Kısa Vadeli Mali Borçlarının KVKYK' a Oranı 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	21,76	2023	32,15	2015	27,17
İmalat	25,51	2023	31,81	2013	29,43
İnşaat	7,21	2023	11,52	2015	9,73
Toptan ve Perakende Ticaret	15,80	2021	23,40	2013	19,91
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	19,31	2023	24,48	2015	22,03

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVKYK içindeki Mali Borçları, KVKYK toplamına oranının değerlendirilen yılların minimum, maksimum ve ortalama değerleri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 25).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük KVKYK içindeki mali borçların, KVKYK toplamına oranını ortalama değerinin İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise İmalat Sektörü ve Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir (Tablo 25).

Tablo 26. Sektörlerin Kısa Vadeli Banka Kredilerinin KVKYK' a Oranı 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	19,53	2023	30,99	2015	25,73
İmalat	20,45	2023	27,12	2013	24,15
İnşaat	5,44	2023	9,45	2016	8,16
Toptan ve Perakende Ticaret	13,71	2023	21,61	2013	17,97
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	13,20	2023	19,27	2010	15,89

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVKYK içindeki Banka Kredileri, KVKYK toplamına oranının değerlendirilen yılların minimum, maksimum ve ortalama değerleri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 26).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük KVK içindeki Banka Kredilerinin KVK toplamına oranını ortalama değerinin İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe ve akabinde İmalat Sektöründe olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Tablo 27. Sektörlerin Uzun Vadeli Mali Borçlarının UVK' a Oranı 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	60,05	2019	78,86	2011	68,50
İmalat	74,59	2023	79,26	2015	76,82
İnşaat	48,42	2023	60,42	2021	54,80
Toptan ve Perakende Ticaret	57,41	2023	71,87	2017	65,88
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	81,38	2019	85,20	2021	82,96

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UVK içindeki Mali Borçları, UVK toplamına oranının değerlendirilen yılların minimum, maksimum ve ortalama değerleri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 27).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük UVK içindeki Mali Borçların UVK toplamına oranı ortalama değerinin İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründe akabinde İmalat Sektöründe olduğu görülmektedir (Tablo 27).

Tablo 28. Sektörlerin Uzun Vadeli Banka Kredilerinin UVK' a Oranı 2010-2023 Yılları Minimum, Maksimum ve Ortalama Değerleri, %

Sektörler	Minimum	Yıl	Maksimum	Yıl	Ortalama
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	57,69	2019	74,72	2011	64,88
İmalat	62,49	2023	69,25	2011	66,70
İnşaat	44,16	2010	56,56	2016	50,95
Toptan ve Perakende Ticaret	51,74	2023	66,64	2017	59,05
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	73,34	2010	83,63	2021	79,53

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin UYVK içindeki Banka Kredileri, UYVK toplamına oranının değerlendirilen yılların minimum, maksimum ve ortalama değerleri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 28).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük UYVK içindeki Banka Kredilerinin UYVK toplamına oranı ortalama değerinin İnşaat Sektöründe olduğu görülmektedir. En yüksek oran değerinin ise Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründe olduğu görülmektedir (Tablo 28).

Tablo 29. Sektörlerin Cari Oranı Değerleri, 2010-2023, %

Yıl	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
2010	136,44	145,90	123,89	137,45	98,51
2011	129,29	140,71	123,54	132,36	106,21
2012	121,01	140,72	124,13	132,77	100,90
2013	116,75	138,44	124,71	131,11	112,76
2014	112,67	139,45	125,27	130,13	105,67
2015	110,94	138,10	125,18	128,32	100,58
2016	112,17	138,75	125,41	128,25	92,64
2017	118,57	142,05	124,46	129,87	94,66
2018	120,15	144,16	123,38	129,57	90,26
2019	118,01	145,77	126,96	131,62	89,15
2020	119,57	153,82	128,40	132,72	87,66
2021	120,51	149,26	128,26	131,69	93,10
2022	117,26	146,41	124,04	128,44	99,40
2023	122,23	143,49	118,41	129,45	102,47

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

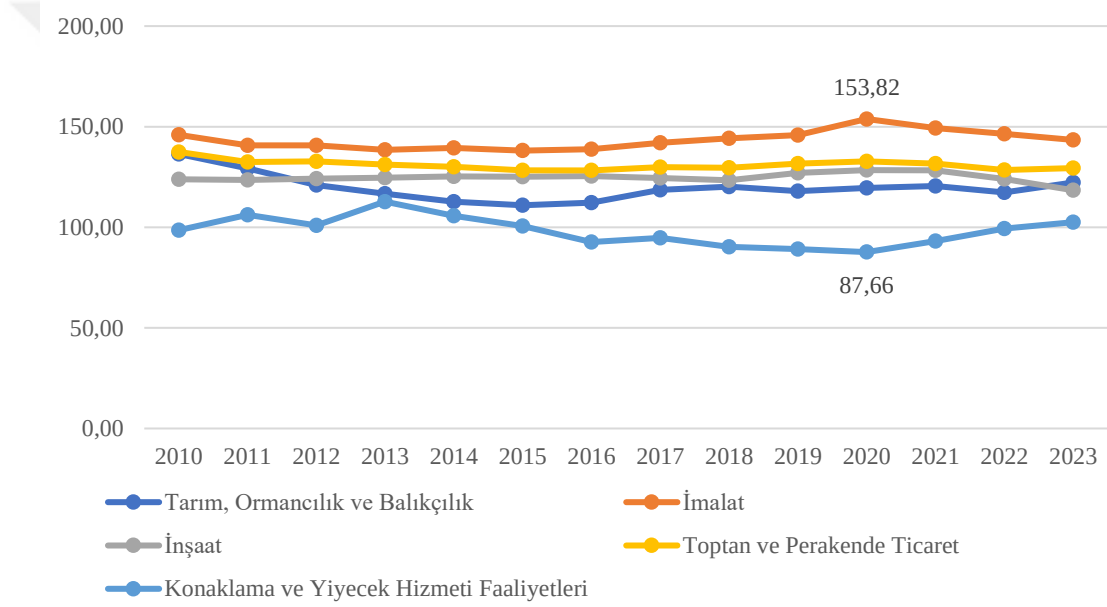
TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin cari oranları hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Tablo 29).

İşletmelerin cari oran değerinin %150 ve %200 değer aralığında olması beklenilmektedir. İşletmelerin beklenen değerin altında kalması, likiditesinin yetersiz olduğunu, kısa vadeli borçlarını ödeme gücünün düşük olduğunu ve NİS' inin yetersiz

olduğunu ifade etmektedir (Apak vd. 2016, s. 36-42). Bu ifadelere istinaden sektörler genel olarak değerlendirildiğinde, tümünün beklenen düzeyin altında cari oran değerine sahip olmaları oldukça risklidir.

Sektörlerin likiditesinin yetersiz olması, kısa vadeli borç yükümlülüklerini karşılayamayacak olması ve borçluluk oranlarının oldukça yüksek olması dolayısıyla sektörlerin risklerinin kritik boyutlara ulaştığını ifade etmek mümkündür (Tablo 29).

Şekil 6. Sektörlerin Cari Oran Değişimi, 2010-2023, %

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin cari oranları hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir (Şekil 6).

Sektörler karşılaştırıldığında en düşük cari oran değerinin 2020 yılında Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründe olduğu görülmektedir. 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde ise Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, akabinde ise İnşaat Sektörünün diğer sektörlerle göre en düşük cari oran eğilimine sahip sektörler olduğu görülmektedir. (Şekil 6).

2010-2023 yılları arasında değerlendirilen sektörler karşılaştırıldığında en yüksek cari oran değerinin ise 2020 yılında İmalat Sektöründe olduğu görülmektedir (Şekil 6).

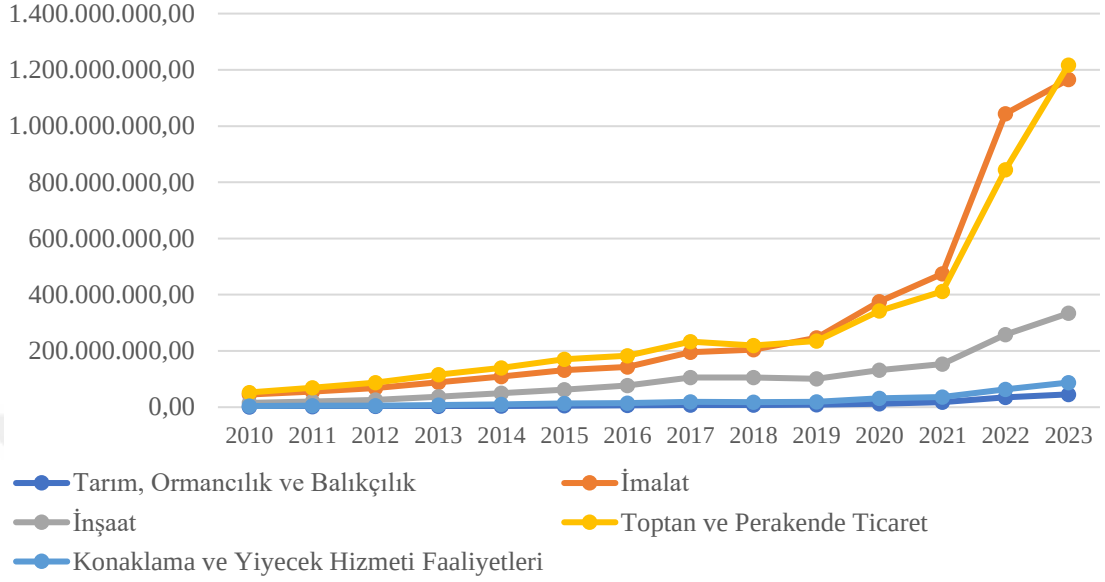
Tablo 30. Sektörlerin Riski- Nakdi Krediler TL (Bin TL)

Yıl	Tarım, Ormanlık ve Bahçılık	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
2010	1.221.757,60	45.034.238,80	15.323.812,70	52.458.550,80	3.946.546,90
2011	1.922.896,70	55.372.280,00	20.530.375,40	69.492.953,00	4.895.060,10
2012	2.625.889,90	68.373.038,70	26.066.486,70	87.635.563,80	5.687.694,30
2013	3.374.082,40	88.930.362,40	37.379.870,70	115.323.590,70	7.799.687,00
2014	4.464.188,70	109.387.955,70	50.202.069,70	139.752.937,70	10.270.741,70
2015	5.627.557,20	131.342.006,90	62.673.662,60	169.998.728,50	13.413.839,90
2016	5.966.791,40	143.037.033,80	77.300.996,60	183.391.523,50	15.042.266,20
2017	7.185.628,30	195.927.664,40	105.740.181,90	233.493.033,20	19.058.902,60
2018	7.678.756,50	204.991.353,80	105.369.359,00	219.739.087,20	18.182.333,10
2019	8.705.348,50	246.251.791,50	100.583.195,00	235.754.433,00	19.081.174,90
2020	12.632.470,20	375.747.613,30	131.813.638,00	342.681.678,50	31.908.019,50
2021	18.336.222,40	474.669.631,10	152.864.427,50	411.524.678,50	35.609.833,20
2022	35.506.840,60	1.043.504.585,70	257.998.041,70	844.140.207,80	63.458.184,70
2023	45.473.662,80	1.165.585.406,90	334.026.312,70	1.217.223.753,80	87.616.795,90

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, TL nakdi kredileri karşılaştırılmıştır (Tablo 30).

Şekil 7. Sektörlerin Riski- Nakdi Krediler TL (Bin TL)

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, TL nakdi kredileri karşılaştırılmıştır. Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü ve İmalat Sektörünün Nakdi Kredi (TL) oranının 2019 sonrası hızla yükselişte olduğu görülmektedir. Fakat son dönemde ülkemizde yükselen enflasyon nedeniyle yüksek borçluluğun geri ödenmesinde, borçlu bakımından çeşitli avantajlar olabileceği de değerlendirilmektedir (Şekil 7).

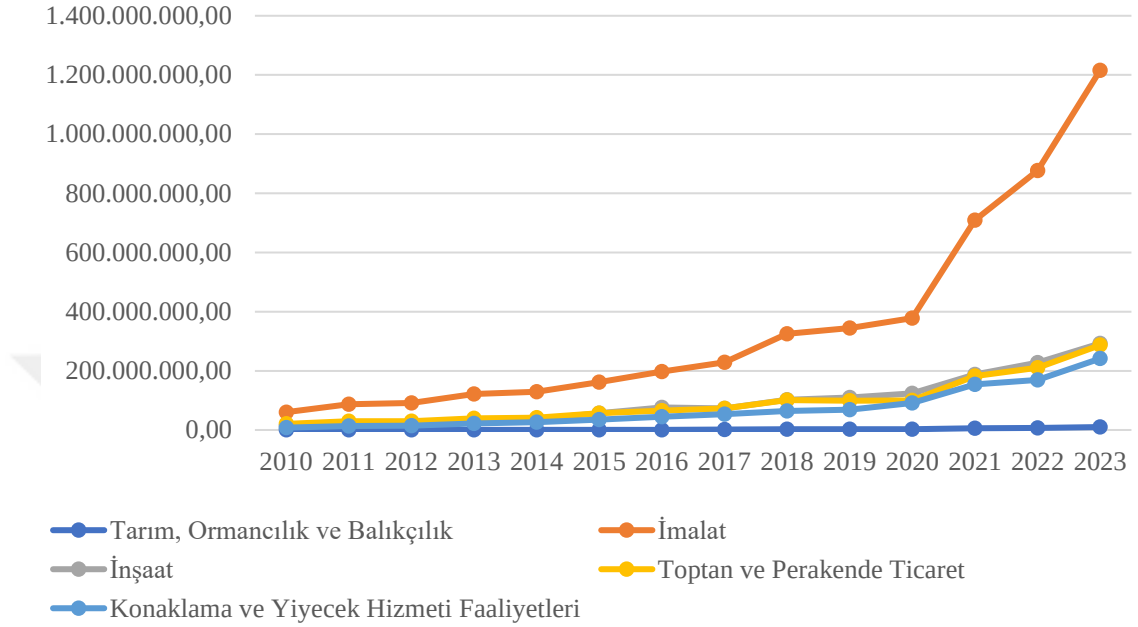
Tablo 31. Sektörlerin Riski- Nakdi Krediler YP (Bin TL)

Yıl	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
2010	347.830,80	60.171.746,10	13.445.047,00	20.600.451,00	7.875.757,20
2011	388.702,00	87.348.862,40	18.455.473,10	29.202.412,40	12.869.294,00
2012	561.926,50	90.767.397,20	19.830.834,70	30.091.716,90	14.009.603,60
2013	624.722,10	121.499.383,70	27.691.613,60	39.592.660,40	21.515.605,00
2014	516.056,00	128.694.154,20	36.540.038,60	41.729.012,20	26.582.107,00
2015	795.499,40	161.909.473,70	56.878.984,30	56.776.721,60	34.686.545,20
2016	852.404,20	197.434.946,10	76.680.095,60	65.650.355,20	44.894.921,80
2017	1.393.825,30	229.076.582,60	72.739.271,60	72.682.625,80	53.709.319,10
2018	2.115.388,90	325.009.813,70	102.337.231,60	100.585.879,40	64.119.391,00
2019	2.136.894,60	344.581.701,90	110.145.915,30	98.922.668,60	68.185.630,70
2020	2.592.722,00	378.400.505,00	123.692.233,00	100.130.821,00	91.317.168,60
2021	6.175.596,00	709.061.485,80	187.197.202,30	182.226.392,10	153.919.526,90
2022	7.432.386,50	877.080.181,50	228.044.849,30	210.640.898,60	169.686.943,00
2023	9.846.932,90	1.215.391.412,60	292.428.194,70	286.777.819,20	241.325.165,90

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, YP nakdi kredileri karşılaştırılmıştır (Tablo 31).

Şekil 7. 1. Sektörlerin Riski- Nakdi Krediler YP (Bin TL)

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, YP nakdi kredileri karşılaştırılmıştır. Nakdi Kredi (YP) oranının 2020 sonrası hızla yükselişte olduğu görülmektedir. Fakat son dönemde ülkemizde yükselen döviz kurları nedeniyle yüksek borçluluğun geri ödenmesinde, borçlu bakımından çeşitli dezavantajlar olabileceği bu nedenle görece daha riskli olabileceği değerlendirilmektedir (Şekil 7.1).

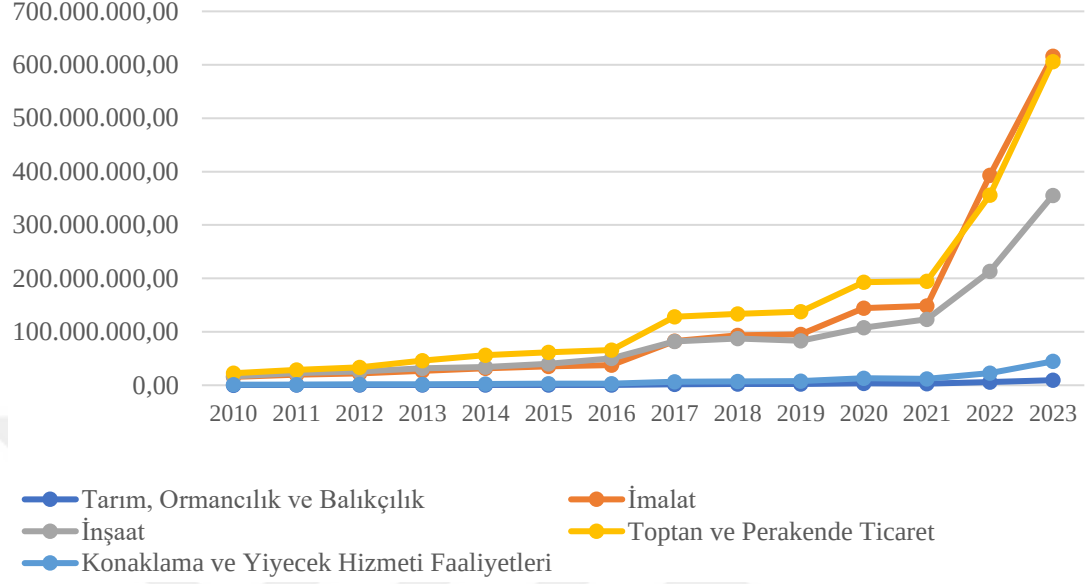
Tablo 32. Sektörlerin Riski- Gayri Nakdi Krediler TL (Bin TL)

Yıl	Tarım, Ormancılık ve Bahkçılık	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
2010	253.211,70	15.661.601,20	16.697.517,40	22.549.126,50	1.093.344,40
2011	434.826,90	19.777.052,00	22.547.340,10	28.806.871,60	1.445.718,30
2012	488.843,80	21.951.528,60	26.041.075,70	33.601.645,60	1.754.601,60
2013	556.779,80	27.011.251,50	31.915.417,40	46.075.059,70	2.065.469,90
2014	591.228,50	31.466.541,70	33.871.256,40	56.564.730,20	2.280.561,90
2015	660.588,00	35.250.208,00	40.378.974,60	61.677.032,70	2.739.167,50
2016	667.944,00	37.956.126,40	50.142.860,40	66.190.364,40	2.838.082,70
2017	1.904.497,70	82.586.205,00	81.844.045,90	128.419.759,50	6.490.565,60
2018	2.221.592,00	93.350.283,60	87.648.724,20	133.437.179,20	6.991.313,70
2019	2.251.805,20	95.166.490,20	83.257.247,10	137.588.065,80	7.562.570,20
2020	3.362.090,80	144.585.886,6 0	107.945.069,5 0	192.900.820,00	12.924.730,60
2021	3.278.409,70	148.795.797,4 0	123.684.773,9 0	194.483.274,80	11.893.331,90
2022	6.098.858,50	392.855.293,0 0	213.547.364,4 0	355.957.998,90	22.974.726,40
2023	9.478.016,50	616.097.533,6 0	355.486.834,4 0	605.796.332,50	44.657.168,30

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, TL gayri nakdi kredileri karşılaştırılmıştır (Tablo 32.)

Şekil 7. 2. Sektörlerin Riski- Gayri Nakdi Krediler TL (Bin TL)

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, TL gayri nakdi kredileri karşılaştırılmıştır. Gayri Nakdi Kredilerde (TL) incelenen sektörlerde genel olarak 2020 ve sonrası dönemde artış gözlemlenmektedir. Özellikle Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü ve İmalat Sektöründe yüksek artış eğilimi görülmektedir. Fakat son dönemde ülkemizde yükselen enflasyon nedeniyle yüksek borçluluğun geri ödenmesinde, borçlu bakımından çeşitli avantajlar yaratabileceği değerlendirilmektedir (Şekil 7.2).

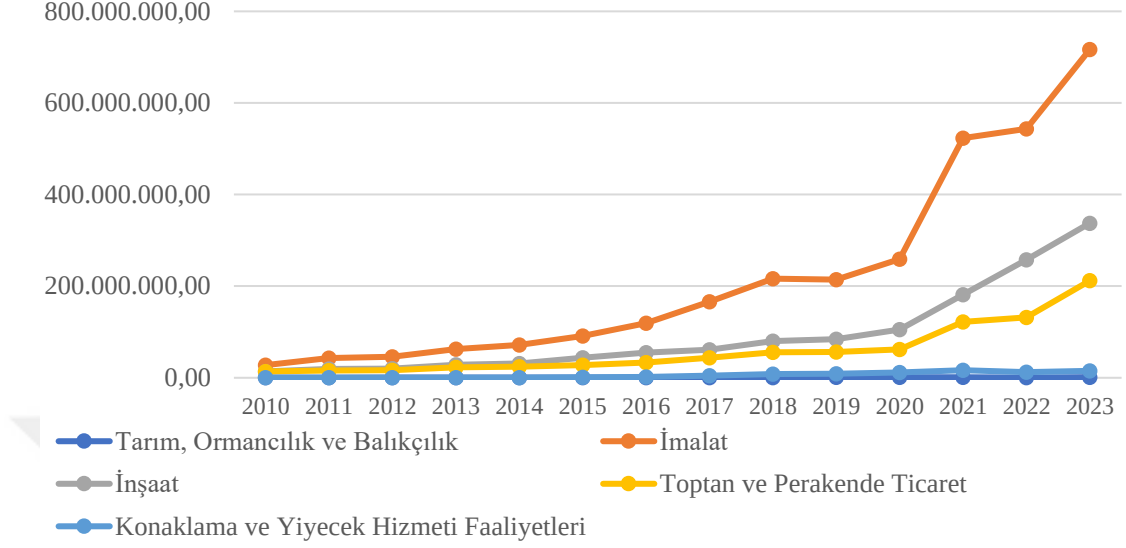
Tablo 33. Sektörlerin Riski- Gayri Nakdi Krediler YP (Bin TL)

Yılla r	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
2010	132.235,60	27.642.100,80	13.966.178,20	13.829.222,00	350.562,50
2011	130.476,20	43.347.532,80	19.272.893,80	15.711.200,10	526.665,10
2012	194.677,40	45.980.967,90	20.255.472,50	16.247.209,10	454.063,20
2013	267.337,40	62.466.959,70	28.722.515,40	23.135.183,30	598.500,50
2014	186.334,40	71.675.833,70	31.375.480,60	24.179.436,60	725.076,10
2015	265.045,90	91.209.263,90	43.989.582,00	27.437.419,50	1.123.978,50
2016	345.796,20	119.019.813,3 0	55.013.066,50	33.115.031,30	1.893.443,40
2017	598.596,70	165.854.549,0 0	61.470.766,80	44.096.788,30	4.728.936,10
2018	756.213,70	216.749.388,7 0	80.389.875,50	55.581.807,80	8.025.459,30
2019	941.383,60	213.991.260,2 0	84.613.797,20	56.552.178,00	9.077.815,30
2020	995.348,40	258.754.858,5 0	105.595.725,1 0	62.110.320,70	11.941.025,50
2021	1.348.379,80	522.937.240,5 0	181.338.272,0 0	121.866.018,7 0	16.557.498,00
2022	603.966,90	543.523.008,3 0	257.467.552,6 0	131.834.273,2 0	12.595.985,10
2023	1.372.034,60	716.868.166,3 0	337.675.809,9 0	212.053.401,6 0	15.157.266,20

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, YP gayri nakdi kredileri karşılaştırılmıştır (Tablo 33).

Şekil 7. 3. Sektörlerin Riski- Gayri Nakdi Krediler YP (Bin TL)

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, TL gayri nakdi kredileri karşılaştırılmıştır. Gayri Nakdi Kredi (YP) oranının 2020 sonrası hızla yükselişte olduğu görülmektedir. Özellikle İmalat Sektörü ve İnşaat Sektörü Gayri Nakdi (YP) Kredi kullanım oranında yükseliş olduğu görülmektedir. Son dönemde ülkemizde yükselen döviz kurları nedeniyle yüksek borçluluğun geri ödenmesinde, borçlu bakımından çeşitli dezavantajlar olabileceği bu nedenle görece daha riskli olabileceği değerlendirilmektedir (Şekil 7.3).

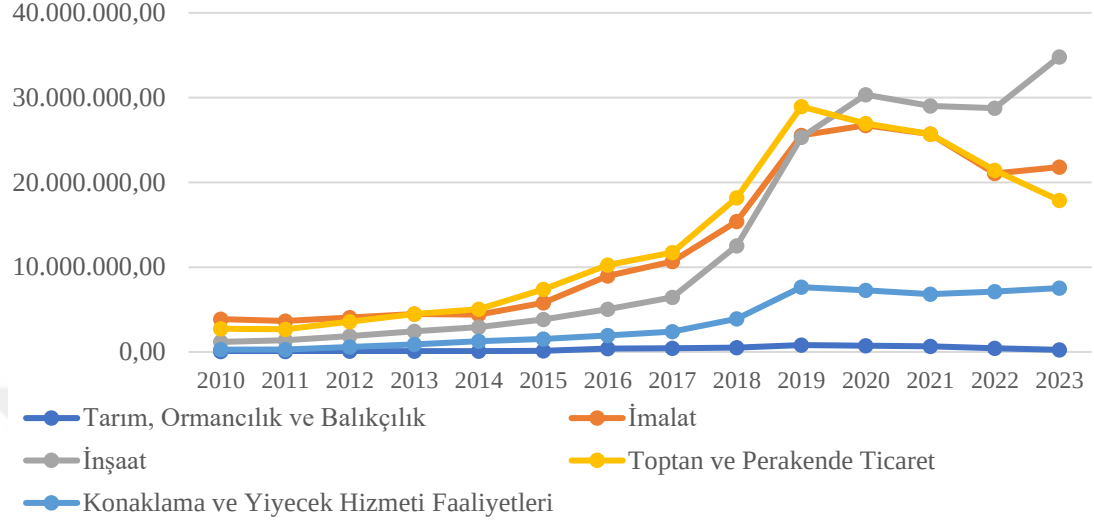
Tablo 34. Sektörlerin Riski- Tasfiye Olunacak Kredi

Yıllar	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
2010	57.977,90	3.888.340,40	1.184.256,20	2.754.875,90	272.456,90
2011	59.604,70	3.654.492,20	1.362.184,40	2.675.797,10	272.560,70
2012	83.570,50	4.040.974,40	1.863.711,70	3.560.932,70	602.487,50
2013	83.673,00	4.474.386,00	2.437.676,90	4.477.268,60	869.113,90
2014	88.568,00	4.397.019,80	2.924.128,80	5.058.556,30	1.269.602,70
2015	129.030,50	5.796.314,80	3.829.053,60	7.376.786,20	1.546.629,00
2016	385.851,80	8.952.628,20	5.056.831,20	10.235.250,50	1.926.456,70
2017	421.771,40	10.683.367,60	6.455.983,70	11.719.674,80	2.403.182,60
2018	524.510,60	15.407.537,00	12.505.016,30	18.201.450,40	3.917.526,70
2019	809.156,80	25.534.632,30	25.318.902,90	28.943.685,90	7.641.426,00
2020	727.780,00	26.737.686,40	30.348.842,90	26.949.964,40	7.284.503,50
2021	650.760,10	25.717.389,60	29.025.400,80	25.705.283,50	6.827.770,90
2022	425.490,10	21.057.034,50	28.760.852,50	21.433.688,00	7.108.116,10
2023	257.198,00	21.825.099,60	34.811.262,70	17.885.060,80	7.539.164,60

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, tasfiye olunacak kredileri karşılaştırılmıştır (Tablo 34).

Şekil 7. 4. Sektörlerin Riski- Tasfiye Olunacak Kredi

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB ve EVDS verileri kullanılarak oluşturulmuştur (TCMB, 2025; EVDS, 2025).

TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve EVDS verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin riski, tasfiye olunacak kredileri karşılaştırılmıştır.

İnşaat Sektörü Tasfiye Olunacak Kredi Riski açısından görece daha riskli bir sektördür. Toplam borçluluğu oldukça yüksektir. İnşaat Sektörü ve İmalat sektörünün 2017 yılı itibariyle incelenen diğer sektörlerle görece yüksek seyretmesi doğal bir sonuç olup, yüksek finansal riskliliğin de temel göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Şekil 7.4).

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Reel Sektör İstatistikleri kapsamında tüm sektörler içinden Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü, olmak üzere beş sektör seçilerek incelenmiş ve bu sektörlerle ilişkin incelemeler yapılarak kredi kullanımlarının 2010-2023 yılları arasındaki verileri temel alınarak kredi kullanımlarının uzun ve kısa vadeli kaynaklar arasındaki riskleri ve ilişkileri değerlendirilmiştir. Sektörlerin; öz kaynakları yabancı kaynaklar ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiş, sunulan veriler doğrultusunda işletmelerin sektörel finansal profili oran analizleri ve finansal yapı oranları ile detaylı olarak incelenmiş ve risk değerlendirmesi yapılmıştır.

2010-2023 yılları arasında Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, İmalat Sektörü, İnşaat Sektörü, Toptan ve Perakende Ticaret: Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı Sektörü ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründeki işletmelerin genel borçluluk eğilimi incelenmiştir. Bu hesaplamalar, TCMB Reel Sektör Toplulaştırılmış Bilanço verileri ile seçilen sektörlerin 2010-2023 genel ortalama değerleri üzerinden sağlanmıştır.

İşletmelerin varlığını sürdürebilmesi için borçlarını ödeyebiliyor olması gerekmektedir. Kredi ödemeleri, işletmelerin likiditesi ile sağlanabilmektedir. Cari oran ile ölçülebilen likidite, doğrudan nakit oranlar ile ilgili olduğundan, nakit oran ve hazır değerler oranı hesaplanarak işletmelerin kısa vadede borçlarını ödeme kabiliyeti ölçümlenebilmektedir. Likidite, aynı zamanda işletmenin ne kadar borçlanabileceğinin ve ödeme kapasitesinin de bir göstergesidir. Sektörler arasındaki kredi kullanım değişkenlerin farklılıklar, yabancı kaynaklar içerisindeki payı açısından karşılaştırılmaktadır.

Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı hesaplaması ile %50'nin üzerinde değer aralığı borcun riskliliğinin yükseldiğini ifade etmektedir. Sektör oranı, 2010 yılı itibarıyla 2022 yılına kadar yükseliş eğilimindedir. Sektör, 2023 yılı itibarıyla ise düşüş eğilimi göstermektedir. Sektör, 2010 yılında %52,70 oranı ile en düşük seviyedeysen, en yüksek seviyeye 2022 yılında

%69,30 oranı ile ulaşmıştır. Bu veriler doğrultusunda Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü'nün kritik değer %50'nin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu verilere istinaden sektörün pasif kaynaklarının, %50'den fazlasının borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir.

İmalat Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı, %55,26 ile 2010 yılında en düşük seviyedeysen, 2021 yılında %66,58 oranı ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. En yüksek seviyeye 2021 yılında ulaşan sektör oranı, 2023 yılında düşüş eğilimi göstermektedir. Özetle İmalat Sektörü'nün kritik değer %50'nin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir.

İnşaat Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı, en düşük verisinin 2010 yılında %72,74 olduğu görülmektedir. En yüksek oranın 2023 yılında %84,85 olduğu görülmektedir. İnşaat Sektörü varlıklarını yüksek oranda borçlanarak elde ettiğini yorumlamak mümkündür. Bu veriler doğrultusunda sektörün oldukça yüksek finansal riske sahip olduğu ve pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir.

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı, en düşük verinin 2010 yılında %65,29 olduğu görülmektedir. En yüksek oranın 2020 yılında %74,52 olduğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu söylenebilir.

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü 2010-2023 yılları arasında kaldıraç oranı, en düşük verinin 2010 yılında %56,04 olduğu görülmektedir. En yüksek oranın 2021 yılında %95,24 olduğu görülmektedir. Özellikle 2021 yılında kaldıraç oranının maksimum seviyeye ulaşmasında pandemi sürecinin Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörünü doğrudan etkilemesinin sonucu olduğu düşünülebilir. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörünün varlıklarını yüksek oranda borçlanarak elde ettiğini yorumlamak mümkündür. Bu veriler doğrultusunda pasif kaynaklarının %50 den fazlası borçtan oluşmakta olduğu ve sektör riskinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılları arası sektörler karşılaştırıldığında en düşük kaldıraç oranı, 2010 yılında Tarım,

Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe %52,70 olduğu görülmektedir. 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde ise İmalat sektörü ve akabinde Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü diğer sektörler göre en düşük kaldıraç oranı eğilimine sahip sektörlerdir. En yüksek oran ise 2021 yılında %95,24 Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründedir.

En yüksek riske sahip sektör ise İnşaat Sektörüdür. İnşaat Sektörünün ardından Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri sektörü ise kritik risk boyutuna sahiptir. Sektörler genel olarak değerlendirildiğinde ise tümünün beklenen düzeyin üzerinde, yüksek borçluluk oranlarıyla riskli sektörler olduğunu da vurgulamak gerekmektedir.

2010-2023 yılları arasında değerlendirilen sektörler arasında kaldıraç oranı yıllar ortalaması baz alındığında finansal riski en yüksek sektör %79,20 ile İnşaat Sektörüdür. Sektör riskinin yüksek olması, enflasyonun ve döviz kurlarının yükselmesinin etkisiyle hammaddelelerin yüksek maliyetlerle, yüksek oranda borçlanarak satın alınmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. İnşaat Sektörü, varlıklarını borçlanarak finanse etmektedir.

Finansal riski diğer sektörler göre en düşük sektör ise İmalat Sektörüdür. İmalat Sektörünü Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü takip etmektedir. Yinelemek gerekirse değerlendirilen tüm sektörlerin ortalaması beklenen seviye olan %50'nin üzerindedir.

2010-2023 yılları arasında sektörlerin öz kaynaklarının varlıklarına (aktif) oranı değerlerin giderek düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. İncelenen tüm sektörlerin genel olarak 2010 yılında beklenen seviyeye yakınken, 2023 yılına doğru gittikçe azaldığı, istenilen seviyeden uzaklaştığı görülmektedir. Bu durum borçluluğun da oldukça arttığını göstermektedir.

Sektörlerin öz kaynaklarının varlıklarına oranının kaldıraç oranının tersi olarak %50 ye yaklaşması istenilen bir durum olmasına karşın 2010-2023 yılları arasında incelenen sektörlerde oranın azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. 2010 yılı itibariyle düşüş eğiliminde olduğu yorumlanabilmektedir. Bu durum aynı zamanda borçluluğun da arttığı şeklinde yorumlanabilir. Güçlü öz kaynak yapısı teminat olarak kullanılabilecekken, öz kaynak seviyesinin incelenen tüm sektörlerde azaldığı gözlemlenmektedir.

Sektörlerin öz kaynakların varlıklara oranı grafiği incelendiğinde sektörlerin volatilité olmaması, borçluluğun ve öz kaynak gücünün istikrarlı olması beklenen bir sonuçtur. Fakat değerlendirilen sektörler arasında bu beklentilerden oldukça uzaktır. Değerlendirilen sektörler arasında en yüksek risk oranına sahip sektör, İnşaat Sektörüdür. Dalgalanma ve azalma eğilimi açısından Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörünün de oldukça riskli olduğu görülmektedir. Beklenen değer %50 ye en yakın oran verilerini içeren sektör, Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörüdür. Buna karşın değerlendirmeye alınan sektörlerin finansal risklerinin oldukça yüksek olduğunu da özellikle vurgulamak gerekmektedir.

Sektörlerin borçlarının pasif toplamına oranının 2010-2023 yılları ortalama değerleri göz önünde bulundurulduğunda:

- Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe borçluluğun temel nedeninin kısa vadeli yabancı kaynaklardan olduğu anlaşılmaktadır. Sektörün, borçluluğunun dengelenmesi için KVKYK' ın Pasif Toplamı içindeki payının azaltılarak uzun vadeli borçluluğa dönüştürülmesi ve kısa vadeli borçluluk ile toplam borçluluğun azaltılarak riskin asgarileştirilmesi mümkündür.
- İmalat Sektöründe 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör Bilançoları değerlendirildiğinde borçluluğun dengelenmesi KVKYK' ın Pasif Toplamı içindeki payının azaltılarak uzun vadeli borçluluğa dönüştürülmesi ve/veya kısa vadeli borçluluğun toplam borçluluğun azaltılarak riskin asgarileştirilmesi mümkündür.
- İnşaat Sektörünün 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör Bilançoları değerlendirildiğinde genel borçluluğu finansmanda büyük risk teşkil edecek şekilde yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, bu bağlamda İnşaat Sektörü ile riskin yüksekliği ve kritikliği hususunda benzerlik göstermektedir. Sektörler riski asgarileştirmek ve kontrol altına alabilmek için toplam borçluluğunu ivedilikle azaltmalıdır.
- Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör Bilançoları değerlendirildiğinde; İnşaat Sektörü kadar

riskli olmasa da risk oranının yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Sektör, riski asgarileştirmek ve kontrol altına alabilmek için toplam borçluluğunu azaltmalıdır.

- Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörü, kısa ve uzun vadeli borçluluk oranı ortalaması açısından diğer sektörlerle göre daha dengelidir. Toplam borçluluk seviyesinin, 2016 yılından sonra ve özellikle pandemi etkisinin görüldüğü yıllarda oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Sektör, riski asgarileştirmek ve kontrol altına alabilmek için toplam borçluluğunu ivedilikle azaltmalıdır.

Tablo 35. Sektörlerin Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Banka Kredilerinin Pasif Toplamına Oranlarının 2010-2023 Yılları Ortalama Değerleri, %

Sektörler	(KV) Banka Kredileri / PT	(UV) Banka Kredileri / PT
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	12,42	9,96
İmalat	10,97	36,92
İnşaat	4,61	11,63
Toptan ve Perakende Ticaret	10,70	7,12
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	5,83	29,12

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025)

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVK ve UVK içindeki Banka Kredilerinin, pasif toplamına oranı hesaplanmış, değerlendirilen yılların ortalama değeri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Buna göre (Tablo 35):

- Sektörler karşılaştırıldığında; KVK içindeki banka kredilerinin pasif toplamına oranının ortalama en düşük değeri, İnşaat Sektöründedir. En

yüksek oran değerinin ise Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe olduğu görülmektedir.

- Sektörler karşılaştırıldığında; UVYK içindeki banka kredilerinin pasif toplamına oranının ortalama en düşük değeri, Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründedir. En yüksek oran değerinin ise İmalat Sektöründe olduğu görülmektedir.

Tablo 36. Sektörlerin Kısa ve Uzun Vadeli Banka Kredilerinin KVKYK ve UVYK Oranlarının 2010-2023 Yılları Ortalama Değerleri, %

Sektörler	(KV) Banka Kredileri / KVKYK	(UV) Banka Kredileri / UVYK
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	25,73	64,88
İmalat	24,15	66,70
İnşaat	8,16	50,95
Toptan ve Perakende Ticaret	17,97	59,05
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	15,89	79,53

Kaynak: 2010-2023 yılları arası TCMB Reel Sektör İstatistikleri ve Yazarın Hesaplamaları (TCMB, 2025)

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin KVKYK içindeki banka kredilerinin, KVKYK toplamına oranını ve UVYK içindeki banka kredilerinin UVYK toplamına oranını değerlendirilen yılların ortalama değeri hesaplanmış ve yüzdesel olarak ifade edilmiştir. Buna göre (Tablo 36):

- Sektörler karşılaştırıldığında; KVKYK içindeki banka kredilerinin KVKYK toplamına oranının ortalama en düşük değeri İnşaat Sektöründedir. En yüksek oran değerlerinin ise Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektöründe ve İmalat Sektöründe olduğu görülmektedir.
- Sektörler karşılaştırıldığında; UVYK içindeki banka kredilerinin UVYK toplamına oranı ortalama en düşük değeri İnşaat Sektöründedir. En yüksek oran değerinin ise Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründe olduğu görülmektedir.

TCMB Reel Sektör İstatistikleri toplulaştırılmış bilanço verilerine göre 2010-2023 yılı sektörlerin cari oranları karşılaştırıldığında; en düşük cari oran değeri 2020 yılında %87,66 oranıyla Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektöründedir. 2010-2023 yılları genel olarak değerlendirildiğinde ise Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü, akabinde ise İnşaat Sektörünün diğer sektörlerle göre en düşük cari oran eğilimine sahip sektörler olduğu görülmektedir. 2010-2023 yılları arasında değerlendirilen sektörler karşılaştırıldığında en yüksek cari oran değerinin ise 2020 yılında %153,82 oranıyla İmalat Sektöründe olduğu görülmektedir.

Cari oran, işletmelerin borçluluk oranları karşısında kısa vadede ortaya çıkabilecek finansal riskler için temel bir yeterlilik göstergesidir. İncelenen sektörler arasında Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Sektörü cari oran değeri yetersiz düzeyde olup, diğer sektörlerle birlikte imalat sektörünün bu konuda hedef olarak alınması yerinde olacaktır. Kısa vadeli risklerin dengelenmesi banka kredileri açısından, özellikle cari oran bileşiminde dönen varlıkların uygun bileşenlerle seviyesinin artırılması, KVYK seviyesinin borç yapılandırılarak ve/veya küçülerek borçluluğun azaltılması şeklindeki tedbirlerin alınması ya da teşvik edilmesi önerilebilir.

Yükselen döviz kurları sebebiyle finansal riskleri yönetebilmek adına; işletmelerin döviz cinsinden borçlanması genel olarak azaltılması gerekmektedir.

Yüksek enflasyon koşulları, yüksek borçluluğun geri ödenmesinde; borçlu işletmeler açısından çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Fakat enflasyonun düşme eğilimine girebileceği göz önünde bulundurulduğunda; incelenen sektörlerdeki işletmelerin, yabancı para biriminin yanı sıra ulusal para birimi cinsinden de borçluluk oranını azaltmaları önerilmektedir.

Bu çalışma kapsamında işletmelerin kullanmış olduğu kredilerin sabit faizli olmayışı, yüksek enflasyon ortamında değişken faizli kredilerin kullanılmasının yarattığı faiz yükümlülüğü işletmeler için oldukça olumsuz bir durumdur.

Sonuç olarak; özellikle işletmelerin borçlarının pasif toplamına oranının %50' nin altına çekilerek toplam borçluluğun azaltılması, diğer taraftan likiditenin olması gereken değerlerde tutularak iyileştirilmesi, sektörlerin taşıdığı finansal riskleri azaltacaktır. Bu kapsamda kamusal teşviklerin ele alınarak tekrar düzenlenmesi,

sektörlerin finansal risklerinin azaltılmasına ve işletmelerin varlıklarının sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

Çalışmada ayrıca hem TL hem de YP cinsinden nakdi, gayri nakdi ve tasfiye olunacak krediler açısından seçilmiş sektörler ele alınmış olup, nakdi için, gayri nakdi için tasfiye olunacak krediler için:

- Nakdi TL kredi kullanımları incelendiğinde İmalat Sektörü ve Toptan ve Perakende Ticaret Sektörünün görece daha riskli görünüme sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Nakdi YL kredi kullanımları incelendiğinde İmalat Sektörünün görece daha riskli görünüme sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Gayri nakdi TL kredi kullanımları incelendiğinde Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü ve İmalat Sektörünün görece daha riskli görünüme sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Gayri nakdi YP kredi kullanımları incelendiğinde İmalat Sektörünün görece daha riskli görünüme sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Tasfiye olunacak kredi kullanımları incelendiğinde Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü ve İnşaat Sektörünün görece daha riskli görünüme sahip olduğu tespit edilmiştir.

Borçların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla bazı öncelikli ve etkili önlemler alınabilmektedir. Bu kapsamda, borçların geri ödemelerinde yaşanabilecek riskleri azaltmak için işletmelerin cari oran, likidite ve finansal yapı oranlarını beklenen değerlere taşıyarak iyileştirmesi önem arz etmektedir. Bunun sağlanabilmesi için kısa vadeli yabancı kaynakların azaltılması, hazır değerlerin arttırılması, borç vadelerinin uzatılarak uzun vadeli yabancı kaynak kullanımına yönelinmesi veya öz kaynak yapısının güçlendirilmesi stratejileri değerlendirilebilir (Açıkgöz ve Demirkol, 2021, s. 423-424).

Bu çalışmada hesaplanan oranlar, sektörlerin borçlanma yönelimlerini sayısal verilerle ortaya konulmasını sağlayarak, gelecekteki finansman kararlarında yol gösterici olabilmektedir. Genel olarak sektörler, borçlanmanın ihtiyaç duyulduğunda bir finansman aracı olarak kullanılabileceğini, ancak bu durumun güçlü öz kaynak yapısı ve olumlu likidite koşullarıyla desteklenmesi gerektiğini göz önünde

bulundurmalıdır. Bu koşullarda sektörlerin kısa vadeli riskleri azalarak, kırılganlıkları düşecek ve ülke ekonomisine katkısı daha sürdürülebilir hale gelecektir. Bu anlamda, borçlanarak finansmanın devam ettirilmesi, azaltılması veya nitelik olarak değıştirilmesi gerekmektedir. Değerlendirilen sektörler, çalışmanın sonuç, değerlendirme ve önerilerini dikkate alacak olurlarsa, gelecekte daha güçlü mali yapıya sahip olacakları ve Türkiye ekonomisine katkı sağlayarak sürdürülebilirliğini sağlayacakları düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, A. (2014). *Bankalar İçin İşletmelerin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Yeni Bir Ölçüt Önerisi: Net işletme Sermayesinin Gelecekteki Değeri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne (s. 25-256).
- Açıkgöz, A. F., Apak, S. (2024). Türkiye’de Sağlık Sektörü İşletmelerinde Uzun Dönem Borç Dinamiklerinin İncelenmesi. (36), *İktisadi Araştırmalar Vakfı, Yıllık* (s. 40-43).
- Açıkgöz, A. F., Demirkol, C. (2021). Borcun Sürdürülebilirliği: Türkiye'deki Tarım Sektörü İşletmeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Sürdürülebilirlik için Gıda, Çevre, Tarımsal Ormancılık ve Tarımda Yeni Araştırmalar*, (s. 401-424). Ankara: İksad Yayınevi.
- Akgüç, Ö. (2005). *Mali Tablolar Analizi- Bilanço*. İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık Ltd. Şti..
- Akgün, A. İ. (2020). *Financial Statement Analysis*. Bursa: Ekin Yayın Dağıtım.
- Akgün, A. İ. (2021). *Working Capital Management*. Ankara: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Altman, E. I. (1968). Financial Ratios, Discriminant Analysis and The Prediction of Corporate Bankruptcy. 23 (4), *The Journal of Finance*, (s. 589-609).
- Apak, S., Demirel, E., (2009). *Finansal Yönetim* (1. Basım, Cilt 1). İstanbul: Papatya Basım Yayın Dağıtım.
- Apak, S., Açıkgöz, A. F., Demirkol, C. (2021). Türkiye’de İmalat Sektörünün Seçilmiş Risklerinin Uzun Dönem Dinamikleri. *İktisadi Araştırmalar Vakfı, Yıllık*. 2021(33), (s. 62-68).

- Apak, S., Erbay, E. R., Açıkgöz, A. F. (2016). Türkiye’deki İşletmelerde Kısa Vadeli Banka Kredileri ile Hazır Değerler Arasındaki İlişkinin Uzun Dönemde Değerlendirilmesi. *İktisadi Araştırmalar Vakfı, Yıllık*. (s.36-42). <https://iav.org.tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.
- Apak, S., Husain, J., Açıkgöz, A. F., Eren, E. (2013, June). Framework for Turkish Commercial Banks to Enter the Microfinance Market. *Journal of Global Strategic Management (JGSM)*, (s. 5-16).
- Arabul, A. (2024). *Türkiye İmalat Sektörü ile Tekstil Ürünlerinin İmalatı Sektörünün Likidite Ana Dinamiklerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Değerlendirme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ. Namık Kemal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü (s. 2-4).
- Beaver, W. (1966). Financial Ratios As Predictors of Failure, (4), *Journal of Accounting Research*, (s.71-111).
- Brealey, R. A., Myers, S. C., Marcus, A. J. (1997). *İşletme Finansının Temelleri*. London: Literatür Yayıncılık ve Dağıtım.
- Büyükkşalvarcı, A., Uyar, S. (2012). Farklı Muhasebe Düzenlemelerine Göre Hazırlanan Mali Tablolardan Elde Edilen Finansal Oranlar İle Şirketlerin Hisse Senedi Getirileri Ve Piyasa Değerleri Arasındaki İlişki. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (s.25-48). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.
- Ceylan, A., Korkmaz, T. (2008). *İşletmelerde Finansal Yönetim* (Cilt 10). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çağırğan Tuncer, S., Ulusoy, Y. (2019). Kredi ve Kredi İşlemlerinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 6(2), (s. 43-69). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.

- Deha Eğitim Kurumları. (2009). *SMMM Yeterlilik Serisi - 7 Finansal Tablolar ve Analizi*. İstanbul: Deha Yayınları.
- Demir Pali, Ç. (2018). *İşletmelerde Kontrol Edilebilen Riskler ile Risk Açıklamaları Üzerine Bir İçerik Analizi ve Öneri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü , İstanbul (s.13-14).
- Erbay, R. (2012). Ekonomik Kalkınmada Tarımın Rolü: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), (s.1-5). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.
- Ercan, M. K., Ban, Ü. (2005, Ocak). *Değere Dayalı İşletme Finansı: Finansal Yönetim*. 20-350. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erdoğan, C. (2002). Elektronik Finans : Ekonomik ve Diğer Faktörler. *Bankacılar Dergisi*.
- EVDS (2025). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası: *Elektronik Veri Dağıtım Sistemi*. <https://evds2.tcmb.gov.tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.
- Güngör, B. (2010). *Genel Muhasebe*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, (s. 3-10).
- Gürel, A. (2018). *Muhasebe Finansman*. Trakya Belediyeler Birliği Yayını, . (s.2-23). <https://trakya.gov.tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Mart 2025.
- Gürsoy, C. T. (2007). *Finansal Yönetim İlkeleri- Finansal Değerleme ve Varlık Fiyatları*. İstanbul: Doğu Üniversitesi Yayınları.
- İskender, E. (2014). *Kredi Riski Dayanıklılığının analizi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Politika Örneği*. (306). İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, (s. 5-51).
- İTO (2005). İstanbul Ticaret Odası, *İşletmelerde Kredi Risk Yönetim*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Başkanlığı, (s. 38).

Karadeniz , E., İskenderoğlu, Ö., Beyazgül, M. (2015). Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri Alt Sektöründeki Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli İşletmelerin Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 17(1), (s. 57-74). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.

Karapınar , A., Ayıkoğlu Zaif, F. (2012). *Bilanço*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Keskin, D. (2010). İşletmelerin Sürekliliğini Sağlamada Kritik Öneme Sahip Risk Yönetimi ve Risk Odaklı Denetim Yaklaşımı. *Denetişim* (4), (s. 38-46). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Şubat 2025.

Küçükaltan, K. D., Açıkgoz, A. F. (2011). Uluslararası Otel İşletmelerinin Finansmanı: Martı Otel İşletmeleri A.Ş. Örneği. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2011(1), (s. 1-25). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Nisan 2025.

Küçükbay, F., Güler, B. (2020). *Firmaların Sermaye Yapısı Kararları, Kredi Risk Düzeyleri ve Karlılık Oranları Arasındaki İlişkinin Analizi*. Sayı: 35, (s. 1-19). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Şubat 2024.

Okka, O. (2009). *Analitik Finansal Yönetim (Teori ve Problemler)*. Finans Serisi A5. 1. Basım. Ankara-İstanbul: Nobel Yayın No:839.

Oruç, P. Ç. (2024). *Hastane Hizmetleri Sektörü Kredi Kullanımının Net İşletme Sermayesi Yönetimine Etkisinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ (s. 16-92).

Öker, A. (2007). *Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi- Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (s. 1-265).

- Özerol, H. (2009). *Finansçı Olmayanlar için Finans*, Cilt 9. İstanbul: Elma Yayınevi.
- Öztürk, İ. (2006). Türkiye'de Perakende Sektörü. *Journal of Social Sciences*, 3(1), (s. 69-72).
- Polat, H. (2011). Türkiye Ekonomisinde İmalat Sanayi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (2), (s. 24-39).
- Saraçoğlu, M. E. (2003). *Türkiye İnşaat Sektörünün Ekonomik Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (s. 29-86).
- Savcı, M. (2017). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 7. Basım.
- Sürmen, Y., Bayraktar, Y. (2021). Muhasebe ve Hesap Teorilerinin Tarihsel Gelişimi: Ticari Hesap Teorisi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Dergisi* (Özel Sayı), (s. 237-252).
- Şakar, B. (2011). *Banka Kredileri ve Yönetimi*, İşletme-Ekonomi Dizisi, İstanbul: Beta Yayınları, (s.464).
- Şamiloğlu, F., Akgün, A. İ. (2010). *Finansal Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- TCMB (2025). *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, Sektör Bilançoları, Reel Sektör İstatistikleri. <https://www.tcmb.gov.tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.
- Tekbaş, M. Ş., Seval, B., Köse, A., Kıyılar, M., Sarıkovanlık, V. (2024). *Finansal Yönetim ve Mali Analiz*. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kurulu, (s. 1-125). <https://spl.com.tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ekim 2024.

- Topal, Ş. R. (2010). Tarım Sektörünün Topluma Karşı Sorumlulukları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), (s. 1-31). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Haziran 2024.
- Topaloğlu, B., Fidan, M. (2010). *Banka ve Finans Matematiği* (İşletme Ekonomi Dizisi 428 b.). İstanbul: Beta Yayınları.
- Türker, İ. (2015). Öz Kaynaklar: Kuramsal Yapı ve Türkiye Mevzuatında Uygulama Deneyimi. *Muhasebe Denetime Bakış*, 47, (s. 65-96). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Şubat 2025.
- Usta, Ö. (2008). *İşletme Finansı ve Finansal Yönetim*. Detay Yayıncılık.
- Ülgen, H., Mirze, K. S. (2004). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yamak, N., Koçak, S., Samut, S. (2018, Haziran). Türkiye'de İnşaat Sektörünün Kısa ve Uzun Dönem Dinamikleri. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), (s. 98-104). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.
- Yazıcı, M. (2011). *Banklacılığa Giriş* (Cilt Yayın No: 2594). İstanbul: Beta Yayınları.
- Yücel, T., Evrim Mandacı, P., Kurt, G. (2007). İşletmelerin Finansal Risk Yönetimi ve Türev Ürün Kullanımı: İMKB 100 Endeksinde Yer Alan İşletmelerde Bir Uygulama. *The Journal of Accounting and Finance*(36), (s. 1-9). <https://dergipark.org.tr/tr/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: Ocak 2025.